

Noter til regnskapet

Note	Side	
1	3	Generell informasjon
		Likviditetsrisiko
2	4	Regnskapsprinsipper
3	13	Kritiske estimater og vurderinger vedrørende bruk av regnskapsprinsipper
4	16	Overgangsnote IFRS 9
5	19	Segmentinformasjon
6	22	Kapitaldekning og kapitalstyring
7	24	Risikoforhold
		Kredittrisiko
8	28	Kredittinstitusjoner - fordringer og gjeld
9	29	Utlån til og fordringer på kunder
10	36	Fraregning av finansielle eiendeler
11	38	Tap på utlån og garantier
12	41	Kreditteksponering for hver interne risikorating
13	43	Maksimal kreditteksponering
14	46	Finansielle instrumenter og motregning
15	47	Kredittkvalitet per klasse av finansielle eiendeler
		Markedsrisiko
16	50	Markedsrisiko knyttet til renterisiko
17	51	Markedsrisiko knyttet til valutaeksponering
		Likviditetsrisiko
18	52	Likviditetsrisiko
		Resultatregnskap
19	53	Netto renteinntekter
20	54	Netto provisjons- og andre inntekter
21	55	Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser
22	56	Personalkostnader og ytelser til ledende ansatte og tillitsvalgte
23	61	Andre driftskostnader
24	62	Pensjon
25	66	Skatt
		Balanse
26	68	Klassifisering av finansielle instrumenter
27	69	Vurdering av virkelig verdi på finansielle instrumenter
28	72	Virkelig verdi av finansielle instrumenter til amortisert kost
29	74	Sertifikater og obligasjoner
30	75	Finansielle derivater
31	77	Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser
32	80	Immaterielle eiendeler
33	81	Eiendom, anlegg og utstyr
34	83	Øvrige eiendeler

35	84	Innskudd fra og gjeld til kunder
36	85	Gjeld ved utstedelse av verdipapirer
37	86	Annen gjeld og forpliktelse
38	88	Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån
39	89	Investering i eierinteresser

Øvrige opplysninger

40	93	Oppkjøp av virksomheter og virksomhetssammenslutning
41	94	Vesentlige transaksjoner med nærstående selskaper
42	95	Eierandelskapital- og eierstruktur
43	97	Resultat per aksje
44	98	Utbytte/konsernbidrag fra datterselskaper

Note 1 - Generell informasjon

Beskrivelse av virksomheten

Se virksomhetsbeskrivelse presentert i årsrapporten.

Konsernet SpareBank 1 SMN

SpareBank 1 SMN har sitt hovedkontor i Trondheim, Søndre gate 4. Bankens markedsområder er i hovedsak Trøndelag og Nordvestlandet.

Konsernregnskapet for 2018 ble godkjent av styret 5. mars 2019.

Note 2 - Regnskapsprinsipper

Grunnlaget for utarbeidelse av det konsoliderte årsregnskapet

Konsernregnskapet 2018 for SpareBank 1 SMN er satt opp i overensstemmelse med internasjonale standarder for finansiell rapportering (IFRS) som er gjort gjeldende i Norge. Dette omfatter også tolkninger fra Den internasjonale tolkningskomité for finansiell rapportering (IFRIC) og dens forgjenger, Den faste tolkningskomité (SIC). Målegrunnlaget for konsernregnskapet er historisk kost med de unntak som er beskrevet nedenfor. Regnskapet er avlagt basert på IFRS standarder og fortolkninger obligatoriske for årsregnskap som avlegges per 31. desember 2018.

Implementerte regnskapsstandarder og andre relevante endringer i regelverk i 2018

Anvendte regnskapsprinsipper er konsistente med prinsippene anvendt i foregående regnskapsperiode, med unntak av de endringene i IFRS som har blitt implementert av konsernet i inneværende regnskapsperiode. Nedenfor er det listet hvilke endringer i IFRS med virkning for 2018-regnskapet som har vært relevante for samt effekten dette har hatt på konsernets årsregnskap.

Følgende nye og endrede regnskapsstandarder og fortolkninger er første gang anvendt i 2018:

IFRS 15 Driftsinntekter fra kontrakter med kunder

IFRS 15 erstatter IAS 11 Anleggskontrakter, IAS 18 Driftsinntekter og tilhørende tolkninger og den gjelder, med begrensede unntak, for all inntekt som stammer fra kontrakter med kunder. IFRS 15 etablerer en fem-steps modell for regnskapsmessig behandling av inntekter som stammer fra kontrakter med kunder og krever at inntekter er innregnet til det beløp som reflekterer vederlaget som virksomheten forventer i bytte mot å overføre en vare eller en tjeneste til en kunde.

IFRS 15 krever at virksomheter bruker skjønn, og tar hensyn til alle relevante fakta og omstendigheter når kundekontraktene vurderes i de ulike stegene i modellen. Standarden spesifiserer også regnskapsføringen knyttet til de marginale utgiftene knyttet til oppnåelse av en kontrakt og de utgiftene som foretaket pådrar seg for å oppfylle denne kontrakten. I tillegg krever standarden omfattende noteopplysninger.

Konsernet implementerte IFRS 15 ved bruk av full retrospektiv metode. Det er ikke gitt opplysninger om overgangseffektene til IFRS 15 på inneværende regnskapsperiode da den praktiske løsningen i IFRS 15.C4 som gir unntak for dette kravet har blitt anvendt. Konsernet har ikke anvendt noen av de andre tilgjengelige valgfrie praktiske løsningene. Standarden har ikke vesentlig betydning for konsernets inntektsføringsprinsipper.

IFRS 9 Finansielle instrumenter

IFRS 9 Finansielle instrumenter erstatter IAS 39 Finansielle instrumenter – innregning og måling. IFRS 9 omhandler innregning, klassifisering, måling og fraregning av finansielle eiendeler og forpliktelser samt sikringsbokføring. IFRS 9 er gjeldende fra første januar 2018 og er godkjent av EU. For en oversikt over kvantitative effekter ved implementering av IFRS 9 vises det til note 4 Overgangsnote IFRS 9.

En beskrivelse av nye krav i IFRS 9 og endringer fra tidligere standard følger under. Videre følger en beskrivelse av hvilke valg SpareBank 1 SMN har tatt. For beskrivelse av prinsippene etter IAS 39 som er benyttet i 2017 vises det til årsrapporten for 2017.

Klassifisering og måling

Finansielle eiendeler

Etter IFRS 9 skal finansielle eiendeler klassifiseres i tre målekategorier: virkelig verdi med verdiendring over resultatet, virkelig verdi med verdiendring over andre inntekter og kostnader (OCI) og amortisert kost. Målekategori bestemmes ved førstegangsregnskapsføring av eiendelen. For finansielle eiendeler skilles det mellom gjeldsinstrumenter og egenkapitalinstrumenter. Klassifiseringen av finansielle eiendeler bestemmes ut fra kontraktsmessige vilkår for de finansielle eiendelene og hvilken forretningsmodell som brukes for styring av porteføljen som eiendelene inngår i.

Finansielle eiendeler som er gjeldsinstrumenter

Gjeldsinstrumenter med kontraktfestede kontantstrømmer som bare er betaling av rente og hovedstol på gitte datoer og som holdes i en forretningsmodell med formål å motta kontraktsmessige kontantstrømmer skal i utgangspunktet måles til amortisert kost. Instrumenter med kontraktfestede kontantstrømmer som bare er betaling av rente og hovedstol på gitte datoer og som holdes i en forretningsmodell med formål både å motta kontraktsmessige kontantstrømmer og salg, skal i utgangspunktet måles til virkelig verdi med verdiendringer over OCI. Renteinntekt, valutaomregningseffekter og eventuelle nedskrivninger er presentert i det ordinære resultatet. Verdiendringer ført over OCI skal reklassifiseres til resultatet ved salg eller annen avhendelse av eiendelene.

Øvrige gjeldsinstrumenter skal måles til virkelig verdi med verdiendring over resultatet. Dette gjelder instrumenter med kontantstrømmer som ikke bare er betaling av normal rente (tidsverdi av penger, kredittmargin og andre normale marginer knyttet til utlån og fordringer) og

hovedstol, og instrumenter som holdes i en forretningsmodell hvor formålet i hovedsak ikke er mottak av kontraktfestede kontantstrømmer. Instrumenter som i utgangspunktet skal måles til amortisert kost eller til virkelig verdi med verdiendringer over OCI kan utpekes til måling til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet dersom dette eliminerer eller vesentlig reduserer et regnskapsmessig misforhold. Finansielle instrumenter klassifisert til virkelig verdi er omtrent i samme omfang som etter tidligere regelverk.

Derivater og investeringer i egenkapitalinstrumenter

Alle derivater skal måles til virkelig verdi med verdiendring i resultatet, men derivater som er utpekt som sikringsinstrumenter skal regnskapsføres i tråd med prinsippene for sikringsbokføring. Investeringer i egenkapitalinstrumenter skal måles i balansen til virkelig verdi. Verdiendringer skal som hovedregel føres i det ordinære resultatet, men et egenkapitalinstrument, som ikke er holdt for handelsformål og som ikke er et betinget vederlag etter en virksomhetsoverdragelse, kan utpekes som målt til virkelig verdi med verdiendringer over OCI. Når egenkapitalinstrumenter utpekes til virkelig verdi med verdiendringer ført mot OCI skal ordinære utbytter resultatføres, mens verdiendringer ikke skal til resultatet verken løpende eller ved avhendelse.

Finansielle forpliktelser

For finansielle forpliktelser er reglene i hovedsak de samme som i IAS 39. Som hovedregel skal finansielle forpliktelser fortsatt måles til amortisert kost med unntak av finansielle derivater målt til virkelig verdi over resultatet, finansielle instrumenter som inngår i en handelsportefølje og finansielle forpliktelser bestemt regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer innregnet over resultatet.

Sikringsbokføring

IFRS 9 forenkler kravene til sikringsbokføring ved at sikringseffektiviteten knyttes nærmere ledelsens risikostyring og gir større rom for vurdering. Kravet om en sikringseffektivitet på 80–125 prosent er fjernet og erstattet med mer kvalitative krav, herunder at det skal være en økonomisk sammenheng mellom sikringsinstrument og sikringsobjekt, og at kredittrisiko ikke skal dominere verdiendringene til sikringsinstrumentet. Etter IFRS 9 er det tilstrekkelig med en prospektiv (fremadskuende) effektivitetstest, mens sikringseffektiviteten etter IAS 39 må vurderes både prospektivt og retrospektivt (tilbakeskuende). Sikringsdokumentasjon kreves fortsatt. Banken har videreført sikringsbokføring etter IAS 39.

Tapsnedskrivning utlån

Etter tidligere regler under IAS 39 skal nedskrivninger for tap bare finne sted når det er objektive bevis for at en tapshendelse har inntruffet etter første gangs balanseføring. Etter IFRS 9 skal tapsavsetningene derimot innregnes basert på forventet kreditttap (ECL). Målingen av avsetningen for forventet tap avhenger av om kredittrisikoen har økt vesentlig siden første gangs balanseføring. Ved førstegangs balanseføring og når kredittrisikoen ikke har økt vesentlig etter førstegangs balanseføring skal det avsettes for 12-måneders forventet tap. Hvis kredittrisikoen har økt vesentlig skal det avsettes for forventet tap over hele levetiden. Metodikken i IFRS 9 standarden innebærer noe større volatilitet i nedskrivningene, og det forventes at nedskrivninger kommer tidligere. Dette vil være spesielt merkbart ved inngangen til en nedgangskonjunktur.

Nærmere beskrivelse av bankens nedskrivningsmodell

Tapsanslaget lages kvartalsvis, og bygger på data i datavarehuset som har historikk over konto- og kundedata for hele kredittporteføljen. Banken benytter tre makroøkonomiske scenarier for å ta hensyn til ikke-lineære aspekter av forventede tap. De ulike scenarier benyttes for å justere aktuelle parametre for beregning av forventet tap, og et sannsynlighetsvektet gjennomsnitt av forventet tap i henhold til respektive scenarier blir innregnet som tap.

Tapsestimatene beregnes basert på 12 måneders og livslang sannsynlighet for mislighold (probability of default – PD), tap ved mislighold (loss given default – LGD) og eksponering ved mislighold (exposure at default – EAD). Datavarehuset inneholder historikk for observert PD og observert LGD. Dette danner grunnlag for å lage gode estimater på fremtidige verdier for PD og LGD. I tråd med IFRS 9 grupperer banken sine utlån i tre trinn.

Trinn 1:

Dette er startpunkt for alle finansielle eiendeler omfattet av den generelle tapsmodellen. Alle eiendeler som ikke har vesentlig høyere kredittrisiko enn ved førstegangsinnregning får en avsetning for tap som tilsvarer 12 måneders forventet tap. I denne kategorien ligger alle eiendeler som ikke er overført til trinn 2 eller 3.

Trinn 2:

I trinn 2 i tapsmodellen er eiendeler som har hatt en vesentlig økning i kredittrisiko siden førstegangsinnregning, men hvor det ikke er objektive bevis på tap. For disse eiendelene skal det avsettes for forventet tap over levetiden. I denne gruppen finner vi kontoer med vesentlig grad av kredittforverring, men som på balansedato tilhører kunder som er klassifisert som friske. Når det gjelder avgrensning mot trinn 1, definerer banken vesentlig grad av kredittforverring ved å ta utgangspunkt i hvorvidt et engasjements beregnede misligholdssannsynlighet (PD) har økt vesentlig. SpareBank 1 SMN har besluttet å benytte både absolutte og relative endringer i livstids-PD som kriterie for flytting til trinn 2. Den viktigste driveren for en vesentlig endring i kredittrisiko er kvantitativ endring i PD på balansedagen sammenlignet med PD ved første gangs innregning. En endring i PD med over 150 prosent er vurdert å være en vesentlig

endring i kredittrisiko. I tillegg må endringen i PD minimum være over 0,6 prosentpoeng. I tillegg vil kunder med mer enn 30 dagers betalingsforsinkelse alltid flyttes til trinn 2. Det gjøres i tillegg en kvalitativ vurdering basert på hvorvidt engasjementet har vesentlig økt kredittrisiko dersom det er gjenstand for særskilt overvåking.

Kriteriene for bevegelse mellom trinn 1 og trinn 2 er symmetriske. Dersom en eiendel i trinn 2 ikke lenger er ansett å ha vesentlig økt kredittrisiko sammenlignet med første gangs innregning, vil eiendelen migreres tilbake til trinn 1.

Trinn 3:

I trinn 3 i tapsmodellen er eiendeler som har hatt en vesentlig økning i kredittrisiko siden innvilgelse og hvor det på balansedato er objektive bevis på verdifall som medfører redusert fremtidig kontantstrøm til betjening av engasjementet. For disse eiendelene skal det avsettes for forventet tap over levetiden. Dette er eiendeler som under tidligere regelverk var definert som misligholdte og nedskrevne.

Verdifallet må være et resultat av en eller flere hendelser inntruffet etter første gangs innregning (en tapshendelse) og resultatet av tapshendelsen (eller hendelsene) må også kunne måles pålitelig. Objektive bevis på at verdien av en finansiell eiendel er redusert omfatter observerbare data som blir kjent for konsernet om følgende tapshendelser:

- vesentlige finansielle vanskeligheter hos utsteder eller låntaker
- ikke uvesentlig mislighold av kontrakt, som manglende betaling av avdrag og renter
- konsernet innvilger låntaker spesielle betingelser med bakgrunn i økonomiske eller legale grunner knyttet til låntakers økonomiske situasjon
- sannsynlighet for at skyldner vil inngå gjeldsforhandlinger eller andre finansielle reorganiseringer
- på grunn av finansielle problemer opphører de aktive markedene for den finansielle eiendelen

Konsernet vurderer først om det eksisterer individuelle objektive bevis på verdifall for finansielle eiendeler som er individuelt signifikante.

Dersom det er objektive bevis på at en verdireduksjon har inntruffet, beregnes størrelsen på tapet til differansen mellom eiendelens bokførte verdi og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer diskontert med den finansielle eiendelens opprinnelige effektive rentesats. Bokført verdi av eiendelen reduseres ved bruk av en nedskrivningskonto og tapet innregnes i resultatregnskapet.

Presentasjonsvaluta

Presentasjonsvalutaen er norske kroner (NOK), som også er bankens funksjonelle valuta. Alle beløp er angitt i millioner kroner med mindre noe annet er angitt.

Konsolidering

Konsernregnskapet omfatter banken og alle datterforetak som ikke er planlagt avhendet i nær framtid og derfor skal klassifiseres som holdt for salg etter IFRS 5. Som datterforetak regnes alle foretak hvor banken har kontroll, det vil si makt til å styre et foretaks finansielle og driftsmessige prinsipper i den hensikt å oppnå fordeler av foretakets aktiviteter. Datterforetak er konsolidert fra det tidspunkt banken har overtatt kontroll, og det tas ut av konsolideringen fra det tidspunkt banken gir fra seg kontroll. Gjensidige balanseposter og alle vesentlige resultatelementer er eliminert.

Ved overtakelse av kontroll i et foretak (virksomhetssammenslutning) blir alle identifiserbare eiendeler og forpliktelser oppført til virkelig verdi i samsvar med IFRS 3. En positiv differanse mellom virkelig verdi av kjøpsvederlaget og virkelig verdi av identifiserbare eiendeler og forpliktelser oppføres som goodwill, mens en eventuell negativ differanse inntektsføres ved kjøpet. Regnskapsføring av goodwill etter førstegangsinnregning er omtalt under avsnittet om immaterielle eiendeler.

Alle transaksjoner innad i konsernet blir eliminert ved utarbeidelse av konsernregnskap. Ikke-kontrollerende eierinteressers andel av konsernets resultat blir presentert i egen linje under resultat etter skatt i resultatregnskapet. I egenkapitalen vises ikke-kontrollerende eierinteressers andel som en egen post.

Tilknyttet foretak

Tilknyttet foretak er foretak der banken har betydelig innflytelse. Normalt er det betydelig innflytelse når banken har en eierandel på 20 prosent eller mer. Tilknyttede foretak regnskapsføres etter egenkapitalmetoden i konsernregnskapet. Investeringen førstegangsinnregnes til anskaffelseskost og justeres deretter for endring i bankens andel av nettoeiendelene til det tilknyttede foretaket. Banken resultatfører sin andel av resultatet i det tilknyttede foretaket. I morbankens regnskap regnskapsføres tilknyttede foretak til kostmetoden. Se også note 39 Investering i eierinteresser.

Felleskontrollert virksomhet

Etter IFRS 11 skal investeringer i felleskontrollerte ordninger klassifiseres enten som felleskontrollerte driftsordninger eller felleskontrollerte virksomheter avhengig av de avtalemessige rettighetene og forpliktelsene til hver enkelt investor. SpareBank 1 SMN har vurdert sine felleskontrollerte ordninger og kommet til at de er felleskontrollerte virksomheter. Felleskontrollerte virksomheter regnskapsføres ved bruk av egenkapitalmetoden i konsernet og kostmetoden i selskapsregnskapet. Ved bruk av egenkapitalmetoden regnskapsføres felleskontrollerte virksomheter opprinnelig til anskaffelseskost. Deretter reguleres det balanseførte beløpet for å innregne

andelen av resultater etter kjøpet, samt andel av utvidet resultat. Når konsernets andel av tap i en felleskontrollert virksomhet overstiger balanseført beløp (inkludert andre langsiktige investeringer som i realiteten er en del av konsernets nettoinvestering i virksomheten) innregnes ikke ytterligere tap, med mindre det er pådratt forpliktelser eller det er gjennomført utbetalinger på vegne av de felleskontrollerte virksomhetene. Urealisert gevinst på transaksjoner mellom konsernet og dets felleskontrollerte virksomheter elimineres i henhold til eierandelen i virksomheten. Urealiserte tap elimineres også med mindre transaksjonen gir bevis for et verdifall på den overførte eiendelen. Beløp rapportert fra felleskontrollerte virksomheter omarbeides om nødvendig for å sikre sammenfall med regnskapsprinsippene til konsernet. Se også note 39 Investering i eierinteresser.

Utlån og tap på utlån

Utlån som holdes i en «holde for å motta» forretningsmodell måles til amortisert kost. Amortisert kost er anskaffelseskost minus tilbakebetalinger på hovedstolen, pluss eller minus kumulativ amortisering som følger av en effektiv rentemetode, og fratrukket eventuelle beløp for verdifall eller tapsutsatthet. Den effektive renten er den renten som nøyaktig diskonterer estimerte framtidige kontante inn- eller utbetalinger over det finansielle instrumentets forventede levetid.

Banken selger bare deler av de utlån som kvalifiserer for overføring til SpareBank 1 Boligkreditt. Utlån som inngår i forretningsmodeller (porteføljer) med utlån som kvalifiserer for overføring holdes derfor både for å motta kontraktsmessige kontantstrømmer og for salg. Banken klassifiserer derfor alle boliglån til virkelig verdi over andre inntekter og kostnader. Virkelig verdi på boliglån ved førstegangsinnregning er transaksjonsprisen, uten reduksjon for 12-måneders forventet tap.

Fastrentelån til kunder regnskapsføres til virkelig verdi over resultatet. Gevinst og tap som skyldes endring i virkelig verdi innregnes over resultatregnskapet som verdiendring. Opptjent rente og over/underkurs regnskapsføres som renter. Renterisikoene i fastrenteutlåne styres med renteswapper som regnskapsføres til virkelig verdi. Det er konsernets oppfatning at vurdering av fastrenteutlån til virkelig verdi gir mer relevant informasjon om verdiene i balansen.

Nedskrivning

Balanseført beløp av bankens ikke-finansielle eiendeler blir gjennomgått på balansedagen for å vurdere om det foreligger indikasjoner på verdifall. Dersom det foreligger slike indikasjoner estimeres eiendelens gjenvinnbare beløp. Årlig beregnes gjenvinnbart beløp på balansedagen for goodwill, eiendeler som har en ubegrenset utnyttbar levetid, og immaterielle eiendeler som ennå ikke er tilgjengelig for bruk. Nedskrivninger foretas når balanseført verdi av en eiendel eller kontantstrømgenererende enhet overstiger gjenvinnbart beløp. Nedskrivninger føres over resultatregnskapet. Nedskrivning av goodwill reverseres ikke. For andre eiendeler reverseres nedskrivninger dersom det er en endring i estimater som er benyttet for å beregne gjenvinnbart beløp.

Verdireduksjon på eiendeler bokført til virkelig verdi

På hver balansedag vurderer konsernet om det eksisterer bevis på at en finansiell eiendel eller gruppe av finansielle eiendeler bokført til virkelig verdi er utsatt for verdireduksjon. Tap som følge av verdireduksjon er innregnet i resultatregnskapet i den perioden de oppstår.

Konstaterte tap

Når det er overveiende sannsynlig at tapene er endelige, klassifiseres tapene som konstatert og fraregnes. Konstaterte tap som er dekket ved tidligere foretatte nedskrivninger, føres mot nedskrivningene. Konstaterte tap uten dekning i trinn 3-nedskrivninger samt over- eller underdekning i forhold til tidligere nedskrivninger, resultatføres.

Overtatte eiendeler

Som ledd i behandlingen av misligholdte lån og garantier, overtar banken i en del tilfeller eiendeler som har vært stilt som sikkerhet for slike engasjementer. Ved overtakelse verdsettes eiendelene til antatt realisasjonsverdi. Eventuelt avvik fra balanseført verdi av misligholdt eller nedskrevet engasjement ved overtakelsen klassifiseres som nedskrivning på utlån. Overtatte eiendeler balanseføres etter sin art. Ved endelig avhendelse resultatføres avviket fra balanseført verdi i henhold til eiendelens art i regnskapet.

Anleggsmidler holdt for salg og avvirket virksomhet

Eiendeler som bankens styre har besluttet skal selges, blir behandlet etter IFRS 5 dersom det er svært sannsynlig at eiendelen vil bli solgt innen 12 måneder. Denne typen eiendeler er i hovedsak overtatte eiendeler i forbindelse med tapsengasjement samt investering i datterselskap holdt for salg. Anleggsmidler og grupper av anleggsmidler og gjeld klassifisert som holdt for salg måles til den laveste verdien av tidligere balanseført verdi og virkelig verdi fratrukket salgskostnader. Resultat fra slik virksomhet samt tilhørende eiendeler og gjeld, presenteres på egen linje som holdt for salg.

Leieavtaler

Finansielle leieavtaler er ført under hovedposten utlån i balansen og regnskapsføres til amortisert kost. Alle faste inntekter innenfor leieavtalens forventede løpetid inngår i beregningen av avtalens effektive rente.

Verdipapirer og derivater

Verdipapirer og derivater består av aksjer og andeler, sertifikater og obligasjoner og derivative aksje-, valuta- og renteinstrumenter. Aksjer og andeler klassifiseres til virkelig verdi over resultatet. Sertifikater og obligasjoner klassifiseres enten som til virkelig verdi over resultatet,

til virkelig verdi over andre inntekter og kostnader eller amortisert kost. Derivater regnes alltid som til virkelig verdi over resultatet med mindre de inngår i en kontantstrømsikring. Banken benytter seg imidlertid ikke av kontantstrømsikringer.

Alle finansielle instrumenter klassifisert som til virkelig verdi over resultatet måles til virkelig verdi, og endring i verdi fra inngående balanse resultatføres som inntekt fra andre finansielle investeringer. Finansielle eiendeler holdt for tradingformål karakteriseres av at instrumenter i porteføljen omsettes hyppig og at posisjoner etableres med mål om kortsiktig gevinst. Øvrige slike finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet er investeringer som ved førstegangsinnregning blir definert som vurdert til virkelig verdi over resultatet.

Finansielle derivater presenteres som en eiendel når virkelig verdi er positiv og som en forpliktelse når virkelig verdi er negativ.

Sertifikater og obligasjoner som klassifiseres til amortisert kost måles ved en effektiv rentemetode, jf. omtale av denne metoden under avsnittet om utlån.

Immaterielle eiendeler

Immaterielle eiendeler består hovedsakelig av goodwill i konsernet SpareBank 1 SMN. Andre immaterielle eiendeler vil innregnes når kravene til balanseføring er til stede. Goodwill oppstår som differanse mellom virkelig verdi av vederlaget ved kjøp av en virksomhet og virkelig verdi av identifiserbare eiendeler og forpliktelser, jf. omtale under konsolidering. Goodwill avskrives ikke, men den er gjenstand for en årlig nedskrivningstest med sikte på å avdekke et eventuelt verdifall, i samsvar med IAS 36. Ved vurdering av verdifall foregår vurderingen på det laveste nivå der det er mulig å identifisere kontantstrømmer.

Immaterielle eiendeler ervervet separat balanseføres til kost. Økonomisk levetid er enten bestemt eller ubestemt. Immaterielle eiendeler med bestemt levetid avskrives over økonomisk levetid og testes for nedskrivning ved indikasjoner på dette. Avskrivningsmetode og – periode vurderes minst årlig.

Eiendom, anlegg og utstyr

Eiendom, anlegg og utstyr samt eierbenyttet eiendom regnskapsføres i samsvar med IAS 16. Investeringen førstegangsinnregnes til anskaffelseskost og avskrives deretter lineært over forventet levetid. Ved fastlegging av avskrivningsplan splittes de enkelte eiendeler i nødvendig utstrekning opp i komponenter med forskjellig levetid, og det tas hensyn til estimert restverdi. Eiendom, anlegg og utstyr som hver for seg er av liten betydning, eksempelvis PC-er og annet kontorutstyr, vurderes ikke individuelt for restverdier, levetid eller verdifall, men vurderes som grupper. Eierbenyttet eiendom er etter definisjonen i IAS 40 eiendommer som i hovedsak benyttes av banken eller dens datterforetak til sin egen virksomhet.

Eiendom, anlegg og utstyr som avskrives er gjenstand for nedskrivningstest i samsvar med IAS 36 når omstendighetene indikerer det.

Eiendommer som eies med det formål å oppnå leieinntekter eller verdistigning, klassifiseres som investeringseiendommer og måles til virkelig verdi i samsvar med IAS 40. Konsernet har ingen investeringseiendommer.

Renteinntekter og -kostnader

Renteinntekter og -kostnader knyttet til eiendeler og forpliktelser som måles til amortisert kost eller virkelig verdi over utvidet resultat, resultatføres løpende basert på en effektiv rentemetode. Renteinntektene presenteres i resultatregnskapet for renteinntekter effektiv rentes metode. Gebyrer knyttet til rentebærende innlån og utlån inngår i beregningen av effektiv rente og amortiseres dermed over forventet løpetid. Renteinntekter beregnes basert på brutto utlån for utlån i trinn 1 og 2, og netto utlån i trinn 3.

For rentebærende instrumenter som måles til virkelig verdi over resultatet vil endring i virkelig verdi klassifiseres som inntekt fra andre finansielle investeringer, og renteinntekter presenteres som andre renteinntekter. For rentebærende instrumenter til amortisert kost eller virkelig verdi over utvidet resultat som ikke inngår i sikringsrelasjoner, amortiseres over-/underkurs som renteinntekt over løpetiden på kontrakten.

Provisjonsinntekter og -kostnader

Provisjonsinntekter og -kostnader blir generelt periodisert i takt med at en tjeneste blir ytt. Gebyrer knyttet til rentebærende instrumenter blir ikke ført som provisjoner, men inngår i beregningen av effektiv rente og resultatføres tilsvarende. Honorarer for rådgivning optjenes i samsvar med inngått rådgivningsavtale, som oftest etter hvert som tjenesten ytes. Det samme gjelder for løpende forvaltningstjenester. Honorar og gebyr ved omsetning eller formidling av finansielle instrumenter, eiendom eller andre investeringsobjekter som ikke genererer balanseposter i bankens regnskap, resultatføres når transaksjonen slutføres. Banken mottar provisjon fra SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt tilsvarende differansen mellom lånets rente og den finansieringskostnad SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt oppnår. I bankens regnskap fremkommer dette som provisjonsinntekter.

Transaksjoner og beholdninger i utenlandsk valuta

Transaksjoner i utenlandsk valuta omregnes til norske kroner ved transaksjonskursen. Gevinst og tap knyttet til gjennomførte transaksjoner eller til omregning av beholdninger av pengeposter på balansedagen resultatføres. Gevinst og tap knyttet til omregning av andre poster enn pengeposter, innregnes på samme måte som den tilhørende balansepost.

Sikringsbokføring

Banken vurderer og dokumenterer sikringens effektivitet i samsvar med IAS 39. Banken benytter virkelig verdi sikring for å styre sin renterisiko. I sin sikringsaktivitet sikrer banken seg mot bevegelser i markedsrenten. Endringer i kredittspread er ikke hensyntatt i måling av sikringseffektiviteten. Ved virkelig verdi sikring blir både sikringsinstrumentet og sikringsobjektet regnskapsført til virkelig verdi, og endringer i disse verdiene fra inngående balanse blir resultatført.

Øremerking til virkelig verdi over resultatet

Morbankens fastrentelån er øremerket til virkelig verdi over resultatet og morbanken styrer renterisikoen knyttet til disse utlånene gjennom bruk av derivater.

Skatt

Resultatført skatt består av periodeskatt (betalbar skatt) og utsatt skatt. Periodeskatt er beregnet skatt på årets skattepliktige resultat. Utsatt skatt regnskapsføres etter gjeldsmetoden i samsvar med IAS 12. Ved beregningen av utsatt skatt benyttes til enhver tid gjeldende skattesats. Det beregnes forpliktelse eller eiendel ved utsatt skatt på midlertidige forskjeller, som er differansen mellom balanseført verdi og skattemessig verdi på eiendeler og forpliktelser. Det beregnes likevel ikke forpliktelse eller eiendel ved utsatt skatt på goodwill som ikke gir skattemessige fradrag, og heller ikke på førstegangsinnregnede poster som verken påvirker regnskapsmessig eller skattepliktig resultat.

Det beregnes en eiendel ved utsatt skatt på fremførbare skattemessige underskudd. Eiendel ved utsatt skatt innregnes bare i det omfang det forventes fremtidig skattepliktige resultater som gjør det mulig å utnytte den tilhørende skattefordelen. Kildeskatt presenteres som periodeskatt. Formueskatt blir presentert som driftskostnad i konsernets regnskap i samsvar med IAS 12.

Innskudd fra kunder

Innskudd fra kunder vurderes til amortisert kost.

Gjeld ved utstedelse av verdipapirer

Lån som ikke inngår i sikringsbokføring, førstegangsinnregnes til kostpris. Dette er virkelig verdi av det mottatte vederlaget etter fradrag av transaksjonsutgifter. Lån måles deretter til amortisert kost. Enhver forskjell mellom kostpris og oppgjørsbeløpet ved forfall blir dermed periodisert over lånetiden ved hjelp av lånets effektive rente. Det benyttes ikke øremerking til virkelig verdi over resultatet for konsernets gjeld.

Ansvarlige lån og fondsobligasjoner

Ansvarlige lån måles til amortisert kost som andre langsiktige lån. Ansvarlige lån har prioritet etter all annen gjeld. En fondsobligasjon er en obligasjon med en pålydende rente, men banken har under nærmere gitte vilkår ikke plikt til å betale ut renter, og investor har heller ikke senere krav på renter som ikke er utbetalt, dvs. rentene akkumuleres ikke. Fondsobligasjoner er klassifisert som hybridkapital under egenkapital da disse ikke tilfredsstillers definisjonen av finansiell forpliktelse i henhold til IAS 32. Obligasjonene er evigvarende og SpareBank 1 SMN har rett til å ikke betale renter til investorene. Rentene presenteres ikke som en rentekostnad i resultatet, men som en reduksjon i egenkapitalen. Se også nærmere beskrivelse i note 3. Behandling av ansvarlige lån og fondsobligasjoner i beregningen av konsernets kapitaldekning er omtalt i note 6 Kapitaldekning og kapitalstyring.

Usikre forpliktelser

Banken utsteder finansielle garantier som ledd i den ordinære virksomheten. Tapsvurderinger skjer som ledd i vurderingen av tap på utlån og etter de samme prinsipper og rapporteres sammen med disse. Det foretas avsetninger for andre usikre forpliktelser dersom det er sannsynlighetsovervekt for at forpliktelsen materialiserer seg og de økonomiske konsekvensene kan beregnes pålitelig. Det gis opplysninger om usikre forpliktelser som ikke fyller kriteriene for balanseføring dersom de er vesentlige. Avsetning for restruktureringsutgifter foretas når banken har en avtalemessig eller rettslig forpliktelse.

Pensjoner

SpareBank 1 SMN-konsernet har pensjonsordning for sine ansatte som tilfredsstillers kravene om obligatorisk tjenstepensjon. SpareBank 1 SMN hadde tidligere ytelsespensjon. Ytelsesordningen ble avvirket med virkning fra første januar 2017. Gevinst ved avviklingen ble behandlet som en planendring og i tråd med IAS 19 resultatført i 2016 da beslutningen ble tatt. Konsernet gikk over på innskuddsordning.

Innskuddsbasert pensjonsordning

Innskuddsbaserte pensjonsordninger innebærer at konsernet ikke gir løfte om fremtidig pensjon av en gitt størrelse, men betaler et årlig tilskudd til de ansattes kollektive pensjonssparing. Den fremtidige pensjonen vil avhenge av størrelsen på tilskuddet og den årlige avkastningen på pensjonssparingen. Konsernet har ingen ytterligere forpliktelser knyttet til levert arbeidsinnsats etter at det årlige innskuddet er betalt. Det er ingen avsetning for påløpte pensjonsforpliktelser i slike ordninger. Innskuddsbaserte pensjonsordninger kostnadsføres direkte. Eventuelle forskuddsbetalte innskudd balanseføres som eiendel (pensjonsmidler) i den grad innskuddet kan refunderes eller redusere fremtidige innbetalinger. Innskuddene er gitt til pensjonsplanen for heltidsansatte, og tilskuddet utgjør fra sju prosent fra 0-7,1 G og 15 prosent fra 7,1-12 G. Pensjonspremien kostnadsføres når den påløper.

Se også note 24 Pensjon.

Avtalefestet førtidspensjon

Bank- og finansnæringen har inngått avtale om avtalefestet pensjon (AFP). Ordningen dekker førtidspensjon fra 62 til 67 år. Bankens ansvar er 100 prosent av pensjonen som utbetales mellom 62 og 64 år og 60 prosent av pensjonen som utbetales mellom 65 og 67 år. Opptak av nye pensjonister opphørte med virkning fra 31. desember 2010. Lov om statstilskudd til arbeidstakere som tar ut avtalefestet pensjon i privat sektor (AFP-tilskuddsloven) trådte i kraft 19. februar 2010. Arbeidstakere som tar ut AFP med virkningstidspunkt i 2011 eller senere, vil bli gitt ytelser etter den nye ordningen. Ny AFP-ordning utgjør et livsvarig påslag på Folketrygden og kan tas ut fra 62 år. Arbeidstakere tjener årlig opp rett til AFP med 0,314 prosent av pensjonsgivende inntekt opp til 7,1G frem til 62 år. Opptjening i ny ordning beregnes på bakgrunn av arbeidstakerens livsinntekt, slik at alle tidligere arbeidsår innregnes i opptjeningsgrunnlaget.

Den nye AFP-ordningen anses regnskapsmessig å være en ytelsesbasert flerforetaksordning. Dette innebærer at det enkelte foretak skal regnskapsføre sin proporsjonale andel av ordningens pensjonsforpliktelse, pensjonsmidler og pensjonskostnad. Dersom det ikke foreligger beregninger av de enkelte komponentene i ordningen og et konsistent og pålitelig grunnlag for allokering, regnskapsføres den nye AFP-ordningen som en innskuddsordning. På det nåværende tidspunkt foreligger det ikke slikt grunnlag, og den nye AFP-ordningen regnskapsføres derfor som en innskuddsordning. Regnskapsføring av ny AFP-ordning som ytelsesordning vil først skje når pålitelig måling og allokering kan foretas. Ny ordning skal finansieres ved at Staten dekker 1/3 av pensjonsutgiftene og 2/3 skal dekkes av arbeidsgiverne. Arbeidsgivernes premie skal fastsettes som en prosentandel av lønnsutbetalinger mellom 1G og 7,1G.

I tråd med anbefalingen fra Norsk Regnskapsstiftelse er det i regnskapsåret ikke foretatt avsetning for konsernets reelle AFP-forpliktelse. Dette skyldes at Felleskontoret for LO/NHO så langt ikke har foretatt de nødvendige beregninger.

Segmentrapportering

SpareBank 1 SMN har Privatmarked og Næringsliv samt de vesentligste datterselskapene og tilknyttede selskaper som sine primære rapporteringssegmenter. Konsernet presenterer en sektor- og næringsfordeling av utlån og innskudd som sitt sekundære rapporteringsformat. Konsernets segmentrapportering er i samsvar med IFRS 8.

Utbytte og gaver

Foreslått utbytte på egenkapitalbevis og gaver regnskapsføres som egenkapital i perioden frem til det er vedtatt av bankens representantskap.

Hendelser etter balansedagen

Regnskapet anses som godkjent for offentliggjøring når styret har behandlet årsregnskapet. Representantskap og regulerende myndigheter vil etter dette kunne nekte å godkjenne regnskapet, men ikke forandre dette. Hendelser fram til regnskapet anses godkjent for offentliggjøring og som vedrører forhold som allerede var kjent på balansedagen, vil inngå i informasjonsgrunnlaget for fastsettelsen av regnskapsestimater og således reflekteres fullt ut i regnskapet. Hendelser som vedrører forhold som ikke var kjent på balansedagen, vil bli opplyst om dersom de er vesentlige.

Regnskapet er avlagt etter en forutsetning om fortsatt drift. Denne forutsetningen var etter styrets oppfatning til stede på det tidspunkt regnskapet ble godkjent for fremleggelse.

Styrets forslag til utbytte fremgår av årsberetningen og av oppstilling over endring i egenkapital.

Nye eller reviderte regnskapsstandarder som er godkjent, men ikke implementert i 2018

Standardene og fortolkingene som er vedtatt frem til tidspunkt for avleggelse av konsernregnskapet, men hvor ikrafttredelsestidspunkt er frem i tid, er oppgitt under. Konsernets intensjon er å implementere de relevante endringene på ikrafttredelsestidspunktet, under forutsetning av at EU godkjenner endringene før avleggelse av konsernregnskapet.

IAS 12

IAS 12 endres fra 1.1.2019. Endringene i IAS 12 medfører at skatt på egenkapitalposter som for skatteformål er klassifisert som gjeld (hybridkapital) skal ikke lenger klassifiseres som en del av egenkapitaltransaksjonen, men skal være som en del av skattekostnaden i resultatet. I 2019 vil resultatført skattekostnad reduseres med 14 millioner som følge av dette dersom renter på hybridkapitalen ligger på samme nivå som i 2018.

IFRS 16 Leieavtaler

IFRS 16 Leieavtaler trår i kraft fra første januar 2019 og erstatter IAS 17 Leieavtaler. IFRS 16 angir prinsipper for innregning, måling, presentasjon og opplysninger om leieavtaler for begge parter i en leieavtale, det vil si kunden (leietager) og tilbyder (utleier). Den nye standarden krever at leietaker innregner eiendeler og forpliktelser for de fleste leieavtaler, noe som er en vesentlig endring fra dagens prinsipper. For utleier viderefører IFRS 16 i det alt vesentlige eksisterende prinsipper i IAS 17. I tråd med dette skal en utleier fortsette å klassifisere sine leieavtaler som operasjonelle eller finansielle leieavtaler, og regnskapsføre disse to typene leieavtaler forskjellig.

Konsernet forventer å implementere standarden ved å bruke forenklet metode uten omarbeiding av sammenligningstall. Ved implementeringen vil SpareBank 1 SMN innregne en forpliktelse til å betale leie (leieforpliktelse) og en eiendel som representerer bruksretten til den underliggende eiendelen i leieperioden (rett til bruk-eiendel). I resultatregnskapet vil avskrivning av rett-til bruk eiendelen regnskapsføres separat fra renten på leieforpliktelsen.

SpareBank 1 SMN har besluttet å benytte følgende praktiske unntak:

- unntak for eiendeler av lav verdi (kontorutstyr)
- unnlate å innregne komponenter i avtalen som ikke er leie
- ved implementeringen benyttes ingen omarbeiding av sammenligningstall. Rett-til bruk eiendel og leieforpliktelse vil bli mål til samme beløp, hensyntatt forskuddsbetalinger og foretatte avsetninger per 31. desember 2018.

Metode for måling og innregning

Måle leieforpliktelsen

Leieforpliktelsen måles som nåverdien av leiebetalinger for retten til å bruke den underliggende eiendelen i avtaleperioden. Leieperioden representerer perioden som ikke kan annulleres. I tillegg regnes opsjoner om forlengelse med i leieperioden, så fremst det er rimelig sikkerhet for at opsjonen vil bli benyttet. Det samme gjelder dersom det er opsjon om å terminere avtalen så fremst det anses med rimelig sikkerhet av opsjonen vil bli benyttet.

Leiebetalinger inkludert i målingen består av:

- faste leiebetalinger (inkludert betalinger som i vesentlighet er faste)
- variable leiebetalinger som avhenger av en indeks eller rente, opprinnelig målt ved bruk av indeksen eller renten på oppstartsdatoen
- prisen for å benytte seg av en kjøpsopsjon hvis konsernet med rimelig sikkerhet vil benytte den opsjonen
- betaling av bøter for å terminere leieavtalen hvis leieavtalen gjenspeiler at konsernet utøver en opsjon om å terminere leieavtalen

Konsernet inkluderer ikke variable leiebetalinger i leieforpliktelsen som oppstår fra avtalefestede indeksreguleringer underlagt fremtidige hendelser, som inflasjon. I stedet innregner konsernet disse kostnadene i resultatet i perioden hendelsen eller forholdet som utløser betalingene oppstår.

Leieforpliktelsen måles deretter ved å øke balanseført verdi slik at den gjenspeiler rente på leieforpliktelsen, redusere balanseført verdi slik at den gjenspeiler innbetalt leie og måle balanseført verdi på nytt slik at den gjenspeiler eventuelle nye vurderinger eller leiemodifikasjoner, eller slik at den gjenspeiler justeringer i leiebetalinger på grunn av justering av en indeks eller rate.

Konsernet presenterer leieforpliktelsen sammen med annen gjeld, mens bruksretten presenteres sammen med eiendom, anlegg og utstyr i den konsoliderte oppstillingen av balansen.

Innregning og diskonteringsrente

IFRS 16 viser til to ulike metoder for å fastsette diskonteringsrenten for leiebetalinger:

- Implisitt rente i leiekontrakten
- Leietakerens marginale lånerente, dersom den implisitte renten ikke enkelt kan fastsettes

Leiekontraktene som omfattes av IFRS 16 varierer med hensyn til løpetid og opsjonsstruktur. Videre må man gjøre forutsetninger på utgangsverdi av de underliggende eiendelene. Begge disse forholdene gjør en implisitt renteberegning mer komplisert enn en marginal lånerente-betraktning.

SpareBank 1 SMN har et rammeverk for mellomregning som skal gi et mest mulig korrekt bilde av hvordan ulike balanseposter, forretningsområder, segmenter eller regioner i banken bidrar til bankens lønnsomhet. Utgangspunktet for mellomregningsrentene er bankens historiske fundingkostnad. Konsernets fundingkostnad kan deles opp i en kostnad knyttet til senior usikret gjeld og en kostnad knyttet til kapital (fondsobligasjon og ansvarlig lån). Sistnevnte fundingkost skal, som annen egenkapital, fordeles på eiendeler ut fra risikovekter. Kostnaden knyttet til ansvarlig kapital (fondsobligasjon og ansvarlig lån) fremkommer da som et ytterligere tillegg på mellomregning på utlån.

Banken har også indirekte likviditetskostnader knyttet til likviditetsreserver. Dette er reserver banken er pålagt å holde av myndighetene, samt reserver av overskuddslikviditet som banken holder i kortere perioder. Likviditetsreservene har en betydelig negativ avkastning målt mot bankens fundingkostnad. Denne kostnaden fordeles på balanseposter som skaper behov for likviditetsreserver, og fremkommer som et fradrag på mellomregning på innskudd og et tillegg på utlån.

Mellomregningsrente = Fundingkostnad (CoF) + tillegg for likviditetsreservekostnad + tillegg for kapitalkostnad

I mellomregningen fordeles bankens likviditetskostnad eller fundingkostnad på aktiva og passiva, og benyttes aktivt i internregnskapet. Mellomregningen er dermed et godt etablert verktøy i styringen av banken, og oppdateres jevnlig.

Mellomregningsrenten for en eiendel med tilsvarende underliggende, i dette tilfellet næringseiendom, vil derfor være en god representasjon av den marginale lånerenten. Denne diskonteringsrenten vil inkludere de vesentlige tillegg til fundingkostnaden, som gir et mer korrekt bilde av alternativkostnaden for banken. Denne rentesatsen foreslås brukt som diskonteringsrate for konsernets leieavtaler som faller under IFRS 16.

Regnskapsmessig effekt

For 2019 er det lagt inn en diskonteringsrente på 2,05 prosent.

Med utgangspunkt i tall fra 31. desember 2018 vil implementeringen av IFRS 16 medføre en reduksjon i ren kjernekapital på 0,08 prosent for konsernet.

Rett til bruk eiendelen klassifiseres som anleggsmidler i balansen, mens leieforpliktelsen klassifiseres som annen gjeld. Det alt vesentligste av konsernets leieforpliktelse knytter seg til leieavtaler for kontorer. Totale leieforpliktelser og rett-til bruk eiendel per første januar 2019 utgjør 645 millioner for konsernet. Effekten på resultatet vil variere over tid, men kombinasjon av rentekostnad og avskrivninger gir et noe større beløp enn leiekostnaden i starten av leieperioden og lavere mot slutten av leieperioden. For 2019 forventes en negativ resultat effekt knyttet til dette på 19 millioner kroner for konsernet.

Morbank		Konsern
1.1.2019	Balanse (mill. kr)	1.1.2019
482	Leieforpliktelser	645
482	Bruksrett	645
31.12.2019 Resultatregnskap		31.12.2019
50	Avskrivninger	88
9	Renter	14
59	Sum	102
Forventede effekter IFRS 16		
41	Reduksjon driftskostnader etter IAS 17	83
59	Økning kostnader etter IFRS 16	102
-18	Endringer i resultat før skatt	-19

Note 3 - Kritiske estimater og vurderinger vedrørende bruk av regnskapsprinsipper

Ved utarbeidelse av konsernregnskapet foretar ledelsen estimater, skjønnsmessige vurderinger og tar forutsetninger som påvirker effekten av anvendelsen av regnskapsprinsipper. Dette vil derfor påvirke regnskapsførte beløp for eiendeler, forpliktelser, inntekter og kostnader. Estimater og skjønnsmessige vurderinger evalueres løpende og er basert på historisk erfaring og forventninger om fremtidige hendelser som anses å være sannsynlige på balansetidspunktet.

Klassifisering av finansielle instrumenter

Finansielle eiendeler skal klassifiseres enten til virkelig verdi over andre inntekter og kostnader (OCI), amortisert kost eller til virkelig verdi over resultat. Banken fastsetter klassifiseringen basert på karakteristika ved eiendelens kontraktuelle kontantstrømmer og hvilken forretningsmodell eiendelen styres under.

For å kunne klassifisere en finansiell eiendel må banken fastslå hvorvidt de kontraktuelle kontantstrømmene fra eiendelen er utelukkende betaling av rente og hovedstol på utestående beløp.

Hovedstol er virkelig verdi på eiendelen ved førstegangsinnregning. Rente består av betaling for tidsverdien av penger, for kredittrisiko knyttet til hovedstol utestående i en bestemt periode, og for andre utlansrisiko og kostnader, i tillegg til en fortjenestemargin. Dersom banken fastslår at de kontraktuelle kontantstrømmene knyttet til en eiendel ikke er utelukkende betaling for rente og hovedstol, skal eiendelen klassifiseres som målt til virkelig verdi over resultatet.

Ved klassifisering av finansielle eiendeler, fastsetter banken forretningsmodellen som benyttes for hver portefølje av eiendeler som styres samlet for å oppnå samme forretningsmessige målsetning. Forretningsmodellen reflekterer hvordan banken styrer sine finansielle eiendeler og i hvilken grad kontantstrømmen genereres gjennom mottak av de kontraktuelle kontantstrømmene, salg av finansielle eiendeler eller begge. Banken fastsetter forretningsmodellen ved bruk av scenarier som er rimelig sannsynlig å forvente inntreffer. Fastsettelse av forretningsmodellen krever bruk av skjønn og vurdering av all tilgjengelig informasjon på det aktuelle tidspunktet.

En portefølje av finansielle eiendeler klassifiseres i en «holde for å motta» forretningsmodell når bankens primære mål er å holde disse eiendelene for å motta de kontraktuelle kontantstrømmene og ikke selge dem. Når bankens mål oppnås gjennom både å motta og å selge eiendelene, vil eiendelene klassifiseres i en «holde for å motta og selge» forretningsmodell. I en slik forretningsmodell vil både mottak av kontraktuelle kontantstrømmer og salg av eiendeler være integrerte deler for å oppnå bankens målsetning for den aktuelle porteføljen.

Finansielle eiendeler måles til virkelig verdi over resultatet dersom de ikke faller innenfor enten en «holde for å motta» forretningsmodell, eller «holde for å motta eller selge» forretningsmodell.

Tap på utlån og garantier

Bankens utlånsportefølje reklassifiseres månedlig. Kunder med objektive bevis på tap grunnet betalingsmislighold, svekkelse i kredittverdighet eller andre objektive kriterier er gjenstand for en individuell gjennomgang og beregning av tap. Dersom bankens beregninger viser at nåverdien av diskontert kontantstrøm basert på effektiv rente på estimeringstidspunktet er lavere enn lånets bokførte verdi plasseres utlånet i trinn 3 og det foretas nedskrivning for beregnet tap. Stor grad av skjønn kreves for å vurdere bevis på tap, og estimering av beløp og tidfesting av fremtidige kontantstrømmer for å fastsette beregnet tap påvirkes av dette skjønn. Endringer i disse faktorene vil kunne påvirke størrelsen på avsetningen for tap. Hvor sikkerhetsverdier er knyttet til spesielle objekter eller bransjer som er i krise, vil sikkerheter måtte realiseres i lite likvide markeder og vurdering av sikkerhetsverdier kan i slike tilfeller være beheftet med betydelig usikkerhet.

For utlån i trinn 1 og 2 foretas det en beregning av forventet kreditttap ved bruk av bankens tapsmodell basert på estimater for sannsynlighet for tap (PD) og tap ved mislighold (LGD), samt eksponering (EAD). Vurdering av nedskrivning for forventet tap vil alltid baseres på en betydelig grad av skjønn. Forutsetninger og estimater vil kunne medføre vesentlige endringer i avsetning fra periode til periode som påvirker bankens resultater.

De viktigste inputfaktorene i bankens tapsmodell som bidrar til vesentlige endringer i tapsestimatet og er gjenstand for stor grad av skjønn er følgende:

- Bruk av framoverskuende informasjon og framskrivning av makroøkonomiske variabler for flere scenarier og sannsynlighetsvekting av disse
- fastsettelse av hva en vesentlig økning i kredittrisiko er for et utlån

Bruk av framoverskuende informasjon

Måling av forventet kreditttap for hvert trinn krever både informasjon om hendelser og nåværende forhold samt forventede hendelser og fremtidige økonomiske forhold. Estimering og bruk av framoverskuende informasjon krever stor grad av skjønn. Input på PD og LGD som benyttes for å estimere trinn 1 og trinn 2 avsetning for tap beregnes basert på de makroøkonomiske variabler som korrelerer med

kredittap i de relevante porteføljer. Hvert makroøkonomiske scenario som benyttes, inkluderer en projeksjon i en femårsperiode. Vårt estimat på forventet kredittap i trinn 1 og 2 er et sannsynlighetsvektet snitt av tre scenarier; Basis, Oppside og nedside. Vårt basisscenario er basert på pengepolitisk rapport fra Norges Bank. Oppside og nedside scenarier er designet med hovedvekt på utvikling i konjunkturer, med hovedvekt på arbeidsledighet og disse vektet med utgangspunkt i vårt beste estimat på sannsynlighet for de ulike utfallene representert. Estimaten oppdateres kvartalsvis. Dersom man doblet nedsidescenarioets sannsynlighet fra 10 til 20 prosent ved utgangen av 2018 ville dette medført en økning i tapsavsetningene på 61 millioner kroner for morbanken og 68 millioner kroner for konsernet.

Fastsettelse av vesentlig økning i kredittrisiko:

Vurderingen av hva som er vesentlig økning i kredittrisiko krever stor grad av skjønn. Bevegelser mellom trinn 1 og trinn 2 er basert på hvorvidt instrumentets kredittrisiko på balansedagen har økt vesentlig relativt til tidspunktet for førstegangsinregning. Denne vurderingen gjøres med utgangspunkt i instrumentets livstids PD, og ikke forventede tap.

Vurderingen gjøres på hvert enkelt instrument. Vår vurdering gjennomføres minimum kvartalsvis, basert på tre forhold:

1. Banken benytter både absolutte og relative endringer i PD som kriterie for flytting til trinn 2. En endring i PD med over 150 prosent er vurdert å være en vesentlig endring i kredittrisiko. I tillegg må endringen i PD minimum være over 0,6 prosentpoeng.
2. Det gjøres i tillegg en kvalitativ vurdering basert på hvorvidt engasjementet har vesentlig økt kredittrisiko dersom det er gjenstand for særskilt overvåking.
3. I tillegg vil kunder med mer enn 30 dagers betalingsforsinkelse alltid flyttes til trinn 2.

Hvis noen av de nevnte forhold indikerer at en vesentlig økning i kredittrisiko har intruffet, blir instrumentet flyttet fra trinn 1 til trinn 2.

Se også note 2 Regnskapsprinsipper og note 7 Risikoforhold.

Virkelig verdi egenkapitalinteresser

Eiendeler som vurderes til virkelig verdi over resultatregnskapet vil i hovedsak være verdipapir som omsettes i et aktivt marked. Et aktivt marked er definert som et marked for omsetning av ensartede produkter hvor det normalt finnes villige kjøpere og selgere til enhver tid, og hvor prisene er tilgjengelige for allmennheten. Aksjer notert på en regulert markedsplass faller inn under definisjonen på et aktivt marked. Det kan være utfordringer knyttet til aksjer hvor det er stor forskjell mellom kjøps- og salgskurs, omtalt som spread, og hvor aksjen omsettes sjeldent. Noen vesentlige aksjer vil være basert på interne verddivurderinger, transaksjonspriser eller eksterne analyser av selskapet. Slike aksjer vedsettes ved bruk av anerkjente verdsettelsesteknikker. Dette kan være bruk av diskonterte kontantstrømmer eller ved hjelp av sammenligningsprising hvor en benytter lignende selskaper som er børsnoterte og benytter multiplering for å fastslå verdien på det unoterte selskapet. Slike verdsettelse vil kunne være beheftet med usikkerhet. Markedsverdiene vil i hovedsak være basert på verddivurderinger eller siste kjente omsetning av aksjen.

Virkelig verdi på finansielle derivater og andre finansielle instrumenter

Virkelig verdi av derivater fastsettes ved bruk av verddivurderingsmodeller der prisen på underliggende instrument, eksempelvis renter og valuta, innhentes i markedet. Ved måling av finansielle instrumenter hvor observerbare markedsdata ikke er tilgjengelig, gjør konsernet antagelser om hva markedsaktører vil legge til grunn ved verdsettelse av tilsvarende finansielle instrumenter. I verdsettelsene kreves det utstrakt bruk av skjønn blant annet ved beregning av likviditetsrisiko, kredittrisiko og volatilitet. En endring i de nevnte faktorene vil påvirke fastsatt virkelig verdi på konsernets finansielle instrumenter. For mer informasjon se note 27 Vurdering av virkelig verdi på finansielle instrumenter.

For opsjoner vil volatiliteter være enten observerte implisitte volatiliteter eller beregnede volatiliteter basert på historiske kursbevegelser for underliggende instrument. I de tilfeller bankens risikoposisjon er tilnærmet nøytral, vil midtkurser bli anvendt. Med nøytral risikoposisjon menes eksempelvis at renterisiko innenfor et løpetidsbånd er tilnærmet null. I den utstrekning markedsprisene som innhentes tar utgangspunkt i transaksjoner med lavere kredittrisiko, vil dette hensyntas ved at den opprinnelige prisdifferansen målt mot slike transaksjoner med lavere kredittrisiko amortiseres over løpetiden.

Goodwill

Konsernet gjennomfører tester for å vurdere mulig verdifall på goodwill årlig eller ved indikasjon på verdifall. Vurderingen er basert på konsernets bruksverdi. Gjennvinnbart beløp fra kontantstrømgenererende enheter er fastsatt ved beregning av neddiskonterte fremtidige kontantstrømmer. Kontantstrømmene er basert på historisk inntjening og forventninger om fremtidige forhold og inkluderer antagelser og estimater om usikre forhold. Utfallet av nedskrivningstestene avhenger av anslag på avkastningskrav. Avkastningskravene er skjønnsmessig fastsatt på bakgrunn av tilgjengelig informasjon på balansedagen.

Ved nedskrivningstest av goodwill knyttet til Romsdals Fellesbank anses porteføljen å være integrert med bankens øvrige utlåns- og innskuddsvirksomhet, og laveste nivå for kontantgenererende enhet er fra og med 2009 morbanknivå. Det estimeres en netto kontantstrøm med utgangspunkt i inntjeningen i bankens utlåns- og innskuddsportefølje. Inntjeningen estimeres ut i fra snitt portefølje og

margin, samt snitt provisjonsinntekter. Det beregnes allokerte kostnader i henhold til morbankens kostnadsprosent i forhold til total forvaltningskapital. Det benyttes fem års snitt i beregningen da man mener dette gir det beste estimatet på fremtidige kontantstrømmer. Videre beregnes det et forventet tap på utlånsporteføljen (0,3 prosent).

Kontantstrømmen beregnes over 20 år og neddiskonteres med risikofri rente + risikopremie for lignede virksomheter (før skatt rente 10 prosent). Beregninger viser at verdien av neddiskonterte fremtidige kontantstrømmer overstiger balanseført goodwill med god margin.

Øvrig goodwill i konsernet beregnes ut i fra snitt inntjening i markedsområdet og neddiskonteres med risikofri rente + risikopremie for lignede virksomheter (12-14 prosent).

Oppkjøp

Oppkjøp av et annet selskap skal regnskapsføres etter oppkjøpsmetoden. Ved oppkjøpsmetoden skal det foretas en fullstendig merverdiallokering hvor kjøpesum allokteres til identifiserte eiendeler og forpliktelser i det oppkjøpte selskapet. Merverdier utover de som er allokert til identifiserte eiendeler og forpliktelser regnskapsføres som goodwill. Eventuelle mindreverdier skal, etter grundig vurdering, inntektsføres i resultatregnskapet i oppkjøpsåret (badwill). Analysene inneholder både konkrete beregninger og bruk av beste skjønn for å komme frem til en mest mulig riktig virkelig verdi av de oppkjøpte selskapene på oppkjøpstidspunktet. Det er alltid knyttet noe usikkerhet til skjønnsmessige poster, men disse er underbygget av beregninger om forventede kontantstrømmer, sammenlignbare transaksjoner tidligere perioder mv. Se også note 40 Oppkjøp av virksomheter og virksomhetssammenslutning.

Selskap holdt for salg

SpareBank 1 SMNs strategi er at eierskap som følge av misligholdte engasjementer i utgangspunktet skal ha kort varighet, normalt ikke lengre enn ett år. Det jobbes kontinuerlig med salg av selskapene, og regnskapsmessig klassifiseres disse som holdt for salg. Se også note 39 Investering i eierinteresser.

Salg av låneporteføljer

Ved salg av låneporteføljer til Eksportfinans, SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt vurderer konsernet om kriteriene for fraregning er oppfylt i henhold til IAS 39. Ved utgangen av regnskapsåret er alle solgte porteføljer fraregnet morbankens balanse. Se også note 10 Fraregning av finansielle eiendeler.

Klassifisering av fondsobligasjoner

Sparebank1 SMN har utstedt fondsobligasjoner hvor vilkårene tilfredstiller kravene i CRD IV for å regnes med som ren kjernekapital. Fra 2017 er disse klassifisert som egenkapital i regnskapet da de ikke tilfredsstiller definisjonen av finansiell forpliktelse i henhold til IAS 32. Obligasjonene er evigvarende og SpareBank 1 SMN har rett til å ikke betale renter til investorene. Rentene presenteres ikke som en rentekostnad i resultatet, men som en reduksjon i egenkapitalen.

Note 4 - Overgangsnote IFRS 9

Følgende tabell viser endringer i klassifisering av finansielle instrumenter etter IFRS 9

Konsern

Finansielle instrumenter	Klassifisering etter IAS 39	Balansført beløp etter IAS 39	Klassifisering etter IFRS 9	Balansført beløp etter IFRS 9
Kontanter og fordringer på sentralbanker	Utlån og fordringer	3.313	Amortisert kost	3.313
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	Utlån og fordringer	4.214	Amortisert kost	4.214
Utlån til og fordringer på kunder	Utlån og fordringer	107.681	Virkelig verdi over andre inntekter og kostnader	60.600
			Amortisert kost	47.060
	Virkelig verdi over resultatet (FVO)	3.278	Virkelig verdi over resultatet (FVO)	3.278
Sertifikater og obligasjoner	Virkelig verdi over resultatet (FVO)	19.736	Virkelig verdi over resultatet	19.736
Finansielle derivater	Virkelig verdi over resultatet	4.351	Virkelig verdi over resultatet	4.351
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	Tilgjengelig for salg	66	Virkelig verdi over resultatet	1.825
	Virkelig verdi over resultatet (FVO)	557		
	Virkelig verdi over resultatet (trading)	1.202		
Innskudd fra og gjeld til kredittinstitusjoner	Amortisert kost	9.607	Amortisert kost	9.607
Innskudd fra og gjeld til kunder	Amortisert kost	76.476	Amortisert kost	76.476
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	Amortisert kost	42.194	Amortisert kost	42.194
Finansielle derivater	Virkelig verdi over resultatet	3.343	Virkelig verdi over resultatet	3.343
Ansvarlig lånekapital	Amortisert kost	2.201	Amortisert kost	2.201

Følgende tabell viser effekter ved implementering av IFRS 9

Konsern

Finansielle eiendeler	Note	Balansført beløp etter IAS 39 31.12.17	Endring som følge av reklassifisering	Endring som følge av ny måling	Balansført beløp etter IFRS 9 1.1.18
Amortisert kost					
Kontanter og fordringer på sentralbanker		3.313	-	-	3.313
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner		4.214	-	-	4.214
Utlån til og fordringer på kunder	A	107.680	-60.561	-59	47.060
Sum effekt amortisert kost		115.207	-60.561	-59	54.587
Virkelig verdi over resultatet					
Utlån til og fordringer på kunder		3.278	-	-	3.278
Sertifikater og obligasjoner	C	19.736	-	-	19.736
Finansielle derivater		4.351	-	-	4.351
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	B	1.759	66	-	1.825
Sum effekt virkelig verdi over resultatet		29.124	66	-	29.190
Virkelig verdi over andre inntekter og kostnader med resirkulering					
Utlån til og fordringer på kunder	A	-	60.561	39	60.600
Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser	B	66	-66	-	-
Sum effekt virkelig verdi over andre inntekter og kostnader med resirkulering		66	60.495	39	60.600
Sum finansielle eiendeler	D	144.397	0	-20	144.378

Finansielle forpliktelser

Amortisert kost				
Innskudd fra og gjeld til kredittinstitusjoner	9.607	-	-	9.607
Innskudd fra og gjeld til kunder	76.476	-	-	76.476
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	42.194	-	-	42.194
Ansvarlig lånekapital	2.201	-	-	2.201
Sum effekt amortisert kost	130.478	-	-	130.478
Virkelig verdi over resultatet				
Finansielle derivater	3.343	-	-	3.343
Egenkapitalinstrumenter	244	-	-	244
Sum effekt virkelig verdi over resultatet	3.586	-	-	3.586
Sum finansielle forpliktelser	134.064	-	-	134.064

Note A

SpareBank 1 SMN benytter seg av deleid obligasjonsutstedende boligkredittforetak som finansieringsverktøy. Dette innebærer at når banken gir et lån med pant i bolig som tilfredstiller gitte kriterier kan dette bli solgt til boligkredittforetaket enten med en gang eller på et senere tidspunkt. Salg av lånet til SpareBank 1 Boligkreditt medfører fraregning av lånet i SpareBank 1 SMN og innregning av lånet i SpareBank 1 Boligkreditt. Lån med flytende rente måles etter IAS 39 til amortisert kost. Etter IFRS 9 skal bare gjeldsinstrumenter som inngår i en forretningsmodell som innebærer å holde instrumentene for å motta kontraktsmessige kontantstrømmer måles til amortisert kost. Utlån som inngår i en forretningsmodell som innebærer at instrumentene holdes både for å motta kontraktsmessige kontantstrømmer og for salg skal måles til virkelig verdi med verdiendringer over andre inntekter og kostnader. Renteinntekt og nedskrivning skal resultatføres, og verdiendringer ført mot andre inntekter og kostnader skal reklassifiseres til resultatet ved salg eller annen avhending (fraregning) av utlånene.

SpareBank 1 SMN har som følge av dette fra 1. januar 2018 reklassifisert boliglånporteføljen fra amortisert kost til virkelig verdi over andre inntekter og kostnader.

Note B

Tilgjengelig for salg-kategorien som eksisterer i IAS 39 blir ikke videreført i IFRS 9. Aksjer klassifisert som tilgjengelig for salg etter IAS 39 er reklassifisert til virkelig verdi med verdiendringer over resultat.

Note C

Sertifikater og obligasjoner utgjør deler av bankens likviditetsreserve. Porteføljen styres og måles på virkelig verdi basis og skal etter IFRS 9 klassifiseres til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet.

Note D

Implementeringseffekten per 1. januar 2018 er ført mot egenkapital, netto etter skatt. Effekten mot egenkapital som følge av endret tapsavsetning er minus 15 millioner.

Endring tapsavsetninger	Tapsavsetning etter IAS 39 31.12.17	Endring som følge av reklassifisering	Endring som følge av ny måling	Tapsavsetning etter IFRS 9 1.1.18
Utlån og fordringer og instrumenter holdt til forfall under IAS 39 som skal måles til amortisert kost under IFRS 9	-1.113	112	8	-993
Sum instrumenter målt til amortisert kost under IFRS 9	-1.113	112	8	-993
Utlån og fordringer og instrumenter holdt til forfall under IAS 39 som skal måles til virkelig verdi over OCI under IFRS 9	-	-112	39	-73
Sum instrumenter målt til virkelig verdi over OCI under IFRS 9	-	-112	39	-73
Finansielle garantikontrakter	-4	-	-58	-62
Ubenyttede kreditter	-	-	-7	-7
Lånetslagn	-	-	-1	-1
Sum finansielle garantier, ubenyttede kreditter og lånetslagn	-4	-	-66	-70
Sum endring tapsavsetninger	-1.117	-	-20	-1.136

	1.1.2018				31.12.17		
	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Total	Individuelle	Gruppe	Total
Tapsavsetning per 1.1.2018	-74	-217	-776	-1.067	-765	-347	-1.113
Garantier, lånetilsagn og ubenyttet kreditt	-13	-52	-6	-70	-4	-	-4
Sum	-86	-269	-782	-1.137	-769	-347	-1.117

Note 5 - Segmentinformasjon

For datterselskapene oppgis tall fra de respektive selskapsregnskapene, mens for tilknyttede og felleskontrollerte selskaper som tas inn etter egenkapitalmetoden oppgis konsernets resultatandel etter skatt samt bokført verdi av investeringen på konsernnivå.

Konsern 31. 12.18

Resultatregnskap (mill. kr)	Privat- marked	Nærings- liv	SB1 Markets	EM 1	SB1 Finans MN	SB1- Regnskaps- huset SMN	SB1 Gruppen	BN Bank	Øvrige/ elim	Total
Netto renteinntekter	1.056	981	-14	-1	275	-0	-	-	105	2.403
Renter av anvendt kapital	177	129	-	-	-	-	-	-	-306	-
Sum renteinntekter	1.234	1.110	-14	-1	275	-0	-	-	-201	2.403
Netto provisjons- og andre inntekter	793	202	460	497	62	444	-	-	-282	2.177
Netto avkastning på finansielle investeringer (**)	0	17	105	-	-	-	289	92	255	757
Sum inntekter	2.027	1.329	551	496	337	444	289	92	-228	5.337
Sum driftskostnader	804	373	536	519	155	373	-	-	-137	2.624
Resultat før tap	1.223	956	15	-23	182	71	289	92	-92	2.713
Tap på utlån, garantier m.v.	17	212	-	-	34	-	-	-	-	263
Resultat før skatt	1.206	744	15	-23	149	71	289	92	-92	2.450
EK avkastning*)	13,2%	11,3%								12,2%
Balanse										
Utlån til kunder	112.723	40.458	-	-	7.760	-	-	-	-714	160.317
Herav solgt til SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt	-38.189	-1.656	-	-	-	-	-	-	0	-39.844
Nedskrivning utlån	-103	-594	-	-	-45	-	-	-	-2	-744
Andre eiendeler	121	4.261	2.258	1.114	9	394	1.569	1.238	30.012	40.975
Sum eiendeler	74.552	42.560	2.258	1.114	7.723	394	1.569	1.238	29.296	160.704
Innskudd fra og gjeld til kunder	40.046	39.236	-	-	-	-	-	-	1.333	80.615
Annen gjeld og egenkapital	34.506	3.324	2.258	1.114	7.723	394	1.569	1.238	27.963	80.089
Sum egenkapital og gjeld	74.552	42.560	2.258	1.114	7.723	394	1.569	1.238	29.296	160.704

Konsern 31.12.17

Resultatregnskap (mill. kr)	Nærings- liv		SB1 Markets		SB 1 Finans EM1	SB 1 Regnskaps- huset SMN	SB1 Gruppen	BN Bank	Øvrige/ elim	Total
	Privat-marked									
Netto renteinntekter	993	977	-15	3	228	-1	-	-	38	2.225
Renter av anvendt kapital	144	131	-	-	-	-	-	-	-274	-
Sum renteinntekter	1.137	1.108	-15	3	228	-1	-	-	-236	2.225
Netto provisjons- og andre inntekter	789	199	369	473	55	377	-	-	-257	2.005
Netto avkastning på finansielle investeringer (**)	0	9	82	-0	-	-	349	94	226	760
Sum inntekter	1.926	1.315	437	477	283	376	349	94	-269	4.989
Sum driftskostnader	794	365	435	474	137	315	-	-	-152	2.369
Resultat før tap	1.132	950	2	3	146	61	349	94	-116	2.621
Tap på utlån, garantier m.v.	5	318	-	-	18	-	-	-	-0	341
Resultat før skatt	1.127	632	2	3	128	61	349	94	-116	2.279
EK avkastning *)	16,6 %	10,5 %								11,5 %
Balanse										
Utlån til kunder	103.131	39.482	-	-	6.740	-	-	-	-569	148.784
Herav solgt til Boligkreditt og Næringskreditt Individuell	-35.047	-1.666	-	-	-	-	-	-	0	-36.713
nedskrivning utlån	-22	-729	-	-	-12	-	-	-	-2	-765
Gruppenedskrivning utlån	-90	-218	-	-	-24	-	-	-	-15	-347
Andre eiendeler	168	4.141	2.242	612	20	323	1.569	1.149	32.070	42.295
Sum eiendeler	68.141	41.010	2.242	612	6.724	323	1.569	1.149	31.483	153.254
Innskudd fra og gjeld til kunder	37.182	38.719	-	-	-	-	-	-	574	76.476
Annen gjeld og egenkapital	30.959	2.290	2.242	612	6.724	323	1.569	1.149	30.909	76.778
Sum egenkapital og gjeld	68.141	41.010	2.242	612	6.724	323	1.569	1.149	31.483	153.254

*) Regulatorisk kapital er lagt til grunn ved beregning av anvendt kapital i PM og Næringsliv. Denne kapitalen er oppgrosset til 15,0 prosent for å være i tråd med bankens kapitalmål per 31. desember 2018

**)	31.12.18	31.12.17
Utbytte	8	6
Gevinst/(tap) på aksjer	96	62
Gevinst/(tap) på finansielle derivater	187	124
Gevinst/(tap) på øvrige finansielle instrumenter til virkelig verdi (FVO)	10	7
Gevinst/(tap) på valuta	63	45
Gevinst/(tap) på sertifikater og obligasjoner	-77	58
Gevinst/(tap) på aksjer og aksjederivater i SpareBank 1 Markets	58	43
Gevinst/(tap) på finansielle instrumenter knyttet til sikringsbokføring (***)	-4	-22
Sum verdiendringer finansielle eiendeler	334	317
SpareBank 1 Gruppen	289	349
SpareBank 1 Boligkreditt	-7	-41
SpareBank 1 Næringskreditt	15	19
BN Bank eks. resultatandel BN Bolig	97	98
SpareBank 1 Kredittkort	23	15
SpareBank 1 Mobilbetaling	-12	-14
Andre selskaper	12	12
Sum avkastning på eierinteresser	416	437
Sum netto avkastning på finansielle eiendeler	757	760

***) Spesifikasjon av virkelig- verdi sikring	31.12.18	31.12.17
Virkelig verdi-endringer på sikringsinstrumentet	-46	-214
Virkelig verdi-endringer på den sikrede posten henførbart til sikret risiko	42	192
Gevinster el.tap fra sikringsbokføring, netto	-4	-22

Note 6 - Kapitaldekning og kapitalstyring

SpareBank 1 SMN benytter interne målemetoder (Internal Rating Based Approach) for kredittrisiko. Bruk av IRB stiller omfattende krav til bankens organisering, kompetanse, risikomodeller og risikostyringssystemer. Fra 31. mars 2015 har banken tillatelse til å benytte Avansert IRB for de foretakporteføljene som tidligere ble rapportert etter grunnleggende IRB-metode.

Per 31. desember 2018 er kravet til bevaringsbuffer 2,5 prosent, systemrisikobuffer 3,0 prosent og den norske motsyklisk kapitalbuffer 2,0 prosent. Disse kravene er i tillegg til kravet om ren kjernekapital på 4,5 prosent, slik at samlet minstekrav til ren kjernekapital er 12,0 prosent. I tillegg har Finanstilsynet fastsatt et pilar 2-krav for SpareBank 1 SMN på 2,1 prosent. Totalt minstekrav til ren kjernekapital inklusive pilar 2-kravet er dermed 14,1 prosent. Med virkning fra første kvartal 2019 er pilar 2-kravet for SpareBank 1 SMN endret til 1,9 prosent.

Motsyklisk kapitalbuffer beregnes på differensierte satser. For engasjementer i andre land benyttes den motsyklisk kapitalbuffersatsen som er fastsatt av myndighetene i vedkommende land. Dersom landet ikke har fastsatt sats benyttes samme sats som for engasjementer i Norge med mindre Finansdepartementet fastsetter en annen sats. Per 31. desember 2018 er morbanken og konsern under unntaksgrensen slik at den norske satsen benyttes på alle aktuelle engasjementer.

Deler av konsernets fondsobligasjoner og ansvarlig lån er utstedt i henhold til gammelt regelverk. Disse har vært gjenstand for nedtrapping med 50 prosent i 2017 og 60 prosent i 2018. Per 31. desember 2018 hadde morbanken 450 millioner kroner i fondsobligasjoner som vil være gjenstand for nedtrapping.

Morbank			Konsern	
31.12.17	31.12.18	(mill. kr)	31.12.18	31.12.17
15.372	16.409	Sum balanseført egenkapital	18.686	17.510
-950	-1.000	Hybridkapital inkludert i egenkapital	-1.043	-993
-522	-533	Utsatt skattefordel, goodwill og andre immaterielle eiendeler	-1.079	-984
-893	-1.034	Fradrag for avsatt utbytte og gaver	-1.034	-893
-	-	Ikke-kontrollerende eierinteresser bokført i annen egenkapital	-637	-565
-	-	Ikke-kontrollerende eierinteresser som kan medregnes i ren kjernekapital	366	324
-30	-31	Verdijusteringer som følge av kravene om forsvarlig verdsettelse	-44	-41
-350	-268	Positiv verdi av justert forventet tap etter IRB-metoden	-286	-333
-	-	Verdiendring på sikringsinstrumenter ved kontantstrømsikring	5	7
-	-163	Fradrag ren kjernekapital for vesentlige investeringer i finansinstitusjoner	-206	-212
12.627	13.381	Sum ren kjernekapital	14.727	13.820
950	1.000	Fondsobligasjon	1.378	1.427
459	367	Fondsobligasjon omfattet av overgangsbestemmelser	367	459
14.036	14.748	Sum kjernekapital	16.472	15.707
		Tilleggs kapital utover kjernekapital		
1.000	1.750	Ansvarlig kapital	2.316	1.615
561	96	Ansvarlig kapital omfattet av overgangsbestemmelser	96	561
-254	-140	Fradrag for vesentlige investeringer i finansinstitusjoner	-140	-254
1.307	1.705	Sum tilleggs kapital	2.272	1.922
15.343	16.453	Netto ansvarlig kapital	18.743	17.629

Minimumskrav ansvarlig kapital				
978	967	Spesialiserte foretak	1.116	1.107
1.098	1.156	Foretak	1.163	1.113
1.370	1.516	Massemarked eiendom	2.098	1.892
90	90	Massemarked øvrig	92	91
1.198	1.062	Egenkapitalposisjoner IRB	1	1
4.733	4.790	Sum kredittrisiko IRB	4.470	4.205
3	3	Stater og sentralbanker	4	3
80	87	Obligasjoner med fortrinnsrett	124	146
431	390	Institusjoner	246	333
0	-	Lokale og regionale myndigheter, offentlige foretak	8	4
25	23	Foretak	221	226
18	73	Massemarked	520	405
13	12	Engasjementer med pant i fast eiendom	215	193
232	228	Egenkapitalposisjoner	366	344
70	57	Øvrige eiendeler	107	166
872	873	Sum kredittrisiko Standardmetoden	1.810	1.820
16	30	Gjeldsrisiko	31	18
-	-	Egenkapitalrisiko	7	22
-	-	Valutarisiko og oppgjørslisiko	3	1
341	370	Operasjonell risiko	575	510
52	39	Risiko for svekket kredittverdighet for motpart (CVA)	122	117
-	-	Overgangsordning	1.074	891
6.015	6.102	Minimumskrav ansvarlig kapital	8.093	7.585
75.182	76.274	Beregningsgrunnlag (RWA)	101.168	94.807
3.383	3.432	Minimumskrav ren kjernekapital, 4,5 prosent	4.553	4.266
Bufferkrav				
1.880	1.907	Bevaringsbuffer, 2,5 prosent	2.529	2.370
2.255	2.288	Systemrisikobuffer, 3,0 prosent	3.035	2.844
1.504	1.525	Motsykliskbuffer, 2,0 prosent	2.023	1.896
5.639	5.721	Sum bufferkrav til ren kjernekapital	7.588	7.111
3.605	4.228	Tilgjengelig ren kjernekapital etter bufferkrav	2.587	2.444
Kapitaldekning				
16,8 %	17,5 %	Ren kjernekapitaldekning	14,6 %	14,6 %
18,7 %	19,3 %	Kjernekapitaldekning	16,3 %	16,6 %
20,4 %	21,6 %	Kapitaldekning	18,5 %	18,6 %
Uvektet kjernekapitalandel				
145.821	153.395	Balanseposter	216.240	210.764
7.112	7.110	Poster utenom balansen	9.086	9.295
-902	-832	Øvrige justeringer	-1.474	-1.580
152.032	159.673	Beregningsgrunnlag for uvektet kjernekapitalandel	223.853	218.479
14.036	14.748	Kjernekapital	16.472	15.707
9,2 %	9,2 %	Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio)	7,4 %	7,2 %

Note 7 - Risikoforhold

Risikostyring

SpareBank 1 SMN har som mål å opprettholde en moderat risikoprofil, og å ha en så høy kvalitet i sin risikooppfølging at ingen enkelthendelser skal kunne skade bankens finansielle stilling i alvorlig grad. Bankens risikoprofil er kvantifisert gjennom mål for rating, konsentrasjon, risikjustert avkastning, misligholdssannsynlighet, tapsgrader, forventet tap, nødvendig økonomisk kapital, regulatorisk kapitaldekning samt kjente, og forventede likviditetsmessige regulatoriske krav.

Prinsippene for risikostyring i SpareBank 1 SMN er fastsatt i bankens risikostyringspolicy. Banken legger stor vekt på å identifisere, måle, styre og følge opp sentrale risikoer for å sikre at konsernet utvikler seg i tråd med vedtatt risikoprofil og strategier.

Risikostyringen i konsernet skal støtte opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse. Risikostyringen skal videre sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom:

- en sterk organisasjonskultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyring
- en god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjeningen og risikokostnadene, og gjennom dette skape bedre beslutningsgrunnlag
- å tilstrebe en optimal kapitalanvendelse innenfor vedtatt forretningsstrategi
- å unngå uventede negative hendelser som kan være ødeleggende for konsernets drift og omdømme i markedet

Konsernets risiko tallfestes blant annet gjennom beregninger av forventet tap og behov for risikjustert kapital (økonomisk kapital) for å kunne dekke uventede tap.

Forventet tap beskriver det beløpet man statistisk må forvente å tape i en tolv måneders periode. Risikjustert kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Styret har vedtatt at den risikjusterte kapitalen skal dekke 99,9 prosent av alle mulige uventede tap. Det er lagt til grunn statistiske metoder for beregning av forventet tap og for risikjustert kapital, men beregningen forutsetter likevel i noen tilfeller bruk av ekspertvurderinger. For risikotyper hvor det ikke finnes anerkjente metoder for å beregne kapitalbehov, legger banken vekt på å definere rammer for styring av risikoen som sikrer at sannsynligheten for at en hendelse inntreffer er svært lav. For ytterligere detaljer vises det til bankens Pilar III-rapportering som er tilgjengelig på bankens hjemmesider.

Konsernets overordnede risikoeksponering og risikoutvikling følges opp gjennom periodiske risikorapporter til administrasjonen og styret. Overordnet risikoovervåking og rapportering foretas av avdeling for risikostyring, som er uavhengig av de enkelte forretningsområdene i konsernet.

Kredittrisiko

Kredittrisiko er risikoen for tap som følge av at kunder eller motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser overfor konsernet.

Konsernet er eksponert for kredittrisiko gjennom alle sine fordringer på kunder og motparter. Hovedsakelig er konsernet eksponert gjennom ordinær utlånsvirksomhet og leasingaktiviteter, men i tillegg er konsernets kredittrisiko knyttet til likviditetsreserveporteføljen samt gjennom motpartsrisiko som oppstår gjennom rente- og valutaderivat.

Kredittrisiko knyttet til konsernets utlånsvirksomhet utgjør konsernets største risikoområde.

Gjennom den årlige revisjonen av bankens kredittstrategi konkretiserer styret bankens risikoappetitt gjennom fastsettelse av mål og rammer for bankens kredittportefølje. Bankens kredittstrategi og kredittpolicy er utledet av bankens hovedstrategi, og inneholder retningslinjer for risikoprofilen herunder maksimalt forventet tap (EL) for henholdsvis Privatmarked og Næringsliv, maksimal misligholdssannsynlighet i porteføljen (PD) og maksimal regulatorisk kapital (UL) allokeret til kredittvirksomheten.

Konsentrasjonsrisiko styres ved fordeling mellom Privatmarked og Næringsliv, begrensning i størrelse på utlån og tapsgrad på enkeltengasjement, rammer for maksimal eksponering for tjue største grupperte engasjement, rammer for maksimal eksponering innenfor bransjer, samt rammer for regulatorisk beregningsgrunnlag fra utlån til Privatmarked og Næringsliv.

Etterlevelse av kredittstrategi og styrevedtatte rammer overvåkes løpende av avdeling for risikostyring og rapporteres kvartalsvis til styret.

Banken har godkjenning til å benytte interne modeller i sin risikostyring og kapitalberegning (IRB), og fikk i februar 2015 tillatelse til å benytte avansert IRB-metode.

Bankens risikoklassifiseringssystem er utviklet for å kunne styre bankens utlånsportefølje i tråd med bankens kredittstrategi og for å sikre den risikjusterte avkastningen. Styret delegerer kredittfullmakt til konsernsjef. Konsernsjef kan videre delegerer fullmakter under konserndirektørnivå. Utlånsfullmaktene er gradert i forhold til engasjementsstørrelse og risikoprofil.

Banken har en egen avdeling for kredittstøtte som bistår eller tar over behandlingen av kunder hvor det er åpenbart, eller anses overveiende sannsynlig, at kunden ikke vil kunne betjene sine forpliktelser uten at det iverksettes tiltak ut over ordinær oppfølging.

Banken bruker kredittmodeller for risikoklassifisering, risikoprisering og porteføljestyling. Risikoklassifiseringssystemet baserer seg på følgende hovedkomponenter:

1. Misligholdssannsynlighet (PD)

Bankens kredittmodeller er basert på statistiske beregninger av misligholdssannsynlighet. Beregningene er basert på scoringsmodeller som tar hensyn til finansiell stilling samt interne og eksterne adferdsdata. Modellene er delvis Point In Time-orienterte, og reflekterer misligholdssannsynligheten i løpet av de neste tolv månedene under de gjeldende konjunkturførhold. Banken har i tillegg utviklet en kontantstrømsbasert PD-modell som benyttes for eksponeringer mot utleie av næringseiendom. Banken har søkt Finanstilsynet om på å kunne anvende denne modellen i kapitalkravsberegningen (IRB).

For å kunne gruppere kundene etter misligholdssannsynlighet benyttes det ni risikoklasser. I tillegg har banken to risikoklasser for kunder med misligholdte og/eller nedskrevne engasjement.

Modellene valideres løpende og minimum årlig både med hensyn på evne til å rangere kundene samt å estimere PD-nivå. Valideringsresultatene bekrefter at modellens treffsikkerhet er innenfor interne mål og internasjonale anbefalinger.

2. Eksponering ved mislighold (EAD)

EAD er en beregnet størrelse på eksponeringen ved et eventuelt fremtidig misligholdstidspunkt. For trekkrettigheter benyttes en konverteringsfaktor (KF) for å anslå hvor mye av nåværende ubenyttet ramme som vil være trukket opp ved et fremtidig misligholdstidspunkt. For garantier benyttes en myndighetsbestemt KF til å estimere hvor mye av avgitte garantier som vil bli gjort gjeldende etter mislighold. KF valideres månedlig for trekkrettigheter innenfor Privatmarked og Næringsliv. Bankens EAD-modell tar hensyn til ulikheter både mellom produkter og kundetyper.

3. Tap gitt mislighold (LGD)

Banken estimerer tapsgrad for hvert lån basert på forventet tilfriskningsgrad, realisasjonsverdi (RE-verdi) på underliggende sikkerhetsverdier, gjenvinningsgrad på usikret del av lånene samt direkte kostnader ved inndrivelse. Verdiene fastsettes etter faste modeller og faktiske realisasjonsverdier valideres for å teste modellenes pålitelighet.

Estimert tapsgrad skal ta hensyn til en framtidig lavkonjunktur. Med et begrenset datagrunnlag fra lavkonjunktur har banken lagt inn betydelige sikkerhetsmarginer i sine estimater for å sikre konservative anslag ved beregning av kapitalkrav.

De tre overnevnte parametrene (PD, EAD og LGD) danner grunnlaget for konsernets porteføljeklassifisering og statistisk beregning av forventet tap (EL) og behov for nødvendig økonomisk og regulatorisk kapital/risikojustert kapital (UL).

Motpartsrisiko

Motpartsrisiko i derivathandel styres gjennom bruk av ISDA og CSA-avtaler med de finansinstitusjoner som utgjør bankens største motparter. ISDA regulerer oppgjør mellom finansielle motparter. CSA-avtalene begrenser maksimal eksponering gjennom markedsevaluering av porteføljen og margininnbetaling når verdiendringen i porteføljen overstiger maksimal avtalt ramme eller minimum overføringsbeløp. Banken vil fortsette å inngå CSA-avtaler med finansielle motparter for å styre motpartsrisikoen. Se note 15 Finansielle instrumenter og motregning for ytterligere beskrivelse av disse avtalene.

For kunder sikres motpartsrisikoen gjennom bruk av kontantdepot eller andre sikkerheter som til enhver tid skal overstige markedsverdien av kundens portefølje. Det er etablert egne rutiner for innkalling av ytterligere sikkerheter eller lukking av posisjoner dersom markedsverdiene overstiger åtti prosent av sikkerhetene.

For verdipapir og derivater som handles over Oslo Børs benytter datterselskapet SpareBank 1 Markets DNB ASA som clearingagent overfor Oslo Clearing. Eventuelle marginsikkerheter betales konto i DNB. DNB opererer som agent mellom SpareBank 1 Markets og Oslo Clearing. Det betyr at det er Oslo Clearing som er SpareBank 1 sin motpart.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er en felles betegnelse for risikoen for tap som oppstår som følge av endringer i kurser eller priser på finansielle instrumenter. Markedsrisiko oppstår i SpareBank 1 SMN hovedsakelig i forbindelse med bankens investeringer i obligasjoner, sertifikater og aksjer, inklusive finansiering. SpareBank 1 SMN har outsourcet kundehandel med rente og valutainstrumenter til SpareBank 1 Markets. Denne kundeaktiviteten, samt SpareBank 1 Markets anvendelse av bankens balanse, påvirker også bankens markedsrisiko.

Styringen av markedsrisiko skjer gjennom rammer for blant annet investeringer i aksjer, obligasjoner og posisjoner i rente og valutamarkedene. Bankens strategi for markedsrisiko legger grunnlaget for utarbeidelse av ledelsesrapportering, kontroll og oppfølging av rammer og retningslinjer.

Konsernet definerer rammer for eksponering i egenkapitalinstrumenter med utgangspunkt i stresstester basert på Finanstilsynets modul for markedsrisiko. Rammene gjennomgås minst årlig og vedtas av bankens styre. Etterlevelse av rammene overvåkes av avdeling for risikostyring, og status rapporteres månedlig til styret.

Renterisiko er risiko for tap som følge av endringer i markedsrentene i finansielle markeder. Renterisikoen for alle renteposisjoner kan uttrykkes ved å se på endringen i verdien på renteinstrumentene ved en renteendring på ett prosentpoeng på hele rentekurven på alle balanseposter. Konsernet benytter analyser som viser effekten av nevnte renteendring for ulike løpetidsbånd, og det er egne rammer for renteeksponering innenfor hvert løpetidsbånd og samlet. Rentebindingen på konsernets instrumenter er i all hovedsak kort, og konsernets renterisiko er lav til moderat.

Spreadrisiko er risikoen for at tap oppstår som følge av endringer i markedsverdi/virkelig verdi av obligasjoner grunnet generelle endringer i risikopåslag (kreditspread). Obligasjonsporteføljen styres med utgangspunkt i en evaluering av de enkelte utstedere. I tillegg har banken en egen ramme for samlet spreadrisiko for samtlige obligasjoner. Banken beregner spreadrisiko basert på Finanstilsynets modul for markeds- og kredittisiko. Tapspotensialet for den enkelte kreditteksponering beregnes med utgangspunkt i rating og durasjon.

Valutakursrisiko er risikoen for tap som har bakgrunn i endringer i valutakursene. Konsernet måler valutarisikoen ut fra nettoposisjoner i de ulike valutasortene. Rammene for valutakursrisiko er uttrykt ved rammer for maksimal aggregert valutaposisjon og maksimal posisjon i enkeltvaluta.

Aksjerisiko er risikoen for tap i posisjoner som følge av endringer i aksjekurser. Denne risikoen er knyttet til posisjoner i egenkapitalinstrumenter. Aksjer i datterselskaper og aksjer som inngår i en konsolidert eller strategisk vurdering inkluderes ikke.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke er i stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere økninger i eiendeler.

Innskudd fra kunder er bankens viktigste finansieringskilde, per 31. desember 2018 var innskuddsdekningen 50 prosent inklusive solgte lån til SpareBank 1 Boligkreditt og SpareBank 1 Næringskreditt, mot 51 prosent per 31. desember 2017 (konserntall).

Banken reduserer sin likviditetsrisiko gjennom en spredning av innlån på ulike markeder, innlånskilder, løpetider og instrumenter samt ved bruk av langsiktige innlån. For stor konsentrasjon i forfall øker sårbarheten for refinansiering. Denne risikoen er søkt begrenset gjennom definerte rammer.

Finansavdelingen i banken er ansvarlig for konsernets finansiering og likviditetsstyring. Etterlevelse av rammer overvåkes av avdeling for risikostyring, og status rapporteres månedlig til styret. Konsernet styrer sin likviditet samlet ved at finansavdelingen både har ansvaret for å finansiere banken og datterselskapene.

Styringen tar utgangspunkt i konsernets overordnede likviditetsstrategi som blir gjennomgått og vedtatt av styret minimum årlig. Likviditetsstrategien gjenspeiler konsernets moderate risikoprofil. Som en del av strategien er det også utarbeidet beredskapsplaner både for konsernet og SpareBank 1-alliansen for håndtering av likviditetssituasjonen i perioder med urolige kapitalmarkeder. Disse hensyntar perioder med både bankspesifikke, systemmessige krisescenarier og en kombinasjon av disse.

Banken skal ha en tilstrekkelig beholdning av likvide aktiva for å dekke ordinær drift i minimum 12 måneder uten tilgang på eksternt finansiering samt tåle et fall i boligpriser på 30 %. Banken skal i tillegg ha en tilstrekkelig likviditetsbuffer bestående av aktiva som tilfredsstillende LCRkravene, og som i størrelse til enhver tid sikrer at banken er over minimumskravet. Tilgangen til finansiering har fungert tilfredsstillende i 2018.

Konsernets likviditetssituasjon per 31. desember 2018 vurderes som tilfredsstillende.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko kan defineres som risikoen for tap som følge av:

- Mennesker: Brudd på rutiner/retningslinjer, manglende kompetanse, uklar policy, strategi eller rutiner, interne misligheter
- Systemer: Svikt i IT og andre systemer
- Eksterne årsaker: Kriminalitet, naturkatastrofer, andre eksterne årsaker

Operasjonell risiko er en risikokategori som fanger opp alt det vesentlige av kostnader forbundet med kvalitetsbrister i bankens løpende virksomhet.

Styring av operasjonell risiko har fått økt betydning i finansnæringen gjennom de senere årene. Faktorer som spiller inn er internasjonalisering, en sterk teknologisk utvikling og stadig økende krav fra både kunder, myndigheter og andre interessegrupper. Internasjonalt har mange betydelige tapshendelser i finansnæringen hatt sin bakgrunn i svikt innenfor dette risikoområdet.

Identifisering, styring og kontroll av operasjonell risiko er en integrert del av lederansvaret på alle nivå i SpareBank 1 SMN. Ledernes viktigste hjelpemidler i arbeidet er faglig innsikt og lederkompetanse samt handlingsplaner, kontrollrutiner og gode oppfølgingsystemer. Et systematisk arbeid med risikovurderinger bidrar også til økt kunnskap og bevissthet om aktuelle forbedringsbehov i egen enhet. Eventuelle svakheter og forbedringstiltak rapporteres oppover i organisasjonen.

SpareBank 1 SMN legger vekt på fullmaktstrukturer, gode rutinebeskrivelser og godt definerte ansvarsforhold gjennom leveranseavtaler mellom de ulike divisjonene som elementer i et rammeverk for å håndtere den operasjonelle risikoen.

Ledelsen vurderer foretakets IT-systemer som sentrale for drift, regnskapsføring og rapportering av gjennomførte transaksjoner, samt fremskaffing av grunnlag for viktige estimater og beregninger. It-systemene er hovedsakelig standardiserte, og forvaltningen og driften er i stor grad utkontraktert til tjenesteleverandører.

Banken har tatt i bruk et eget registrerings- og oppfølgingsverktøy (Risiko Informasjonssystem) for bedre struktur og oppfølging av risiko, hendelser og forbedringsområder i konsernet.

Operasjonelle tap rapporteres periodisk til styret. Styret mottar årlig en uavhengig vurdering fra intern revisjon og ansvarlig revisor på konsernets risiko og om internkontrollen virker hensiktsmessig og er betryggende. Styret vurderer den operasjonelle risikoen i foretaket som moderat, herunder risikoen knyttet til regnskaps- og rapporteringsprosessen.

For ytterligere informasjon vises til bankens Pilar III-rapportering som er tilgjengelig på <https://www.sparebank1.no/nb/smn/om-oss/investor/finansiell-info/kapitaldekning.html> samt følgende noter:

Note 13 Maksimal kreditteksponering, ikke hensyntatt pantstillelser

Note 14 Finansielle instrumenter og motregning

Note 16 Markedsrisiko knyttet til renterisiko

Note 17 Markedsrisiko knyttet til valutaeksponering

Note 8 - Kredittinstitusjoner - fordringer og gjeld

Morbank			Konsern		
31.12.17	31.12.18	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner (mill. kr)	31.12.18	31.12.17	
6.903	8.091	Utlån og fordringer uten avtalt løpetid eller oppsigelsestid	1.987	1.575	
2.639	3.087	Utlån og fordringer med avtalt løpetid eller oppsigelsestid	3.087	2.639	
9.543	11.178	Sum	5.074	4.214	
Spesifikasjon på de vesentligste valutasorter					
7	17	CHF	17	7	
231	770	EUR	770	231	
7	95	GBP	95	7	
19	19	ISK	19	19	
7	36	JPY	36	7	
9.074	10.071	NOK	4.007	3.747	
119	78	SEK	33	118	
68	84	USD	89	68	
10	8	Andre	8	10	
9.543	11.178	Sum	5.074	4.214	
1,5 %	1,8 %	Gjennomsnittlig rente	1,9 %	0,9 %	
31.12.17	31.12.18	Gjeld til kredittinstitusjoner (mill. kr)	31.12.18	31.12.17	
7.729	7.338	Innskudd og gjeld uten avtalt løpetid eller oppsigelsestid	8.006	8.289	
1.318	1.208	Innskudd og gjeld med avtalt løpetid eller oppsigelsestid	1.208	1.318	
9.047	8.546	Sum	9.214	9.607	
Spesifikasjon av gjeld på de vesentligste valutasorter					
2.098	1.604	EUR	1.604	2.098	
6.919	6.904	NOK	7.572	7.479	
6	13	SEK	13	6	
19	12	USD	12	19	
5	12	Andre	12	5	
9.047	8.546	Sum	9.214	9.607	
0,6 %	0,8 %	Gjennomsnittlig rente	0,8 %	0,6 %	
31.12.17	31.12.18	Øvrige engasjementer til kredittinstitusjoner (mill. kr)	31.12.18	31.12.17	
2.288	55	Ubenyttede kreditter	55	2.288	
55	55	Garantier	65	55	
2.344	111	Sum	121	2.344	

Innskudd og utlån fra/til kredittinstitusjoner har i hovedsak flytende rente.

Gjennomsnittrenten er beregnet med utgangspunkt i renteinntekt/rentekostnad i forhold til beholdningskontienes gjennomsnittssaldo for det aktuelle år. Dog begrenset til beholdning i konti i valuta NOK.

Note 9 - Utlån til og fordringer på kunder

Morbank			Konsern	
31.12.17	31.12.18	(mill. kr)	31.12.18	31.12.17
105.843	113.356	Brutto utlån	120.473	112.071
	697	Tapsavsetninger	744	
751		Individuelle nedskrivninger		765
323		Gruppevise nedskrivninger		347
104.769	112.659	Utlån til og fordringer på kunder	119.728	110.959
Tilleggsinformasjon				
34.885	38.062	Utlån solgt til SpareBank 1 Boligkreditt	38.062	34.885
615	603	- herav utlån til ansatte	993	956
1.828	1.782	Utlån solgt til SpareBank 1 Næringskreditt	1.782	1.828
48	48	Ansvarlig kapital i øvrige finansinstitusjoner	48	48
648	646	Utlån til ansatte*)	1.132	1.149

*) Rentesubsidiering ved utlån til ansatte inngår i rentenetto. Lånerenten til ansatte er 75 prosent av beste boliglånsrente til øvrige kunder.

Morbank	Utlån gjenstand for nedskrivning			Fastrentelån til virkelig verdi over resultat	Total
	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3		
Brutto utlån -Totalt (mill. kr)					
Balanse 1.1.18	91.074	9.931	1.560	3.278	105.843
Overført til Trinn 1	2.230	-2.230	0	-	-
Overført til Trinn 2	-2.637	2.644	-7	-	-
Overført til Trinn 3	-458	-31	489	-	-
Netto økning / (reduksjon) saldo eksisterende utlån	-5.487	-65	11	-148	-5.689
Nye utstedte eller kjøpte finansielle eiendeler	46.099	2.067	72	2.269	50.507
Finansielle eiendeler som har blitt fraregnet	-33.363	-2.428	-581	-933	-37.305
Balanse 31.12.18	97.458	9.888	1.543	4.467	113.356

Konsern	Utlån gjenstand for nedskrivning			Fastrentelån til virkelig verdi over resultat	Total
	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3		
Brutto utlån -Totalt (mill. kr)					
Balanse 1.1.18	96.286	10.855	1.652	3.278	112.071
Overført til Trinn 1	2.439	-2.391	-48	-	-
Overført til Trinn 2	-2.957	2.970	-13	-	-
Overført til Trinn 3	-464	-71	536	-	-
Netto økning / (reduksjon) saldo eksisterende utlån	-6.397	-260	89	-148	-6.716
Nye utstedte eller kjøpte finansielle eiendeler	48.841	2.283	89	2.269	53.483
Finansielle eiendeler som har blitt fraregnet	-34.253	-2.556	-622	-933	-38.365
Balanse 31.12.18	103.494	10.829	1.682	4.467	120.473

Utlån og engasjementer fordelt på type

Morbank			Konsern	
31.12.17	31.12.18	Utlån og engasjementer fordelt på type (mill. kr)	31.12.18	31.12.17
		Brutto utlån		
-	-	Leiefinansieringsavtaler (Finansiell lease)	2.934	2.839
12.797	13.657	Kasse-/drifts- og brukskreditter	13.056	12.330
4.186	3.761	Byggelån	3.761	4.186
88.860	95.937	Nedbetalingslån	100.722	92.716
105.843	113.356	Sum brutto utlån	120.473	112.071

		Øvrige engasjementer		
4.210	4.009	Finansielle garantier, herav:	4.009	4.210
714	699	Betalingsgarantier	699	714
1.286	1.125	Kontraktsgarantier	1.125	1.286
1.994	1.960	Lånegarantier	1.960	1.994
84	85	Garantier for skatter	85	84
132	141	Annet garantiansvar	141	132
1.018	918	Ubenyttede garantitilsagn	918	1.018
11.677	16.186	Ubenyttede kreditter	16.202	11.688
1.896	1.582	Innvilgede lånetilsagn	1.706	2.148
62	40	Remburser	40	62
18.863	22.736	Sum øvrige engasjementer	22.875	19.126
124.706	136.092	Sum totale engasjementer	143.348	131.197

Utlån og engasjementer fordelt på sektor og næring

Morbank (mill. kr)	31.12.18			31.12.17		
	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer
Lønnstakere o.l	65.475	6.021	71.496	60.099	6.193	66.292
Offentlig forvaltning	44	603	647	226	855	1.081
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	12.362	1.453	13.815	11.305	1.002	12.307
Havbruk	869	798	1.667	1.311	978	2.289
Industri og bergverk	3.438	2.379	5.818	2.850	1.625	4.475
Bygg og anlegg, kraft og vannforsyning	2.947	2.951	5.898	2.794	1.398	4.193
Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	2.335	2.136	4.471	2.432	2.399	4.830
Sjøfart og offshore	4.227	2.560	6.787	4.639	1.510	6.149
Eiendomsdrift	13.324	1.029	14.353	12.462	1.203	13.665
Forretningsmessig tjenesteyting	2.531	931	3.462	2.510	797	3.307
Transport og annen tjenesteytende virksomhet	4.145	1.395	5.540	3.547	593	4.140
Øvrige sektorer	1.658	481	2.138	1.669	310	1.978
Sum totalt engasjement fordelt på sektor og næring	113.356	22.736	136.092	105.843	18.863	124.706

Konsern (mill. kr)	31.12.18			31.12.17		
	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer
Lønnstakere o.l	70.070	6.094	76.163	63.812	6.332	70.144
Offentlig forvaltning	55	603	658	240	855	1.095
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	12.686	1.458	14.144	11.606	1.013	12.619
Havbruk	1.180	803	1.983	1.697	992	2.689
Industri og bergverk	3.787	2.385	6.172	3.157	1.637	4.794
Bygg og anlegg, kraft og vannforsyning	3.661	2.962	6.623	3.419	1.421	4.841
Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	2.621	2.140	4.761	2.700	2.409	5.109
Sjøfart og offshore	4.227	2.560	6.787	4.639	1.510	6.149
Eiendomsdrift	13.386	1.030	14.416	12.521	1.205	13.726
Forretningsmessig tjenesteyting	2.162	943	3.105	2.260	811	3.070
Transport og annen tjenesteytende virksomhet	4.961	1.416	6.377	4.322	630	4.951
Øvrige sektorer	1.679	481	2.160	1.699	310	2.010
Sum totalt engasjement fordelt på sektor og næring	120.473	22.875	143.348	112.071	19.126	131.197

Utlån og øvrige engasjementer fordelt på geografiske områder

Morbank (mill. kr)	31.12.18			31.12.17		
	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer
Trøndelag	74.312	13.820	88.132	70.137	12.106	82.243
Møre og Romsdal	23.993	7.051	31.044	22.319	5.078	27.397
Sogn og Fjordane	819	209	1.028	608	333	941
Nordland	984	47	1.031	1.216	37	1.253
Oslo	5.592	759	6.352	5.037	653	5.690
Landet for øvrig	7.148	818	7.966	6.070	615	6.685
Utlandet	507	31	538	456	42	498
Sum	113.356	22.736	136.092	105.843	18.863	124.706

Konsern (mill. kr)	31.12.18			31.12.17		
	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer
Trøndelag	77.102	13.881	90.983	73.017	12.227	85.243
Møre og Romsdal	25.495	7.075	32.570	23.670	5.128	28.798
Sogn og Fjordane	1.262	216	1.477	981	347	1.328
Nordland	1.097	49	1.145	1.295	40	1.334
Oslo	5.151	762	5.913	4.710	658	5.368
Landet for øvrig	9.859	861	10.720	7.942	685	8.627
Utlandet	507	31	538	456	42	498
Sum	120.473	22.875	143.348	112.071	19.126	131.197

Brutto utlån solgt til SpareBank 1 Boligkreditt

(mill. kr)	31.12.18			31.12.17		
	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer
Trøndelag	28.208	1.938	30.145	25.483	1.934	27.418
Møre og Romsdal	5.790	453	6.244	5.645	439	6.084
Sogn og Fjordane	323	14	337	317	21	339
Nordland	157	6	163	124	7	131
Oslo	1.516	60	1.575	1.270	47	1.317
Landet for øvrig	2.007	88	2.096	1.997	89	2.087
Utlandet	60	1	61	48	1	49
Sum	38.062	2.560	40.621	34.885	2.539	37.424

Brutto utlån solgt til SpareBank 1 Næringskreditt

(mill. kr)	31.12.18			31.12.17		
	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer	Brutto utlån	Øvrige engasjementer	Totale engasjementer
Trøndelag	862	-	862	1.164	-	1.164
Møre og Romsdal	158	-	158	158	-	158
Sogn og Fjordane	-	-	-	-	-	-
Nordland	63	-	63	87	-	87
Oslo	650	-	650	366	-	366
Landet for øvrig	50	-	50	52	-	52
Utlandet	-	-	-	-	-	-
Sum	1.782	-	1.782	1.828	-	1.828

Utlån til og fordringer på kunder knyttet til finansielle leieavtaler

Konsern (mill. kr)	31.12.18	31.12.17
Brutto fordringer knyttet til finansielle leieavtaler		
- Inntil 1 år	118	233
- Mellom 1 og 5 år	2.070	2.105
- Over 5 år	827	581
Sum brutto fordringer	3.015	2.919
Mottatt, ikke opptjent inntekt knyttet til finansielle leieavtaler	81	80
Netto investeringer knyttet til finansielle leieavtaler	2.934	2.839
Netto investeringer i finansielle leieavtaler kan analyseres på følgende måte:		
- Inntil 1 år	110	185
- Mellom 1 og 5 år	2.009	2.081
- Over 5 år	815	573
Sum netto fordringer	2.934	2.839

Utlån og øvrige engasjement fordelt på risikogrupper

Banken beregner misligholdssannsynlighet for alle kunder i utlånsporteføljen på innvilgelsestidspunkt. Misligholdssannsynligheten beregnes på grunnlag av nøkkeltall knyttet til inntjening, tæring og adferd. Misligholdssannsynligheten benyttes som grunnlag for nøkkeltall for risikoklassifisering av kunden. I tillegg benyttes risikoklassen for å klassifisere hver enkelt kunde i en risikogruppe. Se note 12, Kreditteksponering for hver interne risikorating, for inndeling av risikoklasser.

Kundene rescores månedlig i bankens porteføljestyringssystem.

Øvrige engasjement inkluderer rembursert, garantier, ubenyttede kreditter og lånetilsagn.

Engasjementsoppfølging gjøres ut ifra engasjementets størrelse, risiko og migrering. Risikoprisering av næringslivsengasjement gjøres med bakgrunn i forventet tap og nødvendig økonomisk kapital for det enkelte engasjement.

Banken benytter makrobaserte stresstester for å estimere nedskrivningsbehov knyttet til objektive hendelser som ikke har gitt utslag i porteføljekvalitet på måletidspunktet.

Risikogruppe tapsutsatte og/eller misligholdte består av kunder med mislighold over 90 dager og/eller objektive bevis på verdifall som medfører redusert fremtidig kontantstrøm til betjening av engasjementet. Se note 2 Regnskapsprinsipper for utfyllende beskrivelse av disse engasjementene.

Morbank 31.12.18 (mill. kr)	Verken misligholdt eller tapsutsatt					Tapsutsatte og/eller misligholdte	Sum
	Laveste risiko	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Høyeste risiko		
Brutto utlån							
Virkelig verdi over andre inntekter og kostnader	50.134	7.035	2.542	598	801	242	61.353
Trinn 1	50.134	6.212	1.051	139	94	-	57.630
Trinn 2	-	823	1.491	459	707	-	3.480
Trinn 3	-	-	-	-	-	242	242
Amortisert kost	22.009	9.228	11.070	2.582	1.347	1.300	47.536
Trinn 1	21.984	8.323	8.074	1.305	141	-	39.828
Trinn 2	25	905	2.996	1.277	1.205	-	6.408
Trinn 3	-	-	-	-	-	1.300	1.300
Virkelig verdi over resultatet	3.785	468	152	23	39	-	4.467
Sum brutto utlån	75.928	16.731	13.765	3.203	2.186	1.543	113.356
Øvrige engasjementer	11.749	4.445	5.018	540	201	783	22.736
Trinn 1	11.749	3.715	3.305	303	24	-	19.096
Trinn 2	-	729	1.713	237	177	-	2.857
Trinn 3	-	-	-	-	-	783	783

Totale engasjementer	87.677	21.176	18.783	3.743	2.387	2.326	136.092
-----------------------------	---------------	---------------	---------------	--------------	--------------	--------------	----------------

Konsern 31.12.18 (mill. kr)	Verken misligholdt eller tapsutsatt					Tapsutsatte og/eller misligholdte	Sum
	Laveste risiko	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Høyeste risiko		
Brutto utlån							
Virkelig verdi over andre inntekter og kostnader	50.134	7.035	2.542	598	801	242	61.353
Trinn 1	50.134	6.212	1.051	139	94	-	57.630
Trinn 2	-	823	1.491	459	707	-	3.480
Trinn 3	-	-	-	-	-	242	242
Amortisert kost	21.662	10.576	16.028	3.191	1.755	1.441	54.653
Trinn 1	21.637	9.668	12.740	1.608	209	-	45.863
Trinn 2	25	908	3.287	1.583	1.546	-	7.349
Trinn 3	-	-	-	-	-	1.441	1.441
Virkelig verdi over resultatet	3.785	468	152	23	39	-	4.467
Sum brutto utlån	75.581	18.079	18.722	3.812	2.595	1.683	120.473
Øvrige engasjementer	11.754	4.466	5.114	550	208	783	22.875
Trinn 1	11.754	3.737	3.305	303	24	-	19.123
Trinn 2	-	729	1.808	247	184	-	2.969
Trinn 3	-	-	-	-	-	783	783
Totale engasjementer	87.334	22.546	23.836	4.362	2.803	2.466	143.348

Morbank (mill. kr)	31.12.2017		
	Brutto utlån	Øvrige engasjement	Totale engasjement
Laveste risiko	69.528	10.852	80.379
Lav risiko	16.855	3.693	20.548
Middels risiko	12.676	3.294	15.970
Høy risiko	2.507	419	2.926
Høyeste risiko	2.708	478	3.185
Tapsutsatte og/eller misligholdte	1.570	128	1.698
Sum	105.843	18.863	124.706

Konsern (mill. kr)	31.12.2017		
	Brutto utlån	Øvrige engasjement	Totale engasjement
Laveste risiko	69.415	10.868	80.283
Lav risiko	18.307	3.750	22.057
Middels risiko	15.696	3.413	19.109
Høy risiko	3.532	460	3.991
Høyeste risiko	3.470	508	3.978
Tapsutsatte og/eller misligholdte	1.651	128	1.779
Sum	112.071	19.126	131.197

Utlån og øvrige engasjement solgt til SpareBank 1 Boligkreditt

Risikogrupper (mill. kr)	31.12.2018			31.12.2017		
	Brutto utlån	Øvrige engasjement	Totale engasjement	Brutto utlån	Øvrige engasjement	Totale engasjement
Laveste risiko	33.533	2.551	36.083	30.082	2.523	32.604
Lav risiko	3.175	6	3.181	3.556	12	3.568
Middels risiko	867	1	868	865	2	868
Høy risiko	279	1	279	227	1	228
Høyeste risiko	196	0	197	147	0	147

Tapsutsatte og/eller misligholdte	12	1	13	8	1	9
Sum	38.062	2.560	40.621	34.885	2.539	37.424

Utlån og øvrige engasjement solgt til SpareBank 1 Næringskreditt

Risikogrupper (mill. kr)	31.12.2018			31.12.2017		
	Brutto utlån	Øvrige engasjement	Totale engasjement	Brutto utlån	Øvrige engasjement	Totale engasjement
Laveste risiko	1.496	-	1.496	1.465	-	1.465
Lav risiko	-	-	-	96	-	96
Middels risiko	287	-	287	267	-	267
Høy risiko	-	-	-	-	-	-
Høyeste risiko	-	-	-	-	-	-
Tapsutsatte og/eller misligholdte	-	-	-	-	-	-
Sum	1.782	-	1.782	1.828	-	1.828

Note 10 - Fraregning av finansielle eiendeler

Som et ledd i sin ordinære virksomhet foretar banken transaksjoner som resulterer i salg av finansielle eiendeler. Banken overfører slike finansielle eiendeler i hovedsak gjennom salg av kundens boliglån til SpareBank 1 Boligkreditt eller næringsseidoms lån til SpareBank 1 Næringskreditt.

Mottatt vederlag for lån som er solgt til SpareBank 1 Boligkreditt AS og Sparebank 1 Næringskreditt AS tilsvarer bokført verdi og vurderes å samsvare med lånenes virkelige verdi på salgstidspunktet.

I henhold til inngått forvaltningsavtale med kredittforetakene forestår banken forvaltning av lånene og opprettholder kundekontakten. Banken mottar et vederlag i form av provisjoner for de plikter som følger med forvaltningen av lånene.

Kredittforetakene kan selge lånene som er kjøpt fra banken, samtidig som bankens rett til å forvalte kundene og motta provisjon følger med. Dersom banken ikke er i stand til å betjene kundene kan retten til betjening og provisjon falle bort. Videre kan banken ha opsjon til å kjøpe tilbake lån under gitte betingelser.

Hvis kredittforetakene får tap på kjøpte lån har de en viss rett til å avregne dette i provisjoner fra samtlige banker som har solgt lånene. Det foreligger dermed en begrenset gjenværende involvering knyttet til solgte lån ved mulig begrenset avregning av tap mot provisjon. Denne muligheten til avregning anses imidlertid ikke å være av en slik karakter at den endrer på konklusjonen om at det vesentligste av risiko og fordeler ved eierskap er overført. Bankens maksimale eksponering for tap er representert ved det høyeste beløpet som vil kunne kreves dekket under avtalene.

Banken har vurdert de regnskapsmessige implikasjonene dithen at det vesentligste av risiko og fordeler ved eierskap knyttet til de solgte lånene er overført til kredittforetakene. Dette innebærer full fraregning av solgte lån. Banken innregner alle rettigheter og plikter som skapes eller beholdes ved salget separat som eiendeler eller forpliktelse.

SpareBank 1 Boligkreditt

SpareBank 1 Boligkreditt AS eies av sparebanker som inngår i SpareBank 1-alliansen. Banken har en eierandel på 20,69 prosent per 31. desember 2018 (19,85 prosent per 31. desember 2017). SpareBank 1 Boligkreditt AS erverver lån med pant i boliger og utsteder obligasjoner med fortrinnsrett, (OMF) innenfor regelverket for dette som ble etablert i 2007. Lån solgt til SpareBank 1 Boligkreditt AS er sikret med pant i bolig innenfor 75 prosent av takst. Solgte lån er juridisk eid av SpareBank 1 Boligkreditt AS og banken har, utover retten til å forestå forvaltning og motta provisjon, samt rett til å overta helt eller delvis nedskrevne lån, ingen rett til bruk av lånene. Bankens forestår forvaltningen av de solgte lånene og banken mottar en provisjon basert på nettoen av avkastningen på lånene banken har solgt og kostnadene i kredittforetaket.

Det er i 2018 kjøpt og solgt boliglån til en netto verdi av 3,1 milliarder kroner (1,7 milliarder kroner i 2017) til SpareBank 1 Boligkreditt. Totalt er det fraregnet boliglån til SpareBank 1 Boligkreditt for 38,0 milliarder kroner ved utgangen av regnskapsåret (34,9 milliarder i 2017).

Likviditetsfasilitet

SpareBank 1 SMN har, sammen med de andre eierne av SpareBank 1 Boligkreditt, inngått avtale om etablering av likviditetsfasilitet for SpareBank 1 Boligkreditt. Dette innebærer at bankene forplikter seg til å kjøpe OMF utstedt at foretaket begrenset til en samlet verdi av de neste tolv måneders forfall i SpareBank 1 Boligkreditt.

Forpliktelsen er begrenset til foretakets forpliktelser til å innfri utstedte OMF etter at foretakets egen beholdning av likviditet på forfallstidspunktet er trukket fra. Hver eier hefter prinsippalt for sin andel av behovet, subsidiært for det dobbelte av det som er det primære ansvaret i henhold til samme avtale. Obligasjonene kan deponeres i Norges Bank og medfører således ingen vesentlig økning i risiko for banken. I henhold til sin likviditetsstrategi holder SpareBank 1 Boligkreditt likviditet iht kravene etter Net Stable Funding Regime. Denne likviditetsreserven hensyntas ved vurderingen av bankenes ansvar. Det er derfor kun i de tilfeller hvor foretaket ikke lenger har tilstrekkelig likviditet for de neste tolv måneders forfall at banken vil rapportere noe engasjement knyttet til dette.

Soliditet

Sammen med de øvrige eierne av SpareBank 1 Boligkreditt har SpareBank 1 SMN også inngått avtale om å sikre at SpareBank 1 Boligkreditt til enhver tid har en kjernekapitaldekning på minst ni prosent. Aksjonærene skal tilføre tilstrekkelig kjernekapital innen tre måneder etter å ha mottatt skriftlig anmodning om dette, med mindre det foretas andre grep for å redusere behovet for kapital.

Aksjonærenes forpliktelse til å tilføre slik kjernekapital er proratarisk og ikke solidarisk, og skal være iht til hver aksjonærs pro rata andel av aksjene i SpareBank 1 Boligkreditt. Hver eier hefter prinsippalt for sin andel av behovet, subsidiært for det dobbelte av det som er det

primære ansvaret i henhold til samme avtale. Foretaket har ved årsskiftet ca 16,8 prosent ansvarlig kapital, hvorav ca 14,7 prosent er kjernekapital. Sammenholdt med den svært lave risikoprofilen i foretaket har banken vurdert det som usannsynlig at det blir innkalt kapital iht denne avtalen og har valgt å ikke holde noen reserver for dette.

SpareBank 1 Næringskreditt

SpareBank 1 Næringskreditt AS eies av sparebanker som inngår i SpareBank 1-alliansen. Banken har en eierandel på 32,97 prosent per 31. desember 2018 (33,53 prosent per 31. desember 2017). SpareBank 1 Næringskreditt AS erverver lån med pant i næringseiendom og utsteder OMF innenfor regelverket for dette som ble etablert i 2007. Lån solgt til SpareBank 1 Næringskreditt AS er sikret med pant i næringseiendom innenfor 60 prosent av takst. Solgte lån er juridisk eid av SpareBank 1 Næringskreditt AS og banken har, utover retten til å forestå forvaltning og å motta provisjon for dette og rett til å overta helt eller delvis nedskrevne lån, ingen rett til bruk av lånene. Banken forestår forvaltningen av de solgte lånene og banken mottar en provisjon basert på nettoen av avkastningen på lånene banken har solgt og kostnadene i kredittforetaket.

Samlede lån solgt til SpareBank 1 Næringskreditt er i 2018 redusert med 45 millioner kroner (reduisert med 241 millioner kroner i 2017). Totalt er det fraregnet næringseiendoms lån til SpareBank 1 Næringskreditt for 1,8 milliarder kroner ved utgangen av regnskapsåret (1,8 milliarder kroner i 2017).

Likviditetsfasilitet

Som beskrevet ovenfor om SpareBank 1 Boligkreditt er det inngått tilsvarende avtale med SpareBank 1 Næringskreditt.

Soliditet

Det er på samme måte inngått avtale om å sikre kjernekapital i SpareBank 1 Næringskreditt på minimum ni prosent. Se omtale ovenfor om SpareBank 1 Boligkreditt.

Note 11 - Tap på utlån og garantier

Morbank	2018			2017		
	Privatmarked	Næringsliv	Totalt	Privatmarked	Næringsliv	Totalt
Tap på utlån (mill. kr)						
Periodens endring i tapsavsetninger	18	126	144	7	278	285
Mertap ved konstatering	6	86	93	3	41	45
Inngang på tidligere konstaterte utlån, garantier m.v.	-7	-1	-8	-5	-1	-6
Sum tap på utlån og garantier	17	212	229	5	318	323

Konsern	2018			2017		
	Privatmarked	Næringsliv	Totalt	Privatmarked	Næringsliv	Totalt
Tap på utlån (mill. kr)						
Periodens endring i tapsavsetninger	23	127	150	11	279	290
Mertap ved konstatering	30	98	127	12	46	58
Inngang på tidligere konstaterte utlån, garantier m.v.	-13	-1	-15	-6	-1	-7
Sum tap på utlån og garantier	40	223	263	17	324	341

Det er beregnet forventet kredittap på kredittinstitusjoner og sentralbanker men effekten er funnet uvesentlig og følgelig ikke tatt med i nedskrivningene.

Kontraksregulerte utestående beløp for finansielle eiendeler som er nedskrevet i 2018, og som fremdeles er underlagt håndhevsaktiviteter utgjør 734 millioner kroner for morbanken, og 776 millioner kroner for konsernet.

Avsetning til tap på utlån og garantier presenteres etter implementering av IFRS 9 fra første januar 2018. Se note 2 Regnskapsprinsipper og 4 Overgangsnote IFRS 9 for utfyllende informasjon om implementeringseffekten og overgangen. Sammenligningstall er ikke omarbeidet og informasjonen vedrørende 2017 er presentert etter tidligere regelverk i IAS 32.

Morbank (mill. kr)	1.1.18	Endring avsetning for tap	Endring som skyldes konstatering	31.12.18
Utlån til amortisert kost Næringsliv	1.017	125	-400	742
Utlån til amortisert kost Privatmarked	32	28	-15	45
Utlån til virkelig verdi over utvidet resultat Privatmarked	65	10	-	75
Sum avsetning til tap på utlån og garantier	1.114	163	-415	862
Presentert som:				
Avsetning til tap på utlån	1.027	86	-415	697
Annen gjeld - avsetninger	68	80	-	148
Utvidet resultat - virkelig verdi justering av tap	18	-2	-	17

Konsern (mill. kr)	1.1.18	Endring avsetning for tap	Endring som skyldes konstatering	31.12.18
Utlån til amortisert kost Næringsliv	1.041	128	-402	766
Utlån til amortisert kost Privatmarked	49	34	-15	68
Utlån til virkelig verdi over utvidet resultat Privatmarked	65	10	-	75
Sum avsetning til tap på utlån og garantier	1.155	171	-417	909
Presentert som:				
Avsetning til tap på utlån	1.068	93	-417	744
Annen gjeld - avsetninger	68	80	-	148
Utvidet resultat - virkelig verdi justering av tap	18	-2	-	17

Morbank

Total balanseført tapsavsetning (mill. kr)	2018			Total
	Trinn1	Trinn 2	Trinn 3	
Balanse 1. januar	96	256	762	1.114
Avsetning til tap				

Overført til (fra) Trinn 1	32	-32	-0	-
Overført til (fra) Trinn 2	-6	6	-0	-
Overført til (fra) Trinn 3	-0	-2	3	-
Netto ny måling av tap	-34	45	158	168
Nye utstedte eller kjøpte utlån	55	93	1	148
Utlån som har blitt fraregnet	-40	-108	-4	-153
Konstaterte nedskrivninger (konstaterte tap)	-	-	-415	-415
Balanse 31. desember	102	257	503	862

Konsern	2018			Total
	Trinn1	Trinn 2	Trinn 3	
Total balanseført tapsavsetning (mill. kr)				
Balanse 1. januar	106	267	782	1.155
Avsetning til tap				
Overført til (fra) Trinn 1	34	-33	-0	-
Overført til (fra) Trinn 2	-7	7	-0	-
Overført til (fra) Trinn 3	-0	-4	4	-
Netto ny måling av tap	-37	47	167	177
Nye utstedte eller kjøpte utlån	59	96	3	158
Utlån som har blitt fraregnet	-42	-111	-11	-163
Konstaterte nedskrivninger (konstaterte tap)	-	-	-417	-417
Balanse 31. desember	112	271	526	909

Morbank

Individuelle nedskrivninger (mill. kr)	31.12.17		Totalt
	Privat-marked	Nærings-liv	
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån og garantier per 1.1.*)	24	602	625
- Konstaterte tap i perioden på utlån, garantier m.v. hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	8	146	155
- Tilbakeføring av tidligere års nedskrivninger	4	8	13
+ Økning i nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere er gjort individuelle nedskrivninger	0	191	191
+ Nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere år ikke er gjort individuelle nedskrivninger	6	100	106
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån og garantier ved utløp av perioden	18	738	755

*) Individuelle tapsnedskrivninger på garantier, 4,2 mill. kroner, er oppført i balansen som gjeld under 'Andre forpliktelser'

Gruppenedskrivninger (mill.kr)	31.12.17		Totalt
	Privat-marked	Nærings-liv	
Gruppenedskrivninger for dekning av tap på utlån og garantier per 1.1.	90	228	318
Periodens gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån og garantier	-	5	5
Gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån og garantier ved utløp av perioden	90	233	323

Konsern

Individuelle nedskrivninger (mill. kr)	31.12.17		Totalt
	Privat-marked	Nærings-liv	
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån og garantier per 1.1.*)	27	611	638
- Konstaterte tap i perioden på utlån og garantier hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	9	147	157
- Tilbakeføring av tidligere års nedskrivninger	5	9	14
+ Økning i nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere er gjort individuelle nedskrivninger	0	191	191
+ Nedskrivninger på engasjementer hvor det tidligere år ikke er gjort individuelle nedskrivninger	7	104	111
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån og garantier ved utløp av perioden	20	750	769

*) Individuelle tapsnedskrivninger på garantier, 4,2 mill. kroner, er oppført i balansen som gjeld under 'Andre forpliktelser'

Gruppenedskrivninger (mill. kr)	31.12.17		Totalt
	Privat-marked	Nærings-liv	
Gruppenedskrivninger for dekning av tap på utlån og garantier per 1.1.	100	239	339

Periodens gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån og garantier	5	4	9
Gruppenedskrivning for dekning av tap på utlån og garantier ved utløp av perioden	104	243	347

Morbank (mill. kr) Avsetning for forventet tap fordelt på sektor og næring	31.12.2018				31.12.17
	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Sum	
Lønnstakere o.l.	20	44	24	88	20
Offentlig forvaltning	0	-	-	0	-
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	8	16	5	30	5
Havbruk	1	0	-	1	-
Industri og bergverk	9	20	0	29	14
Bygg og anlegg, kraft og vannforsyning	11	11	21	43	16
Varehandel, hotell- og restaurantdrift	14	8	11	33	24
Sjøfart og offshore	4	84	378	465	617
Eiendomsdrift	19	37	20	76	14
Forretningsmessig tjenesteyting	7	31	21	59	45
Transport og annen tjenesteytende virksomhet	9	5	2	16	1
Øvrige sektorer	0	0	22	22	-
Ufordelt*)				-	323
Sum sektor og næringsfordelt	102	257	503	862	1.078

*) Ufordelt er for 2017 i sin helhet knyttet til gruppevis nedskrivninger. Se egen tabell for segmentfordeling av gruppevis nedskrivninger

Konsern (mill. kr) Avsetning for forventet tap fordelt på sektor og næring	31.12.2018				31.12.17
	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Sum	
Lønnstakere o.l.	25	52	33	109	20
Offentlig forvaltning	0	-	-	0	-
Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	9	18	6	33	6
Havbruk	1	1	-	2	-
Industri og bergverk	9	21	3	34	16
Bygg og anlegg, kraft og vannforsyning	12	13	24	49	17
Varehandel, hotell- og restaurantdrift	15	8	12	35	26
Sjøfart og offshore	4	84	378	465	617
Eiendomsdrift	19	37	20	76	14
Forretningsmessig tjenesteyting	8	31	23	62	47
Transport og annen tjenesteytende virksomhet	10	6	6	23	6
Øvrige sektorer	0	0	22	22	-
Ufordelt*)					347
Sum sektor og næringsfordelt	112	271	526	909	1.116

*) Ufordelt er for 2017 i sin helhet knyttet til gruppevis nedskrivninger. Se egen tabell for segmentfordeling av gruppevis nedskrivninger

Note 12 - Kreditteksponering for hver interne risikorating

Banken benytter eget klassifiseringssystem for overvåking av kredittisiko i porteføljen. Risikoklasseinndeling skjer ut fra hvert enkelt engasjements sannsynlighet for mislighold. I tabellen er denne inndelingen sammenholdt med tilsvarende ratingklasser hos Moody's.

Historisk mislighold er tall for morbank og viser default ratio (DR) per risikoklasse. Tallene er et uvektet snitt for normalscorede kunder i perioden 2010-2018.

Sikkerhetsdekning representerer forventet realisasjonsverdi (RE-verdi) på underliggende sikkerhetsverdier. Verdiene fastsettes etter faste modeller, og faktiske realisasjonsverdier valideres for å teste modellenes pålitelighet. I samsvar med kravene i kapitalkravsforskriften er estimatene «down-turn»-estimer. Basert på sikkerhetsdekningen (RE-verdi / EAD) klassifiseres engasjementet i en av sju klasser, hvor beste sikkerhetsklasse har en sikkerhetsdekning på over 120 prosent, og laveste sikkerhetsklasse har en sikkerhetsdekning på under 20 prosent.

Misligholdssansynlighet			Sikkerhetsdekning					
Risiko-klasse	Fra	Til	Moody's	Historisk mislighold	Mislighold 2018	Sikkerhets-klasse	Nedre grense	Øvre grense
A	0,00 %	0,10 %	Aaa-A3	0,01 %	0,01 %	1	120	
B	0,10 %	0,25 %	Baa1-Baa2	0,04 %	0,04 %	2	100	120
C	0,25 %	0,50 %	Baa3	0,07 %	0,06 %	3	80	100
D	0,50 %	0,75 %	Ba1	0,27 %	0,47 %	4	60	80
E	0,75 %	1,25 %	Ba2	0,37 %	0,52 %	5	40	60
F	1,25 %	2,50 %		0,92 %	0,93 %	6	20	40
G	2,50 %	5,00 %	Ba2-B1	2,18 %	2,02 %	7	0	20
H	5,00 %	10,00 %	B1-B2	4,41 %	3,99 %			
I	10,00 %	99,99 %	B3-Caa3	11,28 %	13,78 %			
J	mislighold							
K	tapsutsatt							

Bankens engasjementer klassifiseres i risikogrupper på bakgrunn av risikoklasse.

Risikoklasse	Risikogrupper
A - C	Laveste risiko
D - E	Lav
F - G	Middels
H	Høy
I	Høyeste risiko
J - K	Mislighold og nedskrevet

Morbank (mill. kr)	Gjennom- snittlig usikret eksponering i %		Gjennom- snittlig usikret eksponering i %	
	31.12.18	Totalt engasjement 31.12.18	31.12.17	Totalt engasjement 31.12.17
Laveste risiko	10,2 %	87.667	9,5 %	80.379
Lav risiko	8,5 %	21.176	9,9 %	20.548
Middels risiko	11,4 %	18.783	12,2 %	15.970
Høy risiko	11,8 %	3.743	8,6 %	2.926
Høyeste risiko	3,0 %	2.387	4,2 %	3.185
Mislighold og/eller tapsutsatt	11,3 %	2.326	32,0 %	1.698
Totalt		136.092		124.706

Konsern (mill. kr)	Gjennom-	Totalt	Gjennom-	Totalt
	snittlig usikret eksponering i %	engasjement	snittlig usikret eksponering i %	engasjement
	31.12.18	31.12.18	31.12.17	31.12.17
Laveste risiko	10,3 %	87.334	9,5 %	80.283
Lav risiko	8,4 %	22.546	9,2 %	22.057
Middels risiko	10,9 %	23.836	10,2 %	19.109
Høy risiko	11,4 %	4.362	6,3 %	3.991
Høyeste risiko	4,5 %	2.803	3,4 %	3.978
Mislighold og/eller tapsutsatt	13,2 %	2.466	30,5 %	1.779
Totalt		143.348		131.197

Realisasjonsverdien på stilte sikkerheter fastsettes slik at disse ut fra en konservativ vurdering reflekterer den antatte realisasjonsverdi i en nedgangskonjunktur.

Note 13 - Maksimal kreditteksponering

Tabellen nedenfor viser maksimal eksponering mot kredittisiko i balansen, inkludert derivater. Eksponeringen er vist brutto før eventuelle pantstillelser og tillatte motregninger.

For opplysning om klassifisering av finansielle instrumenter der dette ikke er spesifisert, se note 26 Klassifisering av finansielle instrumenter.

Morbank				
31.12.18 (mill. kr)	Maksimal eksponering mot kredittisiko	Sikkerhet i eiendom	Sikkerhet i verdipapirer	Øvrig sikkerhet *)
Eiendeler				
Fordringer på sentralbanker	819	-	-	-
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	11.178	-	-	-
Utlån til kunder vurdert til virkelig verdi over resultatet	4.467	4.253	18	20
Utlån til kunder vurdert til amortisert kost	46.897	26.195	1.105	16.960
Utlån til kunder vurdert til virkelig verdi over andre inntekter og kostnader	61.295	60.430	97	136
Sertifikater og obligasjoner	20.428	-	-	11.375
Derivater	3.914	-	-	1.466
Opptjente ikke mottatte inntekter	67	-	-	-
Fordringer verdipapirer	7	-	-	-
Sum eiendeler	149.072	90.878	1.220	29.957
Forpliktelseser, ikke balanseført				
Stilte garantier og remburser	5.022	-	-	-
Ubenyttede kreditter	16.242	2.347	26	967
Lånetilsagn	1.582	-	-	-
Andre engasjement	474	-	-	-
Sum forpliktelseser	23.321	2.347	26	967
Sum total kredittisikoeksponering	172.392	93.225	1.246	30.924
31.12.17 (mill. kr)	Maksimal eksponering mot kredittisiko	Sikkerhet i eiendom	Sikkerhet i verdipapirer	Øvrig sikkerhet *)
Eiendeler				
Fordringer på sentralbanker	3.231	-	-	-
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	9.543	-	-	-
Utlån til og fordringer på kunder	104.769	83.692	1.620	15.910
Sertifikater og obligasjoner - virkelig verdi over resultatet	20.014	-	-	10.092
Derivater	4.328	-	-	2.408
Sertifikater og obligasjoner - tilgjengelig for salg	50	-	-	-
Opptjente ikke mottatte inntekter	61	-	-	-
Fordringer verdipapirer	35	-	-	-
Sum eiendeler	142.031	83.692	1.620	28.409
Forpliktelseser, ikke balanseført				
Stilte garantier og remburser	5.346	-	-	-
Ubenyttede kreditter	13.965	4.817	47	2.010
Lånetilsagn	1.896	-	-	-
Andre engasjement	579	-	-	-
Sum forpliktelseser	21.786	4.817	47	2.010
Sum total kredittisikoeksponering	163.817	88.509	1.667	30.420

Konsern	Maksimal eksponering mot kreditrisiko	Sikkerhet i eiendom	Sikkerhet i verdipapirer	Øvrig sikkerhet *)
31.12.18 (mill. kr)				
Eiendeler				
Fordringer på sentralbanker	819	-	-	-
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	5.074	-	-	-
Utlån til kunder vurdert til virkelig verdi over resultatet	4.467	4.253	18	20
Utlån til kunder vurdert til amortisert kost	53.967	26.195	1.105	24.675
Utlån til kunder vurdert til virkelig verdi over andre inntekter og kostnader	61.295	60.430	97	136
Sertifikater og obligasjoner	20.348	-	-	11.375
Derivater	4.119	-	-	1.466
Opptjente ikke mottatte inntekter	86	-	-	-
Fordringer verdipapirer	277	-	94	184
Sum eiendeler	150.451	90.878	1.314	37.856
Forpliktelser, ikke balanseført				
Stilte garantier og remburser	5.032	-	-	-
Ubenyttede kreditter	16.257	2.347	70	982
Lånetilsagn	1.706	-	-	-
Andre engasjement	625	-	-	-
Sum forpliktelser	23.620	2.347	70	982
Sum total kreditrisikoeksponering	174.071	93.225	1.383	38.838

	Maksimal eksponering mot kreditrisiko	Sikkerhet i eiendom	Sikkerhet i verdipapirer	Øvrig sikkerhet *)
31.12.17 (mill. kr)				
Eiendeler				
Fordringer på sentralbanker	3.231	-	-	-
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	4.214	-	-	-
Utlån til og fordringer på kunder	110.959	83.692	1.620	22.614
Verdipapirer - virkelig verdi over resultatet	21.494	-	-	10.092
Derivater	4.351	-	23	2.408
Verdipapirer - tilgjengelig for salg	66	-	-	-
Opptjente ikke mottatte inntekter	104	-	-	-
Fordringer verdipapirer	322	-	84	203
Sum eiendeler	144.741	83.692	1.726	35.316
Forpliktelser, ikke balanseført				
Stilte garantier og remburser	5.346	-	-	-
Ubenyttede kreditter	13.976	4.817	47	2.021
Lånetilsagn	2.148	-	-	251
Andre engasjement	764	-	63	-
Sum forpliktelser	22.233	4.817	110	2.272
Sum total kreditrisikoeksponering	166.974	88.509	1.836	37.589

*) Øvrig sikkerhet inkluderer blant annet kontanter, løssøre, skip og mottatte garantier. For obligasjoner med fortrinnsrett består sikkerhetsmassen av utlån til kunder i selskapet som har utstedt obligasjonen.

Bankens maksimale kreditteksponering fremgår av oppstillingen ovenfor. SpareBank 1 SMN utfører engrosbanktjenester for BN Bank og Samspar-bankene. I tilknytning til dette er det etablert garantiavtale som sikrer fullt oppgjør for eksponeringer knyttet til disse avtalene.

For privat- og næringslivskunder anvendes rammeavtaler med krav om sikkerhetsstillelse ved derivathandel. For kunder som driver med tradingvirksomhet aksepteres kun kontantdepot som sikkerhet. Kunder stiller kontantdepot og/eller pant i eiendeler som sikkerhet for kunders handel av strøm- og laksederivater på NASDAQ OMX Oslo ASA og Fish Pool ASA. For nærmere beskrivelse av NASDAQ se note 37 Annen gjeld og forpliktelser.

Sikkerhetsstillelsene er vurdert til markedsverdi, begrenset til maksimal kreditteksponering for den enkelte motpart.

Note 14 - Finansielle instrumenter og motregning

I den finansielle oppstillingen har konsernet ingen finansielle instrumenter som bokføres netto.

SpareBank 1 SMN inngår standardiserte og hovedsakelig bilaterale ISDA-avtaler om netting av derivater der finansielle institusjoner er motparter. I tillegg har banken inngått tilleggsavtaler om sikkerhetsstillelse (CSA) mot de mest anvendte motpartene. Per 31. desember 2018 har banken rundt 46 (25) aktive ISDA-avtaler. Fra første mars 2017 måtte banken i henhold til EMIR ha en CSA med daglig utveksling av marginsikkerhet mv. med alle finansielle motparter som banken handler med hjemhørende (blant annet) i et EU-land. Banken inngår utelukkende avtaler med kontanter som sikkerhet. Håndteringen av sikkerhetsstillelsen under disse avtalene har banken satt ut til SEB Prime Collateral Services, det vil si at de håndterer marginkravene på vegne av banken. Mer om sikkerheter og pantstillelser i note 37 Annen gjeld og forpliktelser.

Mor og konsern er lik.

31.12.18 (mill. kr)	a) Brutto beløp for eiendel i balansen	b) Brutto beløp av gjeld som kan nettes	c (a-b) Netto beløp av eiendeler i balansen	d) Beløp som ikke er nettoført		e (c-d) Netto eksponering
				Finansielle instrumenter*)	Kontantsikkerhet mottatt	
Derivater eiendeler	979	-	979	-611	-80	288

31.12.18 (mill. kr)	a) Brutto beløp for gjeld i balansen	b) Brutto beløp av eiendeler som kan nettes	c (a-b) Netto beløp av gjeld i balansen	d) Beløp som ikke er nettoført		e (c-d) Netto eksponering
				Finansielle instrumenter*)	Kontantsikkerhet avgitt	
Derivater gjeld	939	-	939	-611	-	328

31.12.17 (mill. kr)	a) Brutto beløp for eiendel i balansen	b) Brutto beløp av gjeld som kan nettes	c (a-b) Netto beløp av eiendeler i balansen	d) Beløp som ikke er nettoført		e (c-d) Netto eksponering
				Finansielle instrumenter*)	Kontantsikkerhet mottatt	
Derivater eiendeler	1.638	-	1.638	-835	-581	222

31.12.17 (mill. kr)	a) Brutto beløp for gjeld i balansen	b) Brutto beløp av eiendeler som kan nettes	c (a-b) Netto beløp av gjeld i balansen	d) Beløp som ikke er nettoført		e (c-d) Netto eksponering
				Finansielle instrumenter*)	Kontantsikkerhet avgitt	
Derivater gjeld	1.076	-	1.076	-835	-	242

*) Innregnede finansielle instrumenter som ikke oppfyller enkelte av eller alle kriteriene for nettopresentasjon iht. IAS 32 eller betingende motregningsretter som bare kan håndheves og utøves i tilfelle av mislighold, ved insolvens eller konkurs hos de enkelte motpartene.

Note 15 - Kredittkvalitet per klasse av finansielle eiendeler

Kredittkvaliteten av finansielle eiendeler håndteres ved at banken benytter sine interne retningslinjer for kredittninger. Se avsnitt kredittisiko under note 7 Risikoforhold.

Tabellen nedenfor viser kredittkvaliteten per klasse av eiendeler for utlansrelaterte eiendeler i balansen, basert på bankens eget kredittsystem. Hele utlansengasjementet er inkludert når deler av engasjementet er misligholdt. Misligholdt er i noten definert til betalingsmislighold over tusen kroner over 90 dager.

31.12.18 (mill.kr)		Verken tapsutsatt eller misligholdt					Tapsutsatt og / eller misligholdt*)	Sum
		Laveste risiko	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Høyeste risiko		
Morbank								
	Noter							
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	8	11.178	-	-	-	-	-	11.178
Utlån til og fordringer på kunder	9							
Privatmarked		60.055	8.552	3.712	860	1.095	291	74.566
Næringsliv		15.873	8.179	10.052	2.342	1.091	1.252	38.790
Sum utlån		75.928	16.731	13.765	3.203	2.186	1.543	113.356
Finansielle investeringer	29							
Noterte stat og statsgaranterte obligasjoner		5.478	-	-	-	-	-	5.478
Noterte andre obligasjoner		9.629	1.985	797	9	-	-	12.421
Unoterte stat og statsgaranterte obligasjoner		99	-	-	-	-	-	99
Unoterte andre obligasjoner		2.205	216	9	-	-	-	2.430
Sum finansielle investeringer		17.412	2.201	807	9	-	-	20.428
Totalt		104.518	18.932	14.571	3.212	2.186	1.543	144.962

31.12.17 (mill. kr)		Verken tapsutsatt eller misligholdt					Tapsutsatt og / eller misligholdt*)	Sum
		Laveste risiko	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Høyeste risiko		
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	8	9.543	-	-	-	-	-	9.543
Utlån til og fordringer på kunder	9							
Privatmarked		55.734	6.917	3.485	822	923	233	68.115
Næringsliv		13.793	9.939	9.190	1.685	1.784	1.336	37.728
Sum utlån		69.528	16.855	12.676	2.507	2.708	1.570	105.843
Finansielle investeringer	29							
Noterte stat og statsgaranterte obligasjoner		4.339	-	-	-	-	-	4.339
Noterte andre obligasjoner		10.056	263	640	-	-	-	10.959
Unoterte stat og statsgaranterte obligasjoner		53	-	-	-	-	-	53
Unoterte andre obligasjoner		4.545	-	-	-	-	-	4.545
Sum finansielle investeringer		18.993	263	640	-	-	-	19.895
Totalt		98.063	17.118	13.315	2.507	2.708	1.570	135.281

Konsern		Verken tapsutsatt eller misligholdt					Tapsutsatt og / eller misligholdt*)	Sum
31.12.18 (mill.kr)	Noter	Laveste risiko	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Høyeste risiko		
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	8	5.074	-	-	-	-	-	5.074
Utlån til og fordringer på kunder	9							
Privatmarked		60.141	9.460	6.803	1.069	1.350	357	79.180
Næringsliv		15.440	8.619	11.919	2.743	1.245	1.326	41.293
Sum utlån		75.581	18.079	18.722	3.812	2.595	1.683	120.473
Finansielle investeringer	29							
Noterte stat og statsgaranterte obligasjoner		5.478	-	-	-	-	-	5.478
Noterte andre obligasjoner		9.629	1.985	797	9	-	-	12.421
Unoterte stat og statsgaranterte obligasjoner		99	-	-	-	-	-	99
Unoterte andre obligasjoner		2.126	216	9	-	-	-	2.351
Sum finansielle investeringer		17.332	2.201	807	9	-	-	20.348
Totalt		97.987	20.281	19.529	3.821	2.595	1.683	145.895

		Verken tapsutsatt eller misligholdt					Tapsutsatt og / eller misligholdt*)	Sum
31.12.17 (mill. kr)	Noter	Laveste risiko	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Høyeste risiko		
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	8	4.214	-	-	-	-	-	4.214
Utlån til og fordringer på kunder	9							
Privatmarked		55.855	7.773	5.477	1.142	1.366	269	71.882
Næringsliv		13.560	10.533	10.219	2.389	2.105	1.382	40.189
Sum utlån		69.415	18.307	15.696	3.532	3.470	1.651	112.071
Finansielle investeringer	29							
Noterte stat og statsgaranterte obligasjoner		4.339	-	-	-	-	-	4.339
Noterte andre obligasjoner		10.056	263	640	-	-	-	10.959
Unoterte stat og statsgaranterte obligasjoner		53	-	-	-	-	-	53
Unoterte andre obligasjoner		4.385	-	-	-	-	-	4.385
Sum finansielle								

investeringer	18.833	263	640	-	-	-	19.736
Totalt	92.463	18.569	16.336	3.532	3.470	1.651	136.021

*) Garantier stilt av GIEK er ikke hensyntatt

Note 16 - Markedsrisiko knyttet til renterisiko

Noten er en sensitivitetsanalyse gjort med utgangspunkt i relevante balanseposter per 31. desember og fremover i tid for det aktuelle året. Bankens renterisiko beregnes ved at det simuleres et parallelt renteskift på ett prosent for hele rentekurven på alle balanseposter.

Det har vært noe varierende renterisiko gjennom 2018. Renterisikoen er volatil og det er ikke uvanlig med slike variasjoner. Renterisikoen har i hele 2018 vært innenfor den totale rammen fastsatt av bankens styre, 132 millioner kroner per 31. desember 2018.

For ytterligere detaljer vedr. renterisiko se note 7 Risikoforhold.

Basisrisiko konsern (mill. kr)	Renterisiko, 1 prosentpoeng endring	
	2018	2017
<i>Valuta</i>		
NOK	-40	-39
EUR	-3	-8
USD	2	-1
CHF	-2	-1
Andre	-2	-3
Total renterisiko, effekt på resultat før skatt	-45	-52

Total renterisiko viser for 2018 at banken vil få et tap på en renteoppgang. Tilsvarende for 2017.

Tabellen under viser hvordan rentekurven forskyver seg innenfor de ulike tidsintervallene med tilhørende gevinst og tap innenfor de enkelte løpetider.

Rentekurverisiko konsern (mill. kr)	Renterisiko, 1 prosentpoeng endring	
	2018	2017
Løpetid		
0 - 1 mnd	-15	-17
1 - 3 mndr	-1	9
3 - 6 mndr	-13	-12
6 - 12 mndr	1	-8
1 - 2 år	-1	-5
2 - 3 år	-25	-3
3 - 4 år	41	15
4 - 5 år	-56	-27
5 - 7 år	22	2
7 - 10 år	3	-5
Total renterisiko, effekt på resultat før skatt	-45	-52

Note 17 - Markedsrisiko knyttet til valutaeksponering

Valutarisiko oppstår ved at konsernet har forskjeller mellom eiendeler og forpliktelser i den enkelte valuta. Handelsaktiviteten knyttet til omsetning av valuta skal til enhver tid skje innenfor vedtatte rammer og fullmakter. Konsernets rammer definerer kvantitative mål for maksimal nettoeksponering i valuta, målt i kroner.

Konsernet har utarbeidet rammer for nettoeksponering i hver enkelt valuta, samt rammer for aggregert netto valutaeksponering (uttrykt som den høyeste av sum lange og korte posisjoner). Overnatten kursrisiko for spothandel i valuta må netto ikke overstige 127,5 millioner kroner per enkeltvaluta og 150 millioner kroner aggregert.

Valutarisikoen har gjennom året vært lav. For ytterligere detaljer se note 7 Risikoforhold.

Morbank		Netto valutaeksponering NOK (mill. kr)	Konsern	
2017	2018		2018	2017
-8	28	EUR	28	-8
-0	4	USD	4	0
-19	-11	SEK	-11	-19
-2	-10	GBP	-10	-2
-30	-3	Andre	-3	-30
-59	7	Sum	7	-59
150	150	Total valutaramme på bruttoposisjoner	150	150
128	128	Total ramme per valutasort	128	128
1,8	1,7	Res.effekt e. skatt ved 3 % endring	1,7	1,8

Note 18 - Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke er i stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere økninger i eiendeler. For detaljert beskrivelse henvises til note 7 Risikoforhold.

Konsern						
31.12.18 (mill. kr)	På forespørsel	Under 3 måneder	3-12 måneder	1 - 5 år	Over 5 år	Totalt
Kontantstrømmer knyttet til forpliktelser**						
Gjeld til kredittinstitusjoner	8.006	1	498	647	62	9.214
Innskudd fra og gjeld til kunder	62.333	9.873	2.554	5.855	-	80.615
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	1.730	5.139	32.665	6.200	45.733
Derivater - kontraktmessige kontantstrømmer ut	-	1.425	15.209	27.449	1.154	45.237
Andre forpliktelser	-	1.619	621	162	8	2.410
Ansvarlig lånekapital *)	-	12	71	2.127	255	2.465
Sum kontantstrøm forpliktelser	70.339	14.659	24.092	68.904	7.679	185.674
Derivater netto kontantstrømmer						
Kontraktmessige kontantstrømmer ut	-	1.425	15.209	27.449	1.154	45.237
Kontraktmessige kontantstrømmer inn	-	-2.479	-15.110	-26.554	-1.294	-45.436
Netto kontraktmessige kontantstrømmer	-	-1.054	99	895	-140	-200

Konsern						
31.12.17 (mill. kr)	På forespørsel	Under 3 måneder	3-12 måneder	1 - 5 år	Over 5 år	Totalt
Kontantstrømmer knyttet til forpliktelser**						
Gjeld til kredittinstitusjoner	8.288	737	-	491	90	9.607
Innskudd fra og gjeld til kunder	62.284	6.783	2.171	5.238	-	76.476
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	4.828	5.543	28.812	3.886	43.069
Derivater - kontraktmessige kontantstrømmer ut	-	4.334	3.139	29.475	2.607	39.555
Andre forpliktelser	2	1.126	554	17	5	1.804
Ansvarlig lånekapital *)	-	6	726	1.335	260	2.327
Sum kontantstrøm forpliktelser	70.574	17.814	12.134	65.467	6.849	172.838
Derivater netto kontantstrømmer						
Kontraktmessige kontantstrømmer ut	-	4.334	3.139	29.475	2.607	39.555
Kontraktmessige kontantstrømmer inn	-	-3.597	-2.646	-29.587	-2.804	-38.633
Netto kontraktmessige kontantstrømmer	-	737	494	-112	-197	922

Inkluderer ikke verdjusteringer for finansielle instrumenter til virkelig verdi

*) For ansvarlig lånekapital benyttes call dato for kontantoppgjør

***) Kontantstrømmer inkluderer beregnede renter og sum avviker derfor fra balanseført forpliktelse

Note 19 - Netto renteinntekter

Morbank			Konsern	
2017	2018	(mill. kr)	2018	2017
		Renteinntekter		
137	166	Renter og lignende inntekter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	62	44
3.150	3.275	Renter og lignende inntekter av utlån til og fordringer på kunder	3.676	3.476
284	295	Renter og lignende inntekter av sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer	291	281
-	0	Andre renteinntekter	28	23
3.571	3.737	Sum renteinntekter	4.057	3.825
		Rentekostnader		
133	142	Renter og lignende kostnader på gjeld til kredittinstitusjoner	154	137
654	749	Renter og lignende kostnader på innskudd fra og gjeld til kunder	734	636
668	615	Renter og lignende kostnader på utstedte verdipapirer	615	668
95	84	Renter og lignende kostnader på ansvarlig lånekapital	86	97
-0	0	Andre rentekostnader	15	13
49	50	Avgift Sparebankenes sikringsfond	50	49
1.599	1.640	Rentekostnader og lignende kostnader	1.655	1.600
1.972	2.097	Netto renteinntekter	2.403	2.225

Note 20 - Netto provisjons- og andre inntekter

Morbank		(mill. kr)	Konsern	
2017	2018		2018	2017
		Provisjonsinntekter		
82	73	Garantiprovisjon	72	80
-	-	Meglerprovisjon	225	223
56	60	Provisjon spareprodukter	113	115
353	350	Provisjon fra SpareBank 1 Boligkreditt	350	353
17	16	Provisjon fra SpareBank 1 Næringskreditt	16	17
369	369	Betalingsformidling	360	362
172	174	Provisjon fra forsikringstjenester	174	172
49	60	Andre provisjonsinntekter	78	67
1.098	1.102	Sum provisjonsinntekter	1.387	1.390
		Provisjonskostnader		
83	78	Betalingsformidling	93	103
16	15	Andre provisjonskostnader	75	65
98	92	Sum provisjonskostnader	168	168
		Andre driftsinntekter		
31	25	Driftsinntekter fast eiendom	27	47
-	-	Eiendomsforvaltning og -omsetning	124	118
-0	0	Verdipapiromsetning	350	227
-	-	Regnskapsførerhonorarer	411	342
7	6	Andre driftsinntekter	46	49
38	32	Sum andre driftsinntekter	958	783
1.038	1.042	Sum netto provisjons- og andre driftsinntekter	2.177	2.005

Note 21 - Netto resultat fra finansielle eiendeler og forpliktelser

Morbank			Konsern	
2017	2018	(mill. kr)	2018	2017
		Vurdert til virkelig verdi over resultatet		
-49	-208	Verdiendring på renteinstrumenter	-83	62
		Verdiendring på derivater/sikring		
-22	-4	Netto verdiendring på sikrede obligasjoner og derivater	-4	-22
7	10	Netto verdiendring på sikrede fastrente utlån og derivater	10	7
117	277	Øvrige derivater	336	167
		Inntekter fra egenkapitalinstrumenter		
-	-	Inntekter fra eierinteresser	416	437
626	506	Utbytte fra eierinteresser	-	-
48	-8	Verdiendring og gevinst fra eierinteresser	-3	30
3	10	Utbytte fra egenkapitalinstrumenter	8	6
3	16	Verdiendring og gevinst på egenkapitalinstrumenter	9	31
733	599	Sum netto inntekter fra finansielle eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi	688	718
		Vurdert til amortisert kost		
		Verdiendring på renteinstrumenter		
-4	4	Verdiendring på renteinstrumenter holde til forfall	4	-4
-	-	Verdiendring på renteinstrumenter lån og fordring	-	-
-4	4	Sum netto inntekter fra finansielle eiendeler og forpliktelser til amortisert kost	4	-4
		Vurdert til virkelig verdi - tilgjengelig for salg		
		Inntekter fra egenkapitalinstrumenter		
1	-	Gevinst/tap ved realisasjon av finansielle eiendeler	-	1
1	-	Sum netto inntekter fra finansielle eiendeler tilgjengelig for salg	-	1
45	65	Netto inntekter fra valutahandel	65	45
776	668	Sum netto resultat fra finansielle eiendeler	757	760

Note 22 - Personalkostnader og ytelser til ledende ansatte og tillitsvalgte

SpareBank 1 SMN sin godtgjørelsesordning

All belønning i SpareBank 1 SMN skal bidra til måloppnåelse og ønsket adferd. Samtidig skal godtgjørelsesordningene bidra til å fremme og gi insentiver til god styring av og kontroll med konsernets risiko, motvirke for høy risikotaking og bidra til å unngå interessekonflikter.

Alle godtgjørelsesordninger i SpareBank 1 SMN utformes i samsvar med lov om finansforetak og finanskonsern med tilhørende forskrift om godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner, verdipapirforetak og forvaltningsselskap for verdipapirfond.

Konsernets retningslinjer for variabel godtgjørelse skal sikre at ansatte, grupper eller virksomheten som helhet etterlever de risikostyringsstrategier, prosesser og verktøy konsernet har implementert for å beskytte verdier. Godtgjørelsesordningene utformes på en slik måte at ikke enkeltpersoner eller organisasjonen tar uakseptabel risiko for å maksimere den variable godtgjørelsen. Dette innebærer blant annet at grunnlaget for variabel godtgjørelse knyttet til foretakets risikjusterte resultat skal være en periode på minst ett år og at opptjeningsperioden ikke skal være kortere enn ett år. SpareBank 1 SMN har ikke godtgjørelsesordninger for kundenheter som stimulerer til adferd som utfordrer bankens risikotoleranse, etiske retningslinjer eller kan bidra til interessekonflikter. Banken har ikke godtgjørelsesordninger for kontrollfunksjoner som stimulerer til adferd som utfordrer habilitet.

SpareBank 1 SMN sin policy er at det som hovedregel ikke skal etableres ordninger med resultat- eller prestasjonsbasert variabel godtgjørelse for ansatte.

Dersom det likevel etableres ordninger med variabel godtgjørelse, gjelder følgende retningslinjer:

- Det skal være et balansert forhold mellom fast og variabel godtgjørelse og fastlønnandelen skal være så høy at virksomheten kan unnlate å utbetale variabel lønn.
- Andelen variabel lønn skal som hovedregel ikke utgjøre mer enn 50% av fastlønn.
- Alternative ordninger kan etableres unntaksvis, dersom dette ansees som en nødvendig tilpasning til "bransjestandarden" blant konkurrerende virksomheter.

Det er etablert klausuler om avkorting i eventuell variabel godtgjørelse dersom det avdekkes brudd på gjeldende regelverk eller retningslinjer.

Godtgjørelse til ledende ansatte i SpareBank 1 SMN kan inneholde følgende elementer:

- Fast lønn
- Variabel godtgjørelse basert på prestasjoner
- Pensjonsordning
- Etterlønnordninger
- Andre ytelser

Den samlede godtgjørelsen skal være konkurransedyktig, men ikke lønnsledende. Den skal sikre at konsernet over tid har evne til å tiltrekke og beholde ledende ansatte med ønsket kompetanse og erfaring.

Beslutningsprosess

Styret i SpareBank 1 SMN har opprettet et godtgjørelsesutvalg som består av tre styremedlemmer og en representant for de ansatte.

Godtgjørelsesutvalget har blant annet ansvar for å:

- Årlig vurdere og foreslå total lønn og annen godtgjørelse for konsernsjef
- Være rådgiver for konsernsjef vedrørende lønn og annen godtgjørelse for konserndirektørene
- Årlig behandle konsernets godtgjørelsesordning
- Påse at praktiseringen av konsernets godtgjørelsesordninger årlig blir gjennomgått av en uavhengig kontrollfunksjon

Veiledende retningslinjer for det kommende regnskapsåret

Godtgjørelse til konsernsjef

Konsernsjefs lønn og øvrige økonomiske ytelser fastsettes årlig av styret etter innstilling fra godtgjørelsesutvalget. Vurderingen tar utgangspunkt i oppnådde resultater, individuelle prestasjoner samt lønnsutviklingen i sammenlignbare stillinger.

Konsernsjef har ikke variabel godtgjørelse basert på resultat eller prestasjoner.

Det er inngått førtidspensjonsavtale med konsernsjef ved fratredelse før 67 år. Avtalen gjelder fram til utløpet av den måneden konsernsjefen fyller 67 år. Førtidspensjonen skal gi en ytelse på 68% av konsernsjefens faste årslønn på tidspunktet for pensjonering.

Det er også inngått en avtale med konsernsjefen om at alle pensjonsforpliktelser skal være innfridd ved fylte 67 år. Konsernsjefen mottar derfor et årlig beløp som frem til fylte 67 år gir en samlet utbetaling tilsvarende 68 % av det totale pensjonsgrunnlaget. Beløpet utbetales som et lønnstilskudd.

Konsernsjef gis, på lik linje med øvrige ansatte i konsernet, adgang til å delta i rettede emisjoner mot konsernets ansatte. Styret pålegger ledende ansatte som erverver egenkapitalbevis med rabatt en bindingsperiode på inntil 3 år.

Konsernet har en spareordning hvor ansatte kan kjøpe egenkapitalbevis (MING) for inntil 24.000 kroner pr år. Ordningen innebærer at det blir tildelt ett bonusbevis pr andre ervervede EK-bevis, dersom ansatte eier bevisene i minimum to år. Konsernsjefen kan på lik linje med andre ansatte delta i denne spareordningen.

Konsernsjef har ingen avtale om etterlønn ved fratredelse før oppnådd pensjonsalder.

Godtgjørelse til øvrig konsernledelse

Konsernsjef fastsetter godtgjørelse til medlemmer av konsernledelsen etter drøftelse med godtgjørelsesutvalget. Godtgjørelsen fastsettes etter vurdering av oppnådde resultater, individuelle prestasjoner samt vilkår i markedet for de ulike områdene.

Konserndirektører har ikke variabel godtgjørelse basert på resultat eller prestasjoner.

Konserndirektører er medlem av bankens generelle pensjonsordning for lønn inntil 12G. De har i tillegg en topp-pensjonsordning som tilsvarer 15% for lønn over 12G. Ordningen var inntil 1. juli 2017 en kollektiv ordning, men ble lukket med virkning fra denne datoen. Ansatte med lønn over 12G som har startdato etter 1. juli 2017, er derfor ikke inkludert i ordningen.

Det er inngått førtidspensjonsavtale med én av konserndirektørene, med rett til å frate ved fylte 62 år og med en ytelse på 68% av pensjongivende inntekt, inkludert pensjon fra SpareBank 1 SMNs pensjonskasse, folketrygden og AFP.

Konserndirektører har etterlønnssavtaler på inntil 12 måneder fra avtalt fratreden. Størrelsen på eventuell etterlønn vil være gjenstand for vurdering i henhold til det til enhver tid gjeldende godtgjørelsesregelverk.

Andre ytelser til konsernsjef og ledende ansatte

Andre ytelser til konsernsjef og ledende ansatte kan gis i den grad ytelsene har tilknytning til funksjon i konsernet og er i tråd med markedsmessig praksis for øvrig. For bankens konsernledelse er det etablert en bilordning med en fast godtgjørelse for å holde egen bil som benyttes i tjenesten.

Særskilt om godtgjørelse til ledende ansatte, ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for foretakets risikoeksponering, ansatte med kontrolloppgaver og tillitsvalgte

SpareBank 1 SMN har vedtatt egne retningslinjer for ledende ansatte, ansatte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for foretakets risikoeksponering, ansatte med kontrolloppgaver og tillitsvalgte.

Konsernet har som følger av Finansforetaksloven og finansforetaksforskriften definert hvem som omfattes av de særskilte reglene basert på de definerte kriteriene.

Ingen ansatte i SpareBank 1 SMN som omfattes av de særskilte reglene, har i dag ordninger med resultat- eller prestasjonsbasert variabel godtgjørelse.

Bindende retningslinjer for aksjer, tegningsretter, opsjoner med videre for det kommende regnskapsåret

Konsernsjef og ledende ansatte gis på lik linje med øvrige ansatte i konsernet, adgang til å delta i rettede emisjoner/spareprogram i egenkapitalbevis. Styret pålegger ledende ansatte som erverver egenkapitalbevis med rabatt en bindingsperiode på 3 år.

Av den variable godtgjørelsen til konsernsjef, ledende ansatt og øvrige risikotakere investeres en andel tilsvarende 50 prosent av opptjent variabel godtgjørelse i egenkapitalbevis i SpareBank 1 SMN med en bindingstid på ett år for en tredjedel, to år for en tredjedel og tre år for en tredjedel.

Redegjørelse for lederlønnspolitikken i foregående regnskapsår

Konsernets standarder fastsatt i 2011, med senere endringer, har blitt fulgt i 2018.

Morbank			Konsern	
2017	2018	(mill. kr)	2018	2017
501	497	Lønn	1.423	1.284
40	46	Pensjonskostnader (Note 24)	96	79
35	34	Sosiale kostnader	65	62
575	577	Sum personalkostnader	1.584	1.426

656	623	Gjennomsnittlig antall ansatte	1.535	1.405
595	572	Antall årsverk per 31.12.	1.493	1.399
637	608	Antall ansatte per 31.12.	1.588	1.482

Ytelser til konsernledelsen

2018 (1.000 kr)

Navn	Tittel	Lønn mv.	Herav pensjons-tilskudd for lønn utover 12G	Herav aksjebasert bonus-avlønning ¹⁾	Nåverdi pensjonsforpliktelse	Opptjente pensjonsrettigheter siste år ²⁾	Lån per 31.12	Antall egenkapitalbevis ⁶⁾
Finn Haugan	Konsernsjef	7.269	2.297	8	10.250	130	8.520	201.910
Kjell Fordal	Konserndir. Finans	3.430	344	8	11.480	136	12.995	245.334
Vegard Helland	Konserndir. Næringsliv	2.941	169	8	1.300	140	1.263	34.224
Svein Tore Samdal ³⁾	Konserndir. Privatmarked	2.855	174	8	-	139	7.819	23.461
Nelly Maske ⁴⁾	Konserndir. Privatmarked	2.612	135	-	-	143	5.587	23.005
Ola Neråsen ⁵⁾	Konserndir. Risikostyring og compliance	2.215	117	-	2.438	138	-	41.786
Rolf Jarle Brøske	Konserndir. Kommunikasjon og Samfunn	2.164	95	-	-	129	9.602	6.585

- 1) Verdi på bonusbevis utdelt i 2018 i forbindelse med MING-spareordning. Dette er en frivillig ordning hvor alle ansatte kan delta på like vilkår
- 2) Innskuddsbasert pensjonsordning, opptjente pensjonsrettigheter er årets innbetalte sparebeløp
- 3) Svein Tore Samdal fratrådte sin stilling 30. november 2018
- 4) Nelly Maske var tilsatt som Konserndirektør Organisasjon og Utvikling tom. 30. november 2018 og overtok som Konserndirektør Privatmarked første desember 2018
- 5) Konserndirektør Risikostyring og Compliance ble opprettet og innlemmet i konsernledelsen første mai 2018
- 6) Antall egenkapitalbevis inkluderer egenkapitalbevis eid av nærstående og selskaper man har betydelig innflytelse i

2017 (1.000 kr)

Navn	Tittel	Lønn mv.	Herav pensjons-tilskudd for lønn utover 12G	Herav aksjebasert bonus-avlønning	Nåverdi pensjons-forpliktelse	Opptjente pensjons-rettigheter siste år ¹⁾	Lån per 31.12	egenkapital-bevis ²⁾	Antall
Finn Haugan	Konsernsjef	7.041	2.297	-	12.653	115	3.693	200.521	
Kjell Fordal	Konserndir. Finans	3.269	424	-	11.304	115	8.925	244.945	
Vegard Helland	Konserndir. Næringsliv	2.822	246	-	1.338	115	1.254	33.835	
Svein Tore Samdal	Konserndir. Privatmarked	2.936	275	-	-	115	7.344	23.141	
Nelly Maske	Konserndir. Organisasjon og utvikling	2.377	171	-	-	115	6.864	20.305	
Rolf Jarle Brøske	Konserndir. Kommunikasjon og Samfunn	1.960	137	-	-	115	9.937	5.305	

1) Innskuddsbasert pensjonsordning, opptjente pensjonsrettigheter er årets innbetalte sparebeløp

2) Antall egenkapitalbevis inkluderer egenkapitalbevis eid av nærstående og selskaper man har betydelig innflytelse i

Ytelser til styret og representantskapet

2018 (1.000 kr)

Navn	Tittel	Honorar	Honorarer til revisjons-, risiko-, og godtgjørelses-utvalget	Andre godtgjørelser	Lån per 31.12	egenkapital-bevis ⁴⁾	Antall
Kjell Bjordal	Styreleder	457	35	4	-	130.000	
Bård Benum	Nestleder styret	242	82	-	8.311	-	
Mette Kamsvåg ¹⁾	Styremedlem	158	62	2	-	5.600	
Tonje Eskeland Foss ¹⁾	Styremedlem	158	18	-	5.181	5.000	
Paul E. Hjelm-Hansen	Styremedlem	209	109	-	-	49.219	
Janne Thyø Thomsen	Styremedlem	209	82	-	-	3.000	
Morten Loktu	Styremedlem	209	24	-	-	5.000	
Arnhild Holstad ²⁾	Styremedlem	51	-	1	-	-	
Aud Skrudland ²⁾	Styremedlem	51	6	-	-	7.265	
Venche Johnsen ³⁾	Styremedlem, ansatterrepresentant	238	12	788	405	24.996	
Erik Gunnes ³⁾	Styremedlem, ansatterrepresentant	209	-	802	1.277	815	

1) Ble innvalgt i 2018

2) Gikk ut i løpet av 2018

3) Andre godtgjørelser inkluderer lønn i ansettelsesforhold

4) Antall egenkapitalbevis inkluderer egenkapitalbevis eid av nærstående og selskaper man har betydelig innflytelse i

**Ytelser til styret og representantskapet
2017 (1.000 kr)**

Navn	Tittel	Honorar	Honorarer til revisjons-, risiko-, og godtgjørelsesutvalget	Andre godtgjørelser	Lån per 31.12	Antall egenkapitalbevis ¹⁾
Kjell Bjordal	Styreleder	442	34	5	-	130.000
Bård Benum	Nestleder styret	234	79	-	8.578	-
Aud Skrudland	Styremedlem	203	23	1	-	6.765
Arnhild Holstad	Styremedlem	203	-	2	2.229	-
Paul E. Hjeltn-Hansen	Styremedlem	203	105	0	-	49.219
Janne Thyø Thomsen	Styremedlem	203	79	-	-	3.000
Morten Loktu	Styremedlem	203	23	-	-	5.000
Venche Johnsen ²⁾	Styremedlem, ansatterrepresentant	154	-	757	577	24.716
Erik Gunnes ²⁾	Styremedlem, ansatterrepresentant	203	-	787	966	535
Oddny Lysberg ²⁾	Varamedlem, ansatterrepresentant	49	-	540	2.515	939

1) Antall egenkapitalbevis inkluderer egenkapitalbevis eid av nærstående og selskaper man har betydelig innflytelse i

2) Andre godtgjørelser inkluderer lønn i ansettelsesforhold

**Honorar til representantskapet
(1.000 kr)**

	2018	2017
Knut Solberg, representantskapets leder	67	81
Øvrige medlemmer	271	277

Godtgjørelse til ansatte¹⁾

	Antall	Godtgjørelse	Herav variabel godtgjørelse
Ledende ansatte	25	44.779.129	0
Ansatte og tillitsvalgte med arbeidsoppgaver av vesentlig betydning for foretakets risikoeksponering	10	9.262.773	0
Ansatte som er ansvarlig for uavhengig kontrollfunksjon	12	10.262.684	0
Tillitsvalgte	10	2.201.987	0

1) Kategorier av ansatte omfattet av Finansforetaksforskriften

Note 23 - Andre driftskostnader

Morbank			Konsern	
2017	2018	(mill. kr)	2018	2017
203	217	IT-kostnader	293	266
17	12	Porto og verditransport	17	22
50	53	Markedsføring	106	104
50	66	Ordinære avskrivninger (note 32 og 33)	99	102
118	108	Driftskostnader faste eiendommer	153	118
77	93	Kjøpte tjenester	151	139
118	134	Andre driftskostnader	221	192
634	685	Sum andre driftskostnader	1.040	943
Godtgjørelse til revisor (i 1000 kroner)				
877	1.104	Lovpålagt revisjon	2.386	2.028
62	72	Andre attestasjonstjenester	159	204
8	38	Skatterådgivning	395	239
29	33	Andre tjenester utenfor revisjonen	108	580
976	1.247	Sum inklusive merverdiavgift	3.049	3.051

Note 24 - Pensjon

Ytelsesbasert ordning

Pensjonsordningen administreres ved egen pensjonskasse, og gir rett til bestemte fremtidige pensjonsytelser fra fylte 67 år. I ordningene inngår også barnepensjon og uførepensjon etter nærmere bestemte regler. Konsernets ytelsesbaserte pensjonsordning sikrer de fleste ansatte en pensjon på 68 prosent av sluttlønn opptil 12 G. Ytelsesordningen er lukket for nye medlemmer. I tillegg ble det i styremøte i oktober 2016 besluttet at ansatte som var igjen i den sikrede ytelsesbaserte pensjonsavtalen må gå over til innskuddsbasert pensjonsordning fra 1.januar 2017. Ved overgang til innskuddsbasert pensjonsordning fikk ansatte som var med i ytelsesordningen fripolise på opptjente rettigheter fra ytelsesordningen. Endringen har medført reduksjon i pensjonsforpliktelsen. Dette ble behandlet som en avviklingsgevinst og reduserte pensjonskostnaden i 2016.

Fripoliser forvaltes av pensjonskassen som fra 1.1.2017 er en fripolisekasse. Det er opprettet en rammeavtale mellom SpareBank 1 SMN og pensjonskassen som blant annet omhandler finansiering, kapitalforvaltning mv. På grunn av ansvaret SpareBank 1 SMN fremdeles har, vil fremtidig forpliktelse måtte innarbeides i regnskapet. Ved utgangen av 2018 er ordningen overfinansiert med 172 millioner.

Styret i pensjonskassen skal være sammensatt av representanter fra konsernet og deltakere i pensjonsordningene i henhold til vedtektene i pensjonskassen.

I tillegg til pensjonsforpliktelsene som dekkes gjennom pensjonskassen, har konsernet udekkede pensjonsforpliktelser som ikke kan dekkes av midlene i de kollektive ordningene. Forpliktelsene gjelder personer som ikke er innmeldt i pensjonskassen, tilleggspensjoner utover 12 G, ordinære førtidspensjoner og førtidspensjoner etter AFP (Avtalefestet pensjon).

For nærmere omtale av konsernets pensjonsordninger se note 2 om regnskapsprinsipper samt note 22 personalkostnader.

Økonomiske forutsetninger	2018		2017	
	Kostnader	Forpliktelser	Kostnader	Forpliktelser
Diskonteringsrente	2,4 %	2,4 %	2,6 %	2,4 %
Forventet avkastning på midlene	2,4 %	2,4 %	2,6 %	2,4 %
Forventet fremtidig lønnsutvikling	2,25 %	2,25 %	2,25 %	2,25 %
Forventet G-regulering	2,25 %	2,25 %	2,25 %	2,25 %
Forventet pensjonsregulering	0%/2,25%	0%/2,25%	0%/2,25%	0%/2,25%
Arbeidsgiveravgift	19,1 %	19,1 %	14,1 %	14,1 %
Forventet frivillig avgang før/etter 50 år	2/0 %	2/0 %	2/0 %	2/0 %
Forventet AFP-uttak fra 62/64 år	25/50 %	25/50 %	25/50 %	25/50 %

Dødelighetstabell

K2013BE

Uførhet

IR73

Morbank			Konsern	
31.12.17	31.12.18	Netto pensjonsforpliktelse i balansen (mill. kr). Finansiell status 1.1	31.12.18	31.12.17
602	611	Nåverdi pensjonsforpliktelse i fondsbaserte ordninger	651	641
-789	-748	Virkelig verdi av pensjonsmidler	-802	-842
11	0	Korrigerings mot EK IB	0	15
-176	-138	Netto pensjonsforpliktelse i balansen før arbeidsgiveravgift	-151	-186
4	4	Arbeidsgiveravgift	4	4
0	0	Planendring/ avkortning	0	0
-172	-134	Netto pensjonsforpliktelse i balansen etter arbeidsgiveravgift	-147	-182

Fordeling av forpliktelsen mellom usikret og sikret pensjonsordning konsern 1.1

Konsern	31.12.18			31.12.17		
	Sikret	Usikret	Sum	Sikret	Usikret	Sum
Nåverdi pensjonsforpliktelse i fondsbaserte ordninger	631	20	651	619	22	641
Virkelig verdi av pensjonsmidler	-802	-	-802	-842	-	-842
Korrigerings mot EK IB	0	0	0	15	-	15
Netto pensjonsforpliktelse i balansen før arbeidsgiveravgift	-171	20	-151	-208	22	-186
Arbeidsgiveravgift	0	4	4	0	4	4
Planendring/ avkortning	0	0	0	0	0	0
Netto pensjonsforpliktelse i balansen etter arbeidsgiveravg.	-171	24	-147	-208	26	-182

2017	2018	Periodens pensjonskostnad	2018	2017
1	1	Ytelsesbasert pensjon opptjent i perioden	1	1
-5	0	Netto renteinntekt	-4	-5
-4	-3	Netto ytelsesbasert pensjonskostnad uten arbeidsgiveravg.	-3	-4
0	0	Periodisert arbeidsgiveravgift	0	0
-	-2	Gevinst ved avvikling		
-4	-2	Netto resultatført ytelsesbasert pensjonskostnad	-2	-4
7	5	Avtalefestet pensjon, ny ordning	5	10
37	43	Innskuddsbasert pensjonskostnad	93	74
40	46	Periodens pensjonskostnad	96	79

Aktuarielle tap og gevinster ført over andre inntekter og kostnader	31.12.18			31.12.17		
	Usikret	Sikret	Sum	Usikret	Sikret	Sum
Endring diskonteringsrente	-0	-17	-18	0	18	18
Endring i andre økonomiske forutsetningene	-	-	-	-	-	-
Endring i dødelighetstabell	-	-	-	-	-	-
Endring i andre demografiske forutsetninger	-	-	-	-	-	-
Endring i andre forhold DBO	-1	7	6	-2	3	1
Endring i andre forhold pensjonsmidler	-	-8	-8	-	-15	-15
Aktuarielle tap (gevinst) i perioden	-2	-18	-19	-2	6	4

31.12.17	31.12.18	Bevegelse i netto pensjonsforpliktelse i balansen	31.12.18	31.12.17
-172	-134	Netto pensjonsforpliktelse i balansen 1.1	-147	-182
24	-18	Aktuarmessige tap og gevinster gjennom året	-19	21
-4	-2	Netto resultatført ytelsesbasert pensjonskostnad inkl curtailment/settlement	-2	-4
-1	-3	Utbetalinger over drift	-3	-1
36	-	Overføring til innskuddspensjon	0	36
-17	-	Innbetalt pensjonspremie ytelsesbaserte ordninger	0	-17
-134	-158	Netto pensjonsforpliktelse i balansen 31.12	-172	-147

31.12.17	31.12.18	Finansiell status	31.12.18	31.12.17
611	588	Pensjonsforpliktelse	628	651
-749	-749	Verdi av pensjonsmidler	-803	-803
-138	-161	Netto pensjonsforpliktelse før arbeidsgiveravgift	-175	-151
4	3	Arbeidsgiveravgift	3	4
-134	-158	Netto pensjonsforpliktelse etter arbeidsgiveravgift *	-172	-147

* Presenteres brutto i konsernregnskapet.

Fordeling av finansiell status 31.12 mellom sikret og usikret pensjonsordning konsern

Konsern	31.12.18			31.12.17		
	Sikret	Usikret	Sum	Sikret	Usikret	Sum
Pensjonsforpliktelse	610	17	628	631	20	651
Verdi av pensjonsmidler	-803	-	-803	-803	-	-803
Netto pensjonsforpliktelse før arbeidsgiveravgift	-193	17	-175	-171	20	-151
Arbeidsgiveravgift	-	3	3	0	4	4
Netto pensjonsforpliktelse etter arbeidsgiveravgift	-193	21	-172	-171	24	-147

Virkelig verdi av pensjonsforpliktelsen konsern	31.12.18	31.12.17
IB pensjonsforpliktelser (PBO)	651	641
Nåverdi av årets pensjonsopptjening	1	1
Utbetaling/utløsning fra ordning	-28	-26
Rentekostnad på pensjonsforpliktelsen	15	16
Planendring/ avkortning	0	0
Aktuariell tap/(gevinst)	-11	19
UB pensjonsforpliktelser (PBO)	628	651

Virkelig verdi av pensjonsmidlene konsern	31.12.18	31.12.17
IB pensjonsmidler	802	842
Innbetalinger	3	1
Utbetalinger/utløsning fra fond	-28	-62
Forventet avkastning	19	22
Planendring/ avkortning	0	0
Aktuarielle endringer	8	-
UB markedsverdi av pensjonsmidler	803	803

Sensitivitet konsern	+ 1 %-poeng diskonteringsrente	- 1 %-poeng diskonteringsrente	+ 1 %-poeng lønnsjustering	- 1 %-poeng lønnsjustering	+ 1 %-poeng pensjonsregulering
2018					
Endring i opptjente pensjonsrettigheter i løpet av året	0	0	0	0	0
Endring i pensjonsforpliktelse	-77	96	0	0	89
2017					
Endring i opptjente pensjonsrettigheter i løpet av året	0	0	0	0	0
Endring i pensjonsforpliktelse	-83	104	0	0	105

2017	2018	Medlemmer	2018	2017
764	764	Antall personer som er med i pensjonsordningen	784	799
253	253	herav aktive	274	286
511	511	herav pensjonister og uføre	510	513

Plassering av pensjonsmidlene i pensjonskassen, prosentvis fordeling	2018	2017
Omløpsobligasjoner	38 %	31 %
Anleggsobligasjoner	5 %	10 %
Pengemarked	24 %	20 %
Aksjer	27 %	33 %
Eiendom	6 %	7 %
Sum	100 %	100 %

Pensjonsordningen er plassert i egen pensjonskasse, som har en langsiktig horisont på forvaltning av kapitalen. Pensjonskassen søker å oppnå en høyest mulig avkastning ved å sette sammen en investeringsportefølje som gir den maksimale risikjusterte avkastningen. Pensjonskassen søker å spre plasseringene på ulike utstedere og aktivaklasser for å redusere den selskaps- og markedspesifikke risikoen. Porteføljen er således sammensatt av aksjeinvesteringer i norske og utenlandske aksjer. Obligasjonsporteføljen er i all hovedsak plassert i norske obligasjoner. Bankinnskudd er plassert norske banker.

Note 25 - Skatt

Morbank			Konsern	
2017	2018	(mill. kr)	2018	2017
2.236	2.379	Resultat før skattekostnad	2.382	2.269
-630	-535	+/- permanente forskjeller *	-443	-242
-215	-228	+/- endring midlertidige forskjeller i henhold til spesifikasjon	-205	-
-	-	+ underskudd til fremføring	0	45
1.391	1.615	Årets skattegrunnlag/skattepliktig inntekt	1.733	2.073
348	404	Herav betalbar skatt	462	378
-11	-14	Reduksjon i betalbar skatt som skyldes renter hybridkapital	-14	-11
337	389	Betalbar skatt i balansen	448	367
348	404	Betalbar skatt av årets overskudd	462	378
55	52	+/- endring i utsatt skatt	47	72
403	456	Årets skattekostnad	509	450
Endring i netto forpliktelse ved utsatt skatt				
55	52	Resultatført utsatt skatt	47	72
-2	5	Utsatt skatt ført mot egenkapital	4	1
-	-	Reklassifisering mellom betalbar skatt og utsatt skatt *	12	-
54	57	Sum endring i netto forpliktelse ved utsatt skatt	63	72

* Skyldes reduksjon i betalbar skatt som følge av konsernbidrag

Balanseført			Balanseført	
31.12.17	31.12.18	Sammensetning av balanseført utsatt skatt	31.12.18	31.12.17
Midlertidige forskjeller på:				
6	-	- Driftsmidler	194	199
-	-	- Leasingobjekter	288	250
134	158	- Netto pensjonsforpliktelse	161	148
221	188	- Verdipapirer	189	225
79	219	- Sikringsinstrumenter	219	79
-	-	- Andre midlertidige forskjeller	4	5
440	565	Sum skatteøkende midlertidige forskjeller	1.055	906
110	141	Utsatt skatt	263	226
Midlertidige forskjeller på:				
-2	-2	- Driftsmidler	-16	-14
-	-	- Netto pensjonsforpliktelse	-	-
-28	-	- Verdipapirer	-	-28
-267	-209	- Sikringsinstrumenter	-209	-267
-38	-21	- Andre midlertidige forskjeller	-117	-94
		- Fremførbart underskudd	-840	-867
-335	-232	Sum skattereduserende midlertidige forskjeller	-1.182	-1.271
-84	-58	Utsatt skattefordel	-292	-317
25	82	Netto utsatt skatt (+)/skattefordel (-)	-28	-92

Tabellen ovenfor består av midlertidige forskjeller fra alle konsoliderte selskaper vist brutto. På selskapsnivå er skatteøkende og skattereduserende midlertidige forskjeller nettoført. På konsernivå bruttoføres dette i samsvar med IAS 12 ved at hvert selskap presenteres separat ved beregning av konsernets skattefordel og utsatt skatt:

	31.12.18	31.12.17
Skattefordel balanseført	175	155
Utsatt skatt balanseført	-147	-85

Resultatført			Resultatført	
2017	2018		2018	2017
		Sammensetning av resultatført utsatt skatt		
		Midlertidige forskjeller på:		
-12	7	- Driftsmidler	5	13
-	-	- Leasingobjekter	-38	-52
37	-6	- Netto pensjonsforpliktelse	6	10
-280	48	- Verdipapirer	36	-200
-236	-51	- Sikringsinstrumenter	-58	280
-20	-17	- Andre midlertidige forskjeller	0	-4
-511	-18	Sum skatteøkende midlertidige forskjeller	-49	47
-128	-5	Utsatt skatt	-12	11
		Midlertidige forskjeller på:		
-	-	- Driftsmidler	2	-
-	-0	- Netto pensjonsforpliktelse	-	-
4	-42	- Verdipapirer	-28	-83
288	-149	- Sikringsinstrumenter	-140	-227
-	-	- Andre midlertidige forskjeller	-7	-158
-	-	- Fremførbart underskudd	28	124
293	-191	Sum skattereduserende midlertidige forskjeller	-145	-344
73	-48	Utsatt skattefordel	-36	-83
-	-	Effekt av endret skattesats	1	1
-55	-52	Netto	-47	-72

2017	2018	Avstemming av resultatført periodeskatt med resultat før skatt	2018	2017
559	595	25 % av resultat før skatt	659	639
-158	-134	Ikke skattepliktige resultatposter (permanente forskjeller) *	-158	-191
2	-5	Skatteeffekt av poster ført direkte mot egenkapital	-1	-
-	-	Effekt av endret skattesats	1	1
-	-	Endring i ikke innregnede skattefordeler	7	-
403	456	Resultatført periodeskatt	509	450
18 %	19 %	Effektiv skattesats i %	21 %	20 %

* Inkluderer ikke fradragberettigede kostnader samt fradrag for resultatandel knyttet til tilknyttede og felleskontrollerte selskaper (resultatandeler trekkes ut ettersom de allerede er skattlagt hos det enkelte selskap).

Note 26 - Klassifisering av finansielle instrumenter

Konsern	Finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet			Virkelig verdi over andre inntekter og kostnader	Amortisert kost	Total
	Øremerket virkelig verdi	Obligatorisk	Holdt for omsetning			
31.12.18 (mill. kr)						
Eiendeler						
Kontanter og fordringer på sentralbanker	-	-	-	-	883	883
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	-	-	-	-	5.074	5.074
Utlån til og fordringer på kunder	4.467	-	-	61.295	53.967	119.728
Aksjer	-	678	1.195	-	-	1.873
Sertifikater og obligasjoner	-	20.348	-	-	-	20.348
Derivater	-	-	4.119	-	-	4.119
Opptjente ikke mottatte inntekter	-	-	-	-	86	86
Fordringer verdipapirer	-	-	-	-	277	277
Sum finansielle eiendeler	4.467	21.026	5.314	61.295	60.286	152.388
Forpliktelseser						
Gjeld til kredittinstitusjoner	-	-	-	-	9.214	9.214
Innskudd fra og gjeld til kunder	-	-	-	-	80.615	80.615
Verdipapirgjeld	-	-	-	-	44.269	44.269
Derivater	-	-	2.982	-	-	2.982
Ansvarlig lånekapital	-	-	-	-	2.268	2.268
Egenkapitalinstrumenter	-	-	31	-	-	31
Gjeld verdipapirer	-	-	-	-	809	809
Sum finansielle forpliktelseser	-	-	3.013	-	137.175	140.188

Konsern	Finansielle instrumenter til virkelig verdi			Tilgjengelig for salg	Amortisert kost	Total
	Holdt for omsetning iht. IAS 39	Bestemt regnskapsført til virkelig verdi				
31.12.17 (mill. kr)						
Eiendeler						
Kontanter og fordringer på sentralbanker	-	-	-	-	3.313	3.313
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	-	-	-	-	4.214	4.214
Utlån til og fordringer på kunder	-	3.278	-	-	107.680	110.959
Aksjer	1.202	557	66	-	-	1.825
Sertifikater og obligasjoner	-	19.736	-	-	-	19.736
Derivater	4.351	-	-	-	-	4.351
Opptjente, ikke mottatte inntekter	-	-	-	-	104	104
Fordringer verdipapirer	-	-	-	-	322	322
Sum finansielle eiendeler	5.553	23.571	66	115.633	144.823	
Forpliktelseser						
Gjeld til kredittinstitusjoner	-	-	-	-	9.607	9.607
Innskudd fra og gjeld til kunder	-	-	-	-	76.476	76.476
Verdipapirgjeld	-	-	-	-	42.194	42.194
Derivater	3.343	-	-	-	-	3.343
Ansvarlig lånekapital	-	-	-	-	2.201	2.201
Egenkapitalinstrumenter	244	-	-	-	-	244
Gjeld verdipapirer	-	-	-	-	161	161
Sum finansielle forpliktelseser	3.586	-	-	130.638	134.225	

Note 27 - Vurdering av virkelig verdi på finansielle instrumenter

Finansielle instrumenter til virkelig verdi klassifiseres i ulike nivåer.

Nivå 1: Verdsettelse basert på noterte priser i aktivt marked

Virkelig verdi av finansielle instrumenter som handles i aktive markeder er basert på markedspris på balansedagen. Et marked er betraktet som aktivt dersom markedskursene er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse prisene representerer faktiske og regelmessige forekommende markedstransaksjoner på armlengdes avstand. I kategorien inngår blant annet børsnoterte aksjer og statskasserveksler.

Nivå 2: Verdsettelse basert på observerbare markedsdata

Nivå 2 består av instrumenter som verdsettes ved bruk av informasjon som ikke er noterte priser, men hvor priser er direkte eller indirekte observerbare for eiendelene eller forpliktelsene, og som også inkluderer noterte priser i ikke aktive markeder.

Nivå 3: Verdsettelse basert på annet enn observerbare data

Hvis fastsettelse av verdi ikke er tilgjengelig i forhold til nivå 1 og 2 benyttes verdsettelsesmetoder som baserer seg på ikke-observerbar informasjon.

Følgende tabell presenterer konsernets eiendeler og gjeld målt til virkelig verdi per 31. desember 2018:

Eiendeler (mill. kr)	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Total
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet				
- Derivater	1	4.117	-	4.119
- Obligasjoner og sertifikater	2.786	17.563	-	20.348
- Egenkapitalinstrumenter	1.195	128	550	1.873
- Fastrentelån og ansvarlig lån	-	43	4.425	4.467
Finansielle eiendeler virkelig verdi over utvidet resultat				
- Utlån til kunder	-	-	61.295	61.295
Sum eiendeler	3.982	21.850	66.269	92.102
Forpliktelser	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Total
Finansielle forpliktelser til virkelig verdi over resultatet				
- Derivater	4	2.977	-	2.982
- Egenkapitalinstrumenter	31	-	-	31
Sum forpliktelser	36	2.977	-	3.013

Følgende tabell presenterer konsernets eiendeler og gjeld målt til virkelig verdi per 31. desember 2017:

Eiendeler (mill. kr)	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Total
Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet				
- Derivater	16	4.334	-	4.351
- Obligasjoner og sertifikater	2.547	17.189	-	19.736
- Egenkapitalinstrumenter	1.339	-	419	1.759
- Fastrentelån og ansvarlig lån	-	43	3.236	3.278
Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg				
- Egenkapitalinstrumenter	-	-	66	66
Sum eiendeler	3.902	21.566	3.722	29.190
Forpliktelser	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Total
Finansielle forpliktelser til virkelig verdi over resultatet				
- Derivater	14	3.328	-	3.343
- Egenkapitalinstrumenter	239	4	-	244
Sum forpliktelser	254	3.332	-	3.586

Endringer i instrumentene klassifisert i nivå 3 per 31. desember 2018:

(mill. kr)	Egenkapital- instrumenter til virkelig verdi over resultatet	Fastrentelån	Utlån til virkelig verdi over utvidet resultatet	Egenkapital- instrumenter til virkelig verdi over utvidet resultatet	Sum
Utgående balanse 31.12.17	419	3.236	-	66	3.722
Implementering IFRS 9	66	-	56.743	-66	56.743
Inngående balanse 1.1.18	486	3.236	56.743	-	60.464
Tilgang	76	2.269	18.147	-	20.492
Avhending	-20	-1.079	-13.596	-	-14.694
Nedskrivning forventet tap på utlån	-	-	-2	-	-2
Netto gevinst/tap på finansielle instrumenter	8	-2	2	-	8
Utgående balanse 31.12.18	550	4.425	61.294	-	66.269

Endringer i instrumentene klassifisert i nivå 3 per 31. desember 2017:

(mill. kr)	Egenkapital- instrumenter til virkelig verdi over resultatet	Fastrentelån	Aksjer tilgjengelig for salg	Sum
Inngående balanse 1.1.17	524	3.783	60	4.367
Tilgang	20	304	-	323
Avhending	-157	-849	-20	-1.026
Netto gevinst/tap på finansielle instrumenter	33	-2	27	57
Utgående balanse 31.12.17	419	3.236	66	3.722

Metode for verdsettelse

Verdsettelsesmetodene som benyttes er tilpasset til hvert finansielle instrument, og har som formål å benytte mest mulig av informasjonen som er tilgjengelig i markedet.

Metode for verdsettelse av finansielle instrumenter i nivå 2 og 3 er beskrevet i det følgende:

Fastrenteutlån til kunder (nivå 3)

Utlånene består i hovedsak av fastrenteutlån i norske kroner. Verdien av fastrenteutlånene fastsettes ved at avtalte rentestrømmer neddiskonteres over løpetiden med en diskonteringsfaktor som er justert for marginkrav. Ved beregning av sensitivitet, er diskonteringsfaktor økt med 10 punkter.

Utlån til virkelig verdi over totalresultatet (nivå 3)

Boliglån med flytende rente klassifisert til virkelig verdi med verdiendring over totalresultat blir verdsatt basert på pålydende saldo og forventet tap. Utlån uten vesentlig kredittrisikoforverring etter første gangs balanseføring har estimert virkelig verdi lik pålydende saldo. For utlån med en vesentlig økning i kredittrisiko etter innvilgelse eller objektive bevis for tap, beregnes forventet tap over instrumentenes levetid på linje med tapsnedskrivning av utlån til amortisert kost. Estimert virkelig verdi settes lik saldo fratrukket beregnet forventet livstidstap. Dersom man dobler nedside-scenarioets sannsynlighet i tapsmodellen, medfører det en reduksjon i virkelig verdi på 5 millioner kroner.

Sertifikater og obligasjoner (nivå 2 og 3)

Verdivurderingen i nivå 2 baseres i hovedsak på observerbar markedsinformasjon i form av rentekurver, valutakurser og kredittmarginer til den enkelte kreditt og obligasjonens eller sertifikatets karakteristika. For papirer vurdert under nivå 3 baseres verdsettelsen på indikative priser fra tredjepart eller sammenlignbare papirer.

Aksjer (nivå 3)

Aksjer som er klassifisert i nivå 3 omfatter i det vesentligste investeringer i unoterte aksjer. Disse omfatter blant annet 311 millioner kroner i Private Equity-investeringer, eiendomsfond, hedgefond og unoterte aksjer gjennom selskapet SMN Invest. Verdsettelsene er i all hovedsak basert på rapportering fra forvaltere av fondene, som benytter kontantstrømbaserte modeller eller multipler ved fastsettelse av virkelig verdi. Konsernet har ikke full tilgang til informasjon om alle elementene i disse verdsettelsene og har derfor ikke grunnlag for å fastsette alternative forutsetninger. Fastsettelse av virkelig verdi for aksjene i Polaris er basert på verdsettelse foretatt av SpareBank1 Markets. Denne er foretatt basert på verdjustert EK.

Finansielle derivater (nivå 2)

Finansielle derivater i nivå 2 omfatter i hovedsak valutaterminer og rente- og valutawapper. Verdsettelsen er basert på observerbare rentekurver. I tillegg omfatter posten derivater knyttet til FRAer. Disse er verdsatt med utgangspunkt i observerbare priser i markedet. Derivater klassifisert i nivå 2 omfatter også aksjederivater knyttet til Markets' market-making aktiviteter. Hoveddelen av disse derivatene er knyttet opp mot de mest omsatte aksjene på Oslo Børs, og verdsettelsen baseres på kursutviklingen på den aktuelle/underliggende aksjen og observerbar eller beregnet volatilitet.

Sensitivitetsanalyse, nivå 3 pr 31. desember 2018:

(mill. kr)	Balansført verdi	Effekt av mulige alternative forutsetninger
Fastrentelån	4.425	-12
Egenkapitalinstrumenter til virkelig verdi over resultatet *	550	-
Utlån til virkelig verdi over totalresultatet	61.295	-5

* Som beskrevet over er ikke informasjon for å foreta alternative beregninger tilgjengelig

Note 28 - Virkelig verdi av finansielle instrumenter til amortisert kost

Finansielle instrumenter til amortisert kost

Finansielle instrumenter som ikke måles til virkelig verdi regnskapsføres enten til amortisert kost eller er i sikringsrelasjon. For nærmere beskrivelse se note 2 Regnskapsprinsipper. Amortisert kost innebærer verdsetting av balanseposter etter opprinnelig avtalte kontantstrømmer, justert for nedskrivninger. Amortisert kost vil ikke alltid gi verdier som er i samsvar med markedets vurderinger av de samme finansielle instrumentene. Dette kan blant annet skyldes ulik oppfatning av markedsforhold, risikoforhold og avkastningskrav.

Hvilke metoder som ligger til grunn for å fastsette virkelig verdi for finansielle instrumenter som er vurdert til amortisert kost beskrives nedenfor:

Utlån til og fordringer på kunder

P.t.-prisede utlån er utsatt for konkurranse i markedet. Dette tilsier at mulige merverdier i porteføljen ikke vil bli opprettholdt over lengre tid. Virkelig verdi av p.t.-prisede utlån er derfor satt til amortisert kost for utlån i trinn 2 og 3. Effekten av endringer i kredittkvaliteten i porteføljen hensyntas gjennom nedskrivninger for forventet tap, og gir derfor et godt uttrykk for virkelig verdi. Nedskrivninger for trinn 3-tap fastsettes gjennom en vurdering av fremtidig kontantstrøm, neddiskontert med effektiv rente. Nedskrevet verdi gir derfor et godt uttrykk for virkelig verdi av disse utlånene. For utlån som ikke har hatt vesentlig økning i kreditt risiko siden første gangs innregning (trinn 1) er virkelig verdi satt lik pålydende.

Obligasjoner klassifisert til holde til forfall

Endring til virkelig verdi er beregnet ut fra en teoretisk markedsverdivurdering basert på rente- og spreadkurver.

Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner, Gjeld til kredittinstitusjoner og innskudd fra kunder

For utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner, gjeld til kredittinstitusjoner og innskudd fra kunder, estimeres virkelig verdi til å samsvare med amortisert kost.

Verdipapirgjeld og ansvarlig lånekapital

Verdivurderingen i nivå 2 baseres på observerbar markedsinformasjon i form av rentekurver og kredittmarginer der det er tilgjengelig.

Morbank

(mill. kr)	Nivå ¹⁾	31.12.18		31.12.17	
		Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
Eiendeler					
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2	11.178	11.178	9.543	9.543
Utlån til og fordringer på kunder til amortisert kost	3	46.897	46.972	101.490	101.490
Opptjente, ikke mottatte inntekter	2	67	67	61	61
Fordringer verdipapirer	2	7	7	35	35
Sum finansielle eiendeler til amortisert kost		58.149	58.224	111.129	111.129
Forpliktelses					
Gjeld til kredittinstitusjoner	2	8.546	8.546	9.047	9.047
Innskudd fra og gjeld til kunder	2	81.448	81.448	77.362	77.362
Verdipapirgjeld til amortisert kost	2	10.256	10.237	11.003	11.040
Verdipapirgjeld, sikring	2	34.013	32.284	31.191	31.472
Ansvarlig lånekapital til amortisert kost	2	1.854	1.850	1.102	1.104
Ansvarlig lånekapital, sikring	2	370	363	1.057	1.060
Gjeld verdipapirer	2	699	699	-1	-1
Sum finansielle forpliktelses til amortisert kost		137.185	135.426	130.761	131.084

Konsern		31.12.18		31.12.17	
		Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
(mill. kr)					
Eiendeler					
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2	5.074	5.074	4.214	4.214
Utlån til og fordringer på kunder til amortisert kost	3	53.967	54.052	107.680	107.680
Opptjente, ikke mottatte inntekter	2	86	86	104	104
Fordringer verdipapirer	2	277	277	322	322
Sum finansielle eiendeler til amortisert kost		59.403	59.488	112.320	112.320
Forpliktelser					
Gjeld til kredittinstitusjoner	2	9.214	9.214	9.607	9.607
Innskudd fra og gjeld til kunder	2	80.615	80.615	76.476	76.476
Verdipapirgjeld til amortisert kost	2	10.256	10.237	11.003	11.040
Verdipapirgjeld, sikring	2	34.013	32.284	31.191	31.472
Ansvarlig lånekapital til amortisert kost	2	1.898	1.893	1.144	1.148
Ansvarlig lånekapital, sikring	2	370	363	1.057	1.060
Gjeld verdipapirer	2	809	809	161	161
Sum finansielle forpliktelser til amortisert kost		137.175	135.415	130.638	130.963

1) Virkelig verdi fastsettes etter ulike metoder innenfor tre nivåer. Se note 27 vurdering av virkelig verdi på finansielle instrumenter for nærmere definisjon av nivåene

Note 29 - Certifikater og obligasjoner

Sertifikater og obligasjoner er klassifisert til virkelig verdi over resultatet per 31. desember 2018.

Morbank		Sertifikater og obligasjoner fordelt på utstedersektor (mill. kr)	Konsern	
31.12.17	31.12.18		31.12.18	31.12.17
		Stat		
1.974	2.089	Pålydende verdi	2.089	1.974
2.520	2.759	Bokført verdi	2.759	2.520
		Annen offentlig utsteder		
4.940	3.687	Pålydende verdi	3.687	4.940
4.955	3.705	Bokført verdi	3.705	4.955
		Finansielle foretak		
10.753	13.118	Pålydende verdi	13.040	10.598
12.327	13.880	Bokført verdi	13.800	12.168
		Ikke-finansielle foretak		
20	1	Pålydende verdi	1	20
30	9	Bokført verdi	9	30
17.686	18.894	Sum rentepapirer, pålydende verdi	18.817	17.531
63	76	Påløpte renter	76	62
19.895	20.428	Sum rentepapirer, bokført verdi	20.348	19.736

Note 30 - Finansielle derivater

Alle derivater er klassifisert til virkelig verdi over resultatet. Urealiserte gevinster blir ført som eiendeler og urealiserte tap ført som gjeld. Dette gjelder både derivater benyttet til sikringsformål og holdt for handelsformål. Banken benytter seg ikke av kontantstrømsikring.

Kontraktssum viser absoluttverdier for alle kontrakter.

For beskrivelse av motpartsrisiko og markedsrisiko se beskrivelse i note 7 Risikoforhold. Ytterligere detaljer vedrørende markedsrisiko knyttet til renterisiko se note 16, og for markedsrisiko knyttet til valutaeksponering se note 17.

Morbank

Til virkelig verdi over resultatet (mill. kr)	31.12.18			31.12.17		
	Kontraktssum	Virkelig verdi		Kontraktssum	Virkelig verdi	
		Eiendeler	Forpliktelser		Eiendeler	Forpliktelser
Valutainstrumenter						
Valutaterminer (forwards)	4.089	78	-49	3.661	86	-51
Valutabytteavtaler (swap)	7.541	256	-26	11.654	321	-70
Valutaopsjoner	40	0	-0	59	0	-0
Sum valutainstrumenter	11.670	334	-76	15.375	407	-122
Renteinstrumenter						
Rentebytteavtaler (inkl. rente- og valutaswap, dekker også cross currency)	214.485	2.374	-1.878	178.023	2.532	-2.463
Korte rentebytteavtaler (FRA)	9.000	2	-2	9.000	2	-1
Sum renteinstrumenter	223.485	2.376	-1.880	187.023	2.534	-2.464
Varerelaterte kontrakter						
Børsomsatte standardiserte forwards og futures kontrakter	1.190	415	-415	246	60	-60
Sum varerelaterte kontrakter	1.190	415	-415	246	60	-60
Sikring						
Renteinstrumenter						
Rentebytteavtaler (inkl. rente- og valutaswap, dekker også cross currency)	31.548	282	-49	33.623	780	-230
Sum renteinstrumenter	31.548	282	-49	33.623	780	-230
Sum						
Sum renteinstrumenter	255.033	2.658	-1.929	220.645	3.314	-2.693
Sum valutainstrumenter	11.670	334	-76	15.375	407	-122
Sum varerelaterte kontrakter	1.190	415	-415	246	60	-60
Påløpte renter		508	-514		548	-466
Sum finansielle derivater	267.893	3.914	-2.933	236.266	4.328	-3.341

Konsern

Til virkelig verdi over resultatet (mill. kr)	31.12.18			31.12.17		
	Kontraktssum	Virkelig verdi		Kontraktssum	Virkelig verdi	
		Eiendeler	Forpliktelser		Eiendeler	Forpliktelser
Valutainstrumenter						
Valutaterminer (forwards)	4.089	78	-49	3.661	86	-51
Valutabytteavtaler (swap)	7.541	256	-26	11.654	321	-70
Valutaopsjoner	40	0	-0	59	0	-0
Sum valutainstrumenter	11.670	334	-76	15.375	407	-122
Renteinstrumenter						

Rentebytteavtaler (inkl. rente- og valutaswap, dekker også cross currency)	214.485	2.374	-1.878	178.023	2.532	-2.463
Korte rentebytteavtaler (FRA)	9.000	2	-2	9.000	2	-1
Sum renteinstrumenter	223.485	2.376	-1.880	187.023	2.534	-2.464
Egenkapitalinstrumenter						
Aksjeopsjoner	36	8	-11	37	12	-13
Aksjeterminer/futures	1.155	197	-38	1.535	10	11
Sum egenkapitalinstrumenter	1.191	205	-49	1.573	23	-2
Varerelaterte kontrakter						
Børsomsatte standardiserte forwards og futures kontrakter	1.190	415	-415	246	60	-60
Sum varerelaterte kontrakter	1.190	415	-415	246	60	-60
Sikring						
Renteinstrumenter						
Rentebytteavtaler (inkl. rente- og valutaswap, dekker også cross currency)	31.548	282	-49	33.623	780	-230
Sum renteinstrumenter	31.548	282	-49	33.623	780	-230
Sum						
Sum renteinstrumenter	255.033	2.658	-1.929	220.645	3.314	-2.693
Sum valutainstrumenter	11.670	334	-76	15.375	407	-122
Sum egenkapitalinstrumenter	1.191	205	-49	1.573	23	-2
Sum varerelaterte kontrakter	1.190	415	-415	246	60	-60
Påløpte renter		508	-514		548	-466
Sum finansielle derivater	269.084	4.119	-2.982	237.839	4.351	-3.343

Note 31 - Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser

Morbank		Aksjer og andeler (mill. kr)	Konsern	
31.12.17	31.12.18		31.12.18	31.12.17
119	186	Til virkelig verdi over resultat	1.745	1.758
73	84	Børsnoterte	1.332	1.492
46	102	Unoterte	413	266
50		Tilgjengelig for salg		67
50		Unoterte		67
169	186	Sum aksjer og andeler	1.745	1.825
		Fondsobligasjoner		
-	86	Børsnoterte	86	-
-	119	Unoterte	42	-
-	205	Sum fondsobligasjoner	128	-
		Virksomhet holdt for salg - herav aksjer		
82	82	Unoterte	43	49
82	82	Sum aksjer holdt for salg (se note 39)	43	49
73	170	Sum børsnoterte selskaper	1.418	1.492
178	302	Sum unoterte selskaper	498	382

Investeringer i fondsobligasjoner hvor utsteder har klassifisert instrumentet som egenkapital, er fra første januar 2018 reklassifisert fra gjeldsinstrument til egenkapitalinstrument. Historikk er ikke omarbeidet.

Spesifikasjon av aksjer, andeler og egenkapitalinteresser i morbank

	Eierandel over 10%	Vår beholdning (antall)	Ansk. kost (1.000 kr)	Markedsverdi/bokført verdi (1.000 kr)
Børsnoterte selskap				
Visa Inc. C-aksjer		63.536	6.750	71.964
Sum børsnoterte aksjer			6.750	71.964
SpareBank 1 Nordvest		69.423	7.455	7.359
SpareBank 1 Søre Sunnmøre		48.070	4.999	5.071
Sum børsnoterte finansinstitusjoner			12.454	12.430
DNB Bank		20.000.000	21.122	21.068
SpareBank 1 SR-Bank		17.000.000	16.920	16.901
Askim & Spydeberg Sparebank		10.500.000	10.389	10.264
Jæren Sparebank		10.000.000	9.831	9.814
Jernbanepersonalets Sparebank		4.000.000	3.932	3.947
Sparebank DIN		2.000.000	2.090	2.044
Bank Norwegian		2.000.000	2.006	1.987
SpareBank 1 Østfold Akershus		2.000.000	1.974	1.984
Gjensidige Bank		3.500.000	3.485	3.485
Orkla Sparebank		2.000.000	1.987	1.977
Andebu Sparebank		2.000.000	1.970	1.975
Eika Boligkreditt		1.500.000	1.506	1.504
Øvrige fondsobligasjoner			9.155	9.160
Sum børsnoterte fondsobligasjoner			86.367	86.109
Unoterte selskap				
Eksportfinans		1.857	12.888	37.764
Molde Kunnskapspark		2.000	2.030	2.083
Spama		2.305	-	1.563
Swift Eur		44	855	1.503
Visa Norge		-	-	39.726
Visa C preferanseaksje		-	-	17.793
Diverse selskap			1.120	1.122
Sum ikke børsnoterte aksjer og andeler			16.894	101.554

SpareBank 1 Finans Midt-Norge	77.496.000	77.496	77.307
SpareBank 1 Boligkreditt	41.000.000	41.000	41.725
Sum ikke børsnoterte fondsobligasjoner		118.496	119.032
Sum aksjer, egenkapitalbevis og fondsobligasjoner morbank		240.961	391.090

Spesifikasjon av aksjer, andeler og egenkapitalinteresser i konsern

Børsnoterte selskap	Eierandel over 10%	Vår beholdning (antall)	Ansk. kost (1.000 kr)	Markedsverdi/ bokført verdi (1.000 kr)
Polaris Media	11,3 %	5.584.508	145.080	136.820
Bonheur		1.250.000	87.576	117.000
Yara International		210.802	74.855	70.302
Data Respons		2.624.947	68.661	59.061
Olav Thon Eiendomsselskap		415.100	67.333	58.114
Subsea 7		657.598	73.500	55.422
Norwegian Air Shuttle		316.496	73.185	54.896
Kongsberg Gruppen		450.000	51.119	52.920
Magnora	14,7 %	7.719.497	60.918	50.177
Norwegian Royal Salmon		250.000	15.462	44.750
Scandic Hotel		450.000	40.617	40.617
Norsk Hydro		889.780	42.923	34.888
Panoro Energy		2.795.031	45.000	33.540
Equinor		164.756	33.119	30.274
Itera		3.350.000	30.717	28.140
MOWI		137.898	24.887	25.194
Aker BP		186.028	26.927	40.554
Crayon Group Holding		919.500	18.489	14.951
Borregaard		193.454	15.014	14.470
B2 Holding		920.000	14.422	11.316
TGS - NOPEC Geophysical Company		51.000	12.264	10.649
Nordic Semiconductor		359.212	11.945	10.381
Solstad Offshore		5.729.026	39.473	9.739
DNB		69.784	9.917	9.641
Ocean Yield		147.889	9.679	8.755
Webstep		350.000	8.575	8.750
Akastor		625.000	11.108	8.163
Tomra		38.032	7.104	7.409
Havila		64.384.332	16.901	4.888
Archer		1.020.000	9.690	4.432
Diverse selskap			61.063	42.179
Sum børsnoterte aksjer			1.207.522	1.098.394
SpareBank 1 Østlandet		823.874	69.775	68.382
SpareBank 1 BV		730.718	24.704	26.014
SpareBank 1 Telemark		168.900	19.671	19.559
SpareBank 1 Ringerike Hadeland		82.400	15.652	16.109
Norwegian Finans Holding		120.451	9.451	8.070
Helgeland Sparebank		100.000	8.825	6.925
Diverse selskap			4.013	4.057
Sum børsnoterte finansinstitusjoner			152.091	149.115
Unoterte selskap				
Viking Venture III	17,0 %	862.878	48.160	85.166
Salvesen & Thams		223	25.730	46.230
Okea		162.730	31.804	37.665
Herkules Capital 3		1	37.748	27.994
Norsk Innovasjonskapital III		600	10.200	19.372
Moldekraft	12,9 %	10.545	11.600	14.837
Crayo Nano		13.876	5.436	11.129

Sintef Venture IV	18.101	8.745	10.374
Numascale	4.382.117	6.320	6.819
Vectron Biosolutions	220.000	6.000	6.000
Novelda	18.280	6.143	5.814
Avexxin	184.505	5.605	5.586
Proventure Seed II	6.695.673	5.498	5.498
Real Estate Central Europe	3.000	5.500	4.000
Wellcem	40.036	1.361	2.965
North Bridge Nordic Property II	51.340	1.996	2.153
Sintef Venture V	9.000	2.001	2.001
Way	23.175	1.500	1.500
Viking venture II C-aksjer	8.301	830	1.465
Viking Venture II (C-aksjer + Venture 2)	250.972	19.123	1.054
DeBank	400.000	1.000	1.000
Sentrumsbyen Molde	1.000	1.000	1.000
Wellstarter	2.000	1.000	1.000
Diverse selskap		16.469	10.790
Sum ikke børsnotere aksjer og andeler		260.768	311.413
Eliminering av fondsobligasjon SpareBank 1 Finans Midt-Norge		-77.496	-77.307
Sum aksjer, egenkapitalbevis og fondsobligasjoner konsern		1.783.846	1.872.704

Note 32 - Immaterielle eiendeler

31.12.18

Morbank			Konsern			
Andre immaterielle eiendeler	Goodwill	Totalt	(mill. kr)	Totalt	Goodwill	Andre immaterielle eiendeler
128	447	575	Anskaffelseskost 1.1	935	681	254
47	-	47	Tilgang	113	50	63
-0	-	-0	Avgang	-14	-	-14
175	447	622	Anskaffelseskost 31.12	1.034	730	303
54	-	54	Akkumulert av- og nedskrivning 1.1	141	28	113
36	-	36	Årets avskrivning	49	-	49
-	-	-	Årets nedskrivning	4	4	-
-0	-	-0	Avgang	-13	-	-13
-	-	-	Tilgang datter	2	2	-
89	-	89	Akkumulert avskrivning og nedskrivning 31.12	183	34	149
86	447	533	Balanseført verdi 31.12	851	697	154

31.12.17

Morbank			Konsern			
Andre immaterielle eiendeler	Goodwill	Totalt	(mill. kr)	Totalt	Goodwill	Andre immaterielle eiendeler
59	447	506	Anskaffelseskost 1.1	737	573	164
70	-	70	Tilgang	239	108	131
-0	-	-0	Avgang	-2	-	-2
-	-	-	Utgang datter	-39	-	-39
128	447	575	Anskaffelseskost 31.12	935	681	254
36	-	36	Akkumulert av- og nedskrivning 1.1	97	7	90
18	-	18	Årets avskrivning	24	-	24
-	-	-	Årets nedskrivning	1	1	-
-0	-	-0	Avgang	-0	-	-0
-	-	-	Tilgang datter	19	19	-
54	-	54	Akkumulert avskrivning og nedskrivning 31.12	141	28	113
75	447	522	Balanseført verdi 31.12	793	653	141

Note 33 - Eiendom, anlegg og utstyr

31.12.18

Morbank				Konsern		
Bygg, tomter og annen fast eiendom	Maskiner, inventar og transportmidler	Totalt	(mill. kr)	Totalt	Maskiner, inventar og transportmidler	Bygg, tomter og annen fast eiendom
111	187	298	Anskaffelseskost 1.1	594	276	318
-	-	-	Ansk.kost som følge av virksomhetssammenslutninger	8	7	1
2	11	13	Tilgang	19	17	2
-10	-17	-27	Avgang	-53	-32	-21
1	0	1	Korreksjon	1	0	1
104	181	285	Anskaffelseskost 31.12	569	268	301
58	125	183	Akkumulert av- og nedskrivning 1.1	331	196	135
-	-	-	Akk.avskrivning som følge av virksomhetssammenslutninger	6	6	-
8	21	29	Årets avskrivning	47	28	19
1	1	2	Årets nedskrivning	2	2	1
-8	-19	-27	Avgang	-52	-33	-19
-1	2	1	Reversering av akk. av- og nedskrivninger	1	2	-1
58	130	188	Akkumulert avskrivning og nedskrivning 31.12	336	201	135
46	51	97	Balansført verdi 31.12	234	67	167

31.12.17

Morbank				Konsern		
Bygg, tomter og annen fast eiendom	Maskiner, inventar og transportmidler	Totalt	(mill. kr)	Totalt	Maskiner, inventar og transportmidler	Bygg, tomter og annen fast eiendom
117	198	315	Anskaffelseskost 1.1	1.430	266	1.164
-	-	-	Ansk.kost som følge av virksomhetssammenslutninger	191	11	180
-	-	-	Reklassifisering av eiendeler til holdt for salg	-854	-9	-845
5	24	29	Tilgang	55	50	5
-8	-34	-42	Avgang	-223	-40	-182
-3	-1	-4	Korreksjon	-4	-1	-3
111	187	298	Anskaffelseskost 31.12	594	276	318
54	140	194	Akkumulert av- og nedskrivning 1.1	524	198	327
-	-	-	Akk.avskrivning som følge av virksomhetssammenslutninger	76	27	49
-	-	-	Reklassifisering av eiendeler til holdt for salg	-211	-	-211
8	19	27	Årets avskrivning	44	25	19
3	1	4	Årets nedskrivning	4	1	3
-4	-34	-38	Avgang	-101	-53	-48
-3	-1	-4	Reversering av akk. av- og nedskrivninger	-4	-1	-3
58	125	183	Akkumulert avskrivning og nedskrivning 31.12	331	196	135
52	63	115	Balansført verdi 31.12	263	80	183

Avskrivning

Med utgangspunkt i anskaffelseskost fratrukket eventuell restverdi avskrives eiendelene lineært over forventet levetid innenfor følgende rammer:

- Teknisk anlegg 10 år
- Maskiner 3 - 5 år
- Inventar 5 - 10 år
- IT-utstyr 3 år
- Transportmidler 10 år
- Bygg og annen fast eiendom 25 - 33 år

Sikkerhetsstillelse

Konsernet har ikke pantsatt eller akseptert andre rådighetsbegrensninger for sine anleggsmidler med unntak av SpareBank 1 Markets som har sikkerhetsstilt blant annet driftsmidler til DNB i forbindelse med banktjenester tilknyttet verdipapiroppjøret.

Anskaffelseskost av avskrevne eiendeler

Anskaffelseskost av fullt ut avskrevne eiendeler som fortsatt er i bruk i banken i 2018 utgjør 114 millioner kroner (119 millioner).

Bruttoverdi av anleggsmidler som er midlertidig ute av drift

Konsernet har ikke vesentlige anleggsmidler som midlertidig er ute av drift per 31. desember 2018.

Note 34 - Øvrige eiendeler

Morbank			Konsern	
31.12.17	31.12.18	(mill. kr)	31.12.18	31.12.17
-	-	Utsatt skattefordel	175	178
115	97	Varige driftsmidler	234	263
61	67	Opptjente ikke motatte inntekter	86	104
35	7	Fordringer verdipapirer	277	322
158	179	Pensjonsmidler	179	171
333	384	Andre eiendeler	737	615
703	733	Sum øvrige eiendeler	1.687	1.654

Note 35 - Innskudd fra og gjeld til kunder

Morbank		Innskudd fra og gjeld til kunder (mill. kr)	Konsern	
31.12.17	31.12.18		31.12.18	31.12.17
63.180	63.179	Innskudd fra og gjeld til kunder uten avtalt løpetid	62.346	62.293
14.182	18.269	Innskudd fra og gjeld til kunder med avtalt løpetid	18.269	14.182
77.362	81.448	Sum innskudd fra og gjeld til kunder	80.615	76.476
0,9 %	0,9 %	Gjennomsnittlig rente	0,9 %	0,9 %

Av totale innskudd utgjør fastrenteinnskudd 4,4 prosent (4,4 prosent i 2017).

31.12.17	31.12.18	Innskudd fordelt på sektor og næring	31.12.18	31.12.17
31.797	33.055	Lønnstakere o.l.	33.055	31.797
11.284	12.202	Offentlig forvaltning	12.202	11.284
3.061	3.066	Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	3.066	3.061
1.021	742	Havbruk	742	1.021
2.736	1.696	Industri og bergverk	1.696	2.736
3.046	3.541	Bygg, anlegg, kraft og vannforsyning	3.541	3.046
4.152	4.663	Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	4.663	4.152
1.269	996	Sjøfart og offshore	996	1.269
4.595	4.949	Eiendomsdrift	4.644	4.405
6.429	6.883	Forretningsmessig tjenesteyting og lignende	6.883	6.429
5.846	6.572	Transport og annen tjenesteytende virksomhet	6.210	5.414
2.127	3.083	Øvrige sektorer	2.917	1.863
77.362	81.448	Sum innskudd fordelt på sektor og næring	80.615	76.476

31.12.17	31.12.18	Innskudd fordelt på geografiske områder	31.12.18	31.12.17
49.685	52.718	Trøndelag	51.952	48.822
14.898	14.908	Møre og Romsdal	14.908	14.898
2.067	2.577	Sogn og Fjordane	2.577	2.067
563	655	Nordland	655	563
5.876	5.331	Oslo	5.264	5.853
3.449	4.425	Landet for øvrig	4.425	3.449
824	835	Utlandet	835	824
77.362	81.448	Sum innskudd fordelt på geografiske områder	80.615	76.476

Note 36 - Gjeld ved utstedelse av verdipapirer

Morbank			Konsern		
31.12.17	31.12.18	(mill. kr)	31.12.18	31.12.17	
-	392	Sertifikater og andre kortsiktige låneopptak	392	-	
42.194	43.877	Obligasjonsgjeld	43.877	42.194	
42.194	44.269	Sum gjeld ved utstedelse av verdipapirer	44.269	42.194	
-	2,9 %	Gjennomsnittlig rente sertifikater	2,9 %	-	
1,5 %	1,3 %	Gjennomsnittlig rente obligasjonsgjeld	1,3 %	1,5 %	

31.12.17	31.12.18	Verdipapirgjeld fordelt på forfallstidspunkt *)	31.12.18	31.12.17
9.266	-	2018	-	9.266
5.983	5.284	2019	5.284	5.983
9.386	9.463	2020	9.463	9.386
7.600	8.448	2021	8.448	7.600
5.785	5.854	2022	5.854	5.785
2.075	8.921	2023	8.921	2.075
-	4.000	2024	4.000	-
498	500	2029	500	498
295	299	2031	299	295
246	249	2032	249	246
-	299	2033	299	-
255	259	2035	259	255
275	279	2044	279	275
20	18	Valutaagio	18	20
187	140	Over og underkurs, markedsverdi strukturerte obligasjoner	140	187
324	256	Påløpte renter	256	324
42.194	44.269	Sum verdipapirgjeld	44.269	42.194

*) Fratrukket egne obligasjoner. Sum nominell egenbeholdning 2018 utgjør 65 millioner kroner (505 millioner i 2017)

31.12.17	31.12.18	Verdipapirgjeld fordelt på vesentlige valutaer	31.12.18	31.12.17
13.683	15.548	NOK	15.548	13.683
25.360	26.512	EUR	26.512	25.360
1.114	392	USD	392	1.114
2.037	1.817	Øvrige	1.817	2.037
42.194	44.269	Sum verdipapirgjeld	44.269	42.194

Morbank og konsern

Endring i verdipapirgjeld	31.12.18	Emittert	Forfalt/ innløst	Øvrige endringer	31.12.17
Sertifikatgjeld	391	391	-	-	-
Obligasjonsgjeld	43.463	12.390	9.815	-775	41.663
Verdijusteringer	158	-	-	-49	207
Påløpte renter	256	-	-	-68	324
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	44.269	12.781	9.815	-891	42.194

Endring i verdipapirgjeld	31.12.17	Emittert	Forfalt/ innløst	Øvrige endringer	31.12.16
Obligasjonsgjeld	41.663	11.490	6.332	970	35.535
Verdijusteringer	207	-	-	-246	453
Påløpte renter	324	-	-	-4	328
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	42.194	11.490	6.332	720	36.317

Note 37 - Annen gjeld og forpliktelse

Morbank		Annen gjeld og balanseført forpliktelse (mill. kr)	Konsern	
31.12.17	31.12.18		31.12.18	31.12.17
21	84	Utsatt skatt	147	81
337	389	Betalbar skatt	448	367
9	10	Formuesskatt	10	9
70	30	Tidsavgrensninger	413	444
108	115	Avsetninger	115	108
4	148	Tapsavsetninger garantier og ubenyttede kreditter	148	4
24	21	Pensjonsforpliktelser	21	24
88	97	Trasseringsgjeld	97	88
16	11	Leverandørgjeld	66	82
0	699	Gjeld verdipapirer	809	162
-	-	Egenkapitalinstrumenter	31	244
232	288	Annen gjeld	366	311
909	1.892	Sum annen gjeld og balanseført forpliktelse	2.670	1.923
		Andre forpliktelser ikke balanseført		
579	474	Kredittrammer, trading	551	731
-	-	Øvrige forpliktelser	73	33
579	474	Sum andre forpliktelser	625	764
1.488	2.366	Totale forpliktelser	3.295	2.686

Pantstillelser

SpareBank 1 SMN ble fra første mars 2017 i henhold til EMIR pålagt å ha en CSA-avtale med daglig utveksling av marginsikkerhet mv. med alle finansielle motparter som banken handler med hjemhørende (blant annet) i et EU-land.

Emir-forordningen regulerer OTC-derivater og innebærer blant annet at SpareBank 1 SMN er pålagt å cleare visse derivattransaksjoner gjennom en sentral motpart (Central counterparty). Dette gjelder rentederivater i norske kroner, euro, britiske pund, japanske yen, amerikanske dollar, svenske kroner og polske zloty. Derivater cleares gjennom London Clearing House som sentral motpart hvor sikkerheten per i dag kun er kontanter. SpareBank 1 SMN er ikke direkte medlem i London Clearing House, men har inngått avtale med Commerzbank og SEB som clearingbroker.

SpareBank 1 Markets clearer ordinære aksjehandler utført på Oslo Børs gjennom CCP oppgjør. Selskapet er Direct Clearing Member på SIX X-Clear. Selskapet stiller kontanter som sikkerhet for den daglige margineringen.

SpareBank 1 SMN er registrert som GCM på NASDAQ OMX Clearing AB. Banken tilbyr kunder clearingrepresentasjon knyttet til kundens handel av strøm- og laksederivater på NASDAQ OMX Oslo ASA og Fish Pool ASA. Clearingrepresentasjon innebærer at banken trer inn i kundens sted som motpart overfor NASDAQ OMX Clearing AB og blir forpliktet overfor NASDAQ til å stille marginsikkerhet og å gjennomføre oppgjør av kontrakter og betale gebyrer. Kundene vil for bankens eksponering stille sikkerheter bestående av kontantdepot og/eller pant i eiendeler.

Morbank		Pantstillelser	Konsern	
Kontanter	Sum		Sum	Kontanter
561	561	Pantstillelse 31.12.18	589	589
955	955	Tilhørende forpliktelse 31.12.18	982	982
1.157	1.157	Pantstillelse 31.12.17	1.204	1.204
1.226	1.226	Tilhørende forpliktelse 31.12.17	1.273	1.273

Pågående rettstvister

Konsernet er ikke part i rettstvister med et økonomisk omfang som vurderes å ha vesentlig betydning for konsernets økonomiske stilling. Det er ikke foretatt tapsavsetninger per 31. desember 2018.

Operasjonelle leieavtaler

Konsernet har inngått flere forskjellige operasjonelle leieavtaler av lokaler, parkeringsplass og biler.

De fleste leieavtalene har en opsjon for forlengelse.

Leiekostnad bestod av følgende:

Morbank			Konsern	
2017	2018	(mill. kr)	2018	2017
92	84	Ordinære leiebetalinger	116	83
28	22	Mottatt vederlag fra fremleie	24	44
64	61	Sum leiekostnad	92	39

Fremtidig minimumsleie knyttet til ikke kansellerbare leieavtaler forfaller som følger:

	Morbank	Konsern
Innen 1 år	46	103
1 til 5 år	191	293
Etter 5 år	300	342
Sum	536	739

Avsetninger

Konsernet har gjort avsetninger for pensjonsforpliktelser (se note 24), tap på garantier (se note 11 for endring i tapsavsetning på garantier), restruktureringskostnader og gavefond. Avsetning for restruktureringskostnader er gjort med bakgrunn i nedbemanningsplan. Avsetning til gavefond er den delen av tidligere års overskudd som skal deles ut til almennyttige formål. Mer om dette i avsnittet Samfunnsansvar.

Morbank/konsern (mill. kr)	Pensjons- forpliktelser	Restrukturerings- kostnader	Gavefond
Balansført verdi 1.1	24	39	69
Ekstra avsetninger foretatt i perioden	-	-	70
Beløp som er benyttet i perioden	-3	-18	-45
Økningen i løpet av perioden i det diskonterte beløpet som oppstår over tid, samt virkningen av eventuelle endringer i diskonteringsrenten	0	-	-
Balansført verdi 31.12.	21	21	94

Note 38 - Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån

Morbank			Konsern	
31.12.17	31.12.18	(mill. kr)	31.12.18	31.12.17
Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital				
659	-	2036 fast rente 2,94 %, JPY (Call 2018) *	-	659
-	-	2026 SpareBank 1 Finans Midt-Norge 16/26	43	43
150	150	2027 flytende rente NOK (Call 2022)	150	150
600	600	2027 flytende rente NOK (Call 2022)	600	600
250	250	2029 flytende rente NOK (Call 2024)	250	250
-	250	2028 flytende rente NOK (Call 2023)	250	-
-	500	2028 flytende rente NOK (Call 2023)	500	-
11	-	Over-/underkurs/markedsverdi	-	11
4	-	Valuta agio tidsbegrenset	-	4
1	3	Påløpte renter	4	1
1.676	1.753	Sum tidsbegrenset ansvarlig lånekapital	1.796	1.718
Fondsobligasjonslån				
350	350	Fondsobligasjon 10/99, fast rente 8,25 % NOK (Call 2020)*	350	350
100	100	Fondsobligasjon 10/99, flytende rente NOK (Call 2020)	100	100
25	13	Underkurs evigvarende	13	25
8	8	Påløpte renter	8	8
483	471	Sum fondsobligasjonslån	471	483
2.159	2.224	Sum ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	2.268	2.201
4,5 %	3,5 %	Gjennomsnittlig rente NOK	3,5 %	4,5 %
4,2 %	4,2 %	Gjennomsnittlig rente JPY	4,2 %	4,2 %

* Fastrentefinansieringen er gjort om til flytende rente ved bruk av rentebytteavtaler

Konsern

Endringer i ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	31.12.18	Emittert - nominell verdi	Forfalt/ innløst-nominell verdi	Valutaendringer og over-/underkurs	31.12.17
Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital, NOK	1.793	750	-	-	1.043
Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital, Valuta	-	-	699	40	659
Fondsobligasjonslån, NOK	450	-	-	-	450
Verdijusteringer	13	-	-	-27	40
Påløpte renter	12	-	-	3	10
Sum ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	2.268	750	699	15	2.201

Endringer i ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	31.12.17	Emittert - nominell verdi	Forfalt/ innløst-nominell verdi	Valutaendringer og over-/underkurs	31.12.16
Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital, NOK	1.043	1.000	1.000	-	1.043
Tidsbegrenset ansvarlig lånekapital, Valuta	659	-	-	-3	662
Fondsobligasjonslån, NOK	450	-	-	-	450
Verdijusteringer	40	-	-	-24	64
Påløpte renter	10	-	-	-1	10
Sum ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån	2.201	1.000	1.000	-27	2.228

Note 39 - Investering i eierinteresser

Datterselskaper, tilknyttede selskaper, felleskontrollert virksomhet og selskaper holdt for salg per 31. desember 2018.

Firma	Org.nr	Forretningskontor	Eierandel i prosent
Investering i datterselskaper			
EiendomsMegler 1 Midt-Norge	936159419	Trondheim	87,0
SpareBank 1 Regnskapshuset SMN	936285066	Trondheim	95,4
SpareBank 1 Invest	990961867	Trondheim	100,0
SpareBank 1 Finans Midt-Norge	938521549	Trondheim	64,6
SpareBank 1 SMN Kvartalet	990283443	Trondheim	100,0
SpareBank 1 Bygget Steinkjer	934352718	Trondheim	100,0
SpareBank 1 Card Solution	990222991	Trondheim	100,0
St. Olavs Plass	999263380	Trondheim	100,0
SpareBank 1 Bilplan	979945108	Trondheim	100,0
SpareBank 1 Markets	992999101	Oslo	66,7
Aksjer eid av datter- og datterdatterselskaper			
GMA Invest	994469096	Trondheim	100,0
Sentrumsgården	975856828	Leksvik	24,0
Aqua Venture	891165102	Trondheim	37,6
BrainImage	917956146	Trondheim	34,5
Omega-3 Invest	996814262	Namsos	33,6
Tjeldbergodden Utvikling	979615361	Aure	35,3
Grilstad Marina	991340475	Trondheim	35,0
GMN 6	994254707	Trondheim	35,0
GMN 51	996534316	Trondheim	30,0
GMN 52	996534413	Trondheim	30,0
GMN 53	996534502	Trondheim	30,0
BN Bolig	917463069	Oslo	50,0
Brauten Eiendom	917066221	Trondheim	100,0
SpareBank 1 Kapitalforvaltning	980300609	Trondheim	100,0
SpareBank 1 Capital Markets		New York	100,0
Leksvik Regnskapskontor	980491064	Leksvik	50,0
Spjelkavik Regnskap	936731716	Ålesund	100,0
Grongstad Regnskap	971193808	Namsos	100,0
Flatanger Regnskapskontor	983734219	Flatanger	100,0
Investeringer i felleskontrollert virksomhet			
SpareBank 1 Gruppen	975966372	Tromsø	19,5
SpareBank 1 Banksamarbeidet	986401598	Oslo	18,0
SpareBank 1 Betaling	919116749	Oslo	21,6
Investeringer i tilknyttede selskaper			
SpareBank 1 Boligkreditt	988738387	Stavanger	20,7
BN Bank	914864445	Trondheim	33,0
SpareBank 1 Næringskreditt	894111232	Stavanger	33,0
Bjerkeløkkja	998534976	Oppdal	40,7
SpareBank 1 Kredittkort	975966453	Trondheim	17,4
SMB Lab	917143501	Trondheim	20,0
BETR	995756080	Tromsø	20,0
Investering i selskaper holdt for salg			
Mavi XV	890899552	Trondheim	100,0
Mavi XI	990899568	Trondheim	100,0
Mavi XXIV	999211062	Trondheim	100,0
Mavi XXV	999239242	Trondheim	100,0
Mavi XXVI	999239331	Trondheim	100,0
Mavi XXVII	999239390	Trondheim	100,0
Mavi XXVIII	999239455	Trondheim	100,0
Byscenen Kongensgt 19	992237899	Trondheim	94,0

Aksjer i datterselskaper morbank

Investeringen er bokført til anskaffelseskost i morbanken. Det foretas full konsolidering i konsernregnskapet. Sum kostnader er inkludert skattekostnad. Bokført verdi av datterselskaper i tabellene under er morbankens bokførte verdi. Resultatkolonnen viser selskapets årsresultat.

2018 (mill. kr)	Selskapets aksjekapital (1.000 kr)	Antall aksjer	Pålydende verdi (1.000 kr)	Eiendeler	Gjeld	EK	IKE av EK *)	Sum inntekter	Sum kostnader	Resultat	IKE av res. *)	Bokført 31.12
SpareBank 1 Finans Midt-Norge	772.590	61.259	10,0	7.723	6.580	1.143	364	337	226	111	39	602
Sum investeringer i kredittinstitusjoner												602
EiendomsMegler 1 Midt-Norge	66	4.788	10,5	276	91	186	24	496	517	-20	-3	143
SpareBank 1 SMN Kvartalet	99	30.200	0,0	310	10	300	-	30	24	5	-	332
SpareBank 1 Regnskapshuset SMN	18	238	75,0	394	112	282	13	444	390	54	2	201
SpareBank 1 Invest	457	457.280	1,0	793	45	748	-	13	6	7	-	739
SpareBank 1 Bygget Steinkjer	6	100	61,0	49	1	49	-	4	3	1	-	53
SpareBank 1 Card Solution	200	2.000	0,1	5	0	5	-	2	2	0	-	5
St. Olavs Plass	10	100.000	0,1	78	1	77	-	7	6	1	-	75
SpareBank 1 Bilplan	6	41.206	0,1	5	3	3	-	8	10	-2	-	4
SpareBank 1 Markets	529	3.168.991	0,2	2.258	1.582	676	225	551	535	16	5	456
Sum investering i andre datterselskaper												2.008
Sum investeringer i konsernselskap morbank												2.610

*) IKE : Ikke-kontrollerende eier-interesser

2017 (mill. kr)	Selskapets aksjekapital (1.000 kr)	Antall aksjer	Pålydende verdi (1.000 kr)	Eiendeler	Gjeld	EK	IKE av EK *)	Sum inntekter	Sum kostnader	Resultat	IKE av res. *)	Bokført 31.12
SpareBank 1 Finans Midt-Norge AS	612.590	61.259	10,0	6.724	5.745	979	304	392	295	96	34	499
Sum investeringer i kredittinstitusjoner												499
EiendomsMegler 1 Midt-Norge	57.803	4.788	10,5	278	97	181	28	395	367	27	-8	120
SpareBank 1 SMN Kvartalet **)	326.160	30.200	10,8	869	11	857	-	78	64	14	2	994
SpareBank 1 Regnskapshuset SMN	17.850	238	75,0	323	110	212	10	377	315	62	-	154
SpareBank 1 Invest	457.280	457.280	1,0	854	49	805	-	48	5	43	-	739
SpareBank 1 Bygget Steinkjer	6.100	100	61,0	49	1	49	-	4	3	1	-	53
SpareBank 1 Card Solution	200	2.000	0,1	7	1	6	-	5	4	1	-	9
St. Olavs Plass	10.000	100.000	0,1	77	1	76	-	6	6	0	-	75
SpareBank 1 Bilplan	5.769	41.206	0,1	32	28	5	-	112	112	0	-	9
Jernbanegata 19	1.000	10.000	0,1	10	0	10	-	-	0	0	-	13
SpareBank 1 Markets	529.221	3.168.991	0,2	2.242	1.573	669	223	452	440	12	4	456
Sum investering i andre datterselskaper												2.621
Sum investeringer i konsernselskap morbank												3.120

*) IKE : Ikke-kontrollerende eierinteresser

**) Deler av selskapets eiendeler er klassifisert som holdt for salg

Investeringer i tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet

Tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet er bokført til anskaffelseskost i selskapsregnskapet. Konserntall er presentert etter egenkapitalmetoden.

Morbank			Konsern		
31.12.17	31.12.18	(mill. kr)	31.12.18	31.12.17	
3.766	3.940	Balanseført verdi per 1.1.	5.760	5.638	
174	369	Tilgang/avgang	344	168	
-	-	EK-føringer	-66	-74	
-	-	Resultatandel	416	437	
-	-	Utbetalt utbytte	-355	-410	
3.940	4.309	Balanseført verdi per 31.12	6.098	5.760	

Spesifikasjon av årets endring på konsern	Tilgang/Avgang	EK-endringer
SpareBank 1 Gruppen	-	-11
SpareBank 1 Boligkreditt	216	-67
SpareBank 1 Næringskreditt	58	-3
SpareBank 1 Kredittkort	-5	-16
Sparebank 1 Betaling	100	-15
BN Bank	-	90
Øvrige selskap	-26	17
Sum	344	-6

Utbytte fra investeringer i tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet

(mill. kr)	2018	2017
SpareBank 1 Gruppen	287	228
SpareBank 1 Boligkreditt	14	22
BN Bank	-	132
SpareBank 1 Næringskreditt	17	29
SpareBank 1 Kredittkort	38	-
Sum utbytte fra tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet	355	410

Konsernets eierandeler i tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet

Tabellene nedenfor inneholder selskaps- eller konsernregnskapstall hundre prosent andel, med unntak av resultatandel som oppgis som SMN-konsernets andel. Badwill og amortiseringseffekter knyttet til oppkjøp er inkludert i resultatandelen. Bokført verdi er konsernverdi i SMN-konsernet.

2018 (mill. kr)	Eiendeler	Gjeld	Inntekter	Kostnader	Resultatandel	Bokført verdi 31.12	Antall aksjer
SpareBank 1 Gruppen	75.383	67.177	13.719	12.239	289	1.558	381.498
SpareBank 1 Boligkreditt	245.521	233.938	3.578	3.573	-7	2.152	14.879.609
SpareBank 1 Næringskreditt	13.365	11.287	262	211	15	685	5.353.070
SpareBank 1 Kredittkort	5.948	4.867	1.122	991	23	188	502.131
Sparebank 1 Betaling	656	0	-	57	-12	141	1.635
BN Bank	29.021	24.739	658	364	92	1.239	4.658.389
Øvrige selskaper					17	135	
Sum					416	6.098	

2017 (mill. kr)	Eiendeler	Gjeld	Inntekter	Kostnader	Resultatandel	Bokført verdi 31.12	Antall aksjer
-----------------	-----------	-------	-----------	-----------	---------------	---------------------	---------------

SpareBank 1 Gruppen	70.650	62.385	17.911	15.703	349	1.569	381.498
SpareBank 1 Boligkreditt	262.196	250.924	3.529	3.709	-41	2.003	13.039.586
SpareBank 1 Næringskreditt	12.479	10.426	274	213	19	629	4.895.248
SpareBank 1 Kredittkort	5.972	4.806	1.049	965	15	209	517.253
BN Bank	26.168	22.285	646	363	98	1.147	4.658.389
Øvrige selskaper					-2	202	
Sum					437	5.760	

Selskaper holdt for salg

SpareBank 1 SMN eier 100 prosent av Mavi XV som følge av misligholdt engasjement. Bankens strategi er at denne type eierskap i utgangspunktet skal ha kort varighet, normalt ikke lenger enn et år. Investeringen bokføres til virkelig verdi i morbankens regnskap, mens det i konsernregnskapet foretas en enlinjes konsolidering (skatteeffekt hensyntatt).

Eiendeler og gjeld relatert til bankens hovedkontor i Søndre Gate 4-10 i Trondheim sentrum er klassifisert som holdt for salg fra fjerde kvartal 2017 basert på konsernledelsen og styrets godkjenning av salget av eiendommen, samt at prosessen var kommet så langt at det var høyst sannsynlig at salget ville være gjennomført innen 12 måneder.

SpareBank 1 SMN aksepterte den 9. november 2017 et bud på eiendommen. SpareBank 1 SMN med datterselskaper vil leie tilbake ca. 70 prosent av arealet i en 15 års leiekontrakt med opsjon på forlengelse. Estimert årlig brutto årsleie i 2018 er 36,4 millioner kroner. Brutto eiendomsverdi er 755 millioner kroner, og har gitt SpareBank 1 SMN en netto gevinst på 144 millioner. Transaksjonen ble sluttført i andre kvartal 2018 gjennom salg av eiendomsselskapet Søndre gate 4-10 AS.

2018 (mill. kr)	Eiendeler	Gjeld	Inntekter	Kostnader	Resultatandel	Eierandel
Mavi XV konsern	43	1	5	-1	5	100%
Søndre gate 4-10	-	-	144	0	144	-
Sum Holdt for salg	43	1	148	-1	149	

2017 (mill. kr)	Eiendeler	Gjeld	Inntekter	Kostnader	Resultatandel	Eierandel
Mavi XV konsern	49	1	6	-7	-1	100%
Søndre gate 4-10	600	-	6	-6	-0	100%
Sum Holdt for salg	649	1	12	-13	-1	

Note 40 - Oppkjøp av virksomheter og virksomhetssammenslutning

Generelt

Ved oppkjøp av selskaper utarbeides oppkjøpsanalyse i samsvar med IFRS 3 hvor identifiserbare eiendeler og forpliktelser vurderes til virkelig verdi på overtakelsestidspunktet.

Oppkjøp av regnskapskontor

SpareBank 1 Regnskapshuset SMN har i 2018 overtatt samtlige aksjer i Rauma Regnskapsservice AS, Aktiva Regnskap AS, Tinde Økonomi AS, Fosenøkonomen Regnskapsbyrå AS, Admit Systemer AS og Admit Regnskap AS. Disse er innfusjonert i 2018. I tillegg har selskapet kjøpt Spjelkavik Regnskap AS, Flatanger Regnskapskontor AS og Grongstad Regnskap AS. Disse virksomhetene integreres fullt ut med SpareBank 1 Regnskapshuset SMN i 2019.

Økonomisenteret Kunderegnskap AS og SpareBank 1 Regnskapshuset Brekstad AS er også innfusjonert i 2018.

Det er utarbeidet oppkjøpsanalyser i samsvar med IFRS 3 hvor identifiserbare eiendeler og forpliktelser er vurdert til virkelig verdi på overtakelsestidspunktet. Forskjellen mellom konsernets anskaffelseskost og bokført verdi av netto eiendeler er allokert til goodwill.

Note 41 - Vesentlige transaksjoner med nærstående selskaper

Med nærstående parter menes her datterselskaper, tilknyttede selskaper, felleskontrollerte virksomheter og selskaper holdt for salg hvor morbanken har betydelig innflytelse. I tillegg medregnes SpareBank 1 SMN Pensjonskasse og selskaper eid av morbankens personlige nærstående. Morbankens mellomværende med ansatte og medlemmer av styret vises i note 9 utlån til og fordringer på kunder samt i note 22 Personalkostnader og ytelser til ledende ansatte og tillitsvalgte. Inngående balanse kan avvike fra utgående balanse året før da utgående balanse kan inkludere selskaper som i løpet av regnskapsåret er kommet til som bankens nærstående.

Lån (mill. kr)	Datterselskaper		Øvrige nærstående selskaper	
	31.12.18	31.12.17	31.12.18	31.12.17
Lån utestående pr 1.1.	5.909	4.780	4.609	4.049
Lån innvilget i perioden	1.200	1.445	31	515
Tilbakebetaling	276	317	45	3
Lån per 31.12	6.833	5.909	4.595	4.561
Renteinntekter	130	119	125	121
Obligasjoner og ansvarlige lån pr. 31.12	158	160	858	1.749
Innskudd (mill. kr)				
Innskudd per 1.1.	938	1.158	2.061	3.950
Nye innskudd i perioden	42.985	30.304	52.419	53.459
Uttak	42.684	30.514	52.936	55.346
Innskudd per 31.12.	1.238	947	1.544	2.063
Rentekostnader	19	14	13	14
Verdipapirhandel	28	25	204	468
Provisjonsinntekt SpareBank 1 Boligkreditt	-	-	340	322
Provisjonsinntekt SpareBank 1 Næringskreditt	-	-	16	17
Utstedte garantier og kausjonsansvar	110	110	23	89

Lån og innskudd

Alle lån og innskudd for nærstående parter er bokført i morbanken.

Handel med verdipapirer

SpareBank 1 SMNs finansavdeling og Sparebank 1 Markets, via utkontrahert virksomhet, utfører et betydelig antall transaksjoner med bankens nærstående selskaper. Det gjøres løpende transaksjoner innenfor rente- og valutaområdet, betalingsformidling, obligasjonshandel mv. Disse inngår som en del av den ordinære bankdrift og alle avtaler er inngått på markedsmessige vilkår. Rapporterte tall i tabellen ovenfor inkluderer nettoinvestering i derivater, kjøp og salg av obligasjoner og innskudd.

Andre transaksjoner

SpareBank 1 SMN har inngått leveranseavtaler med flere nærstående selskaper for å sikre ordinær bankdrift og videreutvikling av SpareBank 1-alliansen. Dette omfatter utvikling av datatekniske løsninger i alliansesamarbeidet, provisjoner fra forsikrings- og spareprodukter, administrative tjenester, leie av lokaler mv. Avtalene er vurdert å være på markedsmessige vilkår. I tillegg deltar banken i kapitalforhøyelser i nærstående selskaper, se note 39 om investering i eierinteresser.

Note 42 - Eierandelskapital- og eierstruktur

Eierandelskapital

Bankens eierandelskapital utgjør 2.596.728.860 kroner fordelt på 129 836 443 egenkapitalbevis, hvert pålydende 20,00 kroner. Per 31. desember 2018 var det 9 371 egenkapitalbevisiere (8 788 per 31. desember 2017).

Eierandelskapitalen er tatt opp på følgende måte (i hele kroner):

År	Endring	Endring i eierandelskapital	Total eierandelskapital	Antall egenkapitalbevis
1991	Rettet emisjon	525.000.000	525.000.000	5.250.000
1992	Rettet emisjon	75.000.000	600.000.000	6.000.000
2000	Ansatt emisjon	5.309.900	605.309.900	6.053.099
2001	Ansatt emisjon	4.633.300	609.943.200	6.099.432
2002	Ansatt emisjon	4.862.800	614.806.000	6.148.060
2004	Fondsemisjon	153.701.500	768.507.500	7.685.075
2005	Rettet emisjon	217.424.200	985.931.700	9.859.317
2005	Ansatt emisjon	23.850.000	1.009.781.700	10.097.817
2005	Splitt	-	1.009.781.700	40.391.268
2005	Fortrinnsemisjon	252.445.425	1,262,227.125	50.489.085
2007	Utbytteemisjon	81.752.950	1.343.980,075	53.752.203
2007	Ansatt emisjon	5.420.000	1.349.400.075	53.976.003
2008	Utbytteemisjon	90.693.625	1.440.093.700	57.603.748
2008	Ansatt emisjon	6.451.450	1.446.545.150	57.861.806
2009	Fondsemisjon	289.309.025	1.735.854.175	69.434.167
2010	Ansatt emisjon	12.695.300	1.748.549.475	69.941.979
2010	Fortrinnsemisjon	624.082.675	2.372.632.150	94.905.286
2011	Fortrinnsemisjon	625.000	2.373.257.150	94.930.286
2012	Nedsettelse av pålydende	-474.651.430	1.898.605.720	94.930.286
2012	Fortrinnsemisjon	569.543.400	2.468.149.120	123.407.456
2012	Ansatt emisjon	16.220.200	2.484.369.320	124.218.466
2012	Rettet emisjon	112.359.540	2.596.728.860	129.836.443

20 største eiere	Antall	Andel
VPF Nordea Norge Verdi	5.734.807	4,42 %
State Street Bank and Trust CO (nominee)	4.442.606	3,42 %
Sparebankstiftelsen SMN	3.965.391	3,05 %
VPF Odin Norge	3.542.919	2,73 %
VPF Danske Invest Norske Aksjer Inst. II	3.274.149	2,52 %
VPF Pareto Aksje Norge	2.578.447	1,99 %
VPF Alfred Berg Gambak	2.156.139	1,66 %
State Street Bank and Trust CO (nominee)	1.919.043	1,48 %
JP Morgan Chase Bank (nominee)	1.871.849	1,44 %
State Street Bank and Trust CO (nominee)	1.768.901	1,36 %
VPF Danske Invest Norske Aksjer Inst. I	1.750.292	1,35 %
Forsvarets Personellservice	1.717.046	1,32 %
Pareto AS	1.707.998	1,32 %
Handelsbanken Nordiska Småbolagsfond	1.701.137	1,31 %
MP Pensjon PK	1.552.771	1,20 %
JP Morgan Securities	1.459.686	1,12 %
VPF Nordea Kapital	1.438.701	1,11 %
VPF Nordea Avkastning	1.260.717	0,97 %
Euroclear Bank S.A/N.V (nominee)	1.119.647	0,86 %
VPF Storebrand Norge I	1.096.565	0,84 %
Sum for de 20 største eiere	46.058.811	35,47 %
Øvrige eiere	83.777.632	64,53 %
Utstedte egenkapitalbevis	129.836.443	100,00 %

Utbyttepolitikk

SpareBank 1 SMN sitt mål er å forvalte konsernets ressurser på en måte som gir egenkapitalbeviserne en god, stabil og konkurransedyktig avkastning i form av utbytte og kursstigning på egenkapitalbevisene.

Årsoverskuddet vil bli fordelt mellom eierkapitalen (egenkapitalbeviserne) og grunnfondskapitalen (tidl. sparebankens fond) i samsvar med deres andel av bankens egenkapital.

SpareBank 1 SMN legger til grunn at omlag halvparten av eierkapitalens andel av overskuddet utbetales som utbytte, og tilsvarende at omlag halvparten av grunnfondskapitalens andel av overskuddet utbetales som gaver eller overføres til en stiftelse. Dette forutsatt at soliditeten er på et tilfredsstillende nivå. Ved fastsettelse av utbyttet blir det tatt hensyn til forventet resultatutvikling i en normalisert markedsituasjon, eksterne rammebetingelser og behov for kjernekapital.

Note 43 - Resultat per aksje

Egenkapitalbeviserens andel av resultatet er beregnet som resultat etter skatt fordelt i forhold til gjennomsnittlig antall egenkapitalbevis i regnskapsåret. Det foreligger ikke opsjonsavtaler knyttet til egenkapitalbevisene slik at utvannet resultatet er overensstemmende med resultat per egenkapitalbevis.

(mill. kr)	2018	2017
Grunnlag årsresultat som fordeles mellom EK-bevisiere og grunnfondskapital 1)	2.018	1.763
Resultat til egenkapitalbevisiere, fordelt etter egenkapitalbevisbrøk 2)	1.291	1.128
Gjennomsnittlig antall utstedte egenkapitalbevis fratrukket egne bevis	129.411.807	129.487.830
Resultat per egenkapitalbevis	9,97	8,71

1) Korrigert årsresultat	2018	2017
Konsernets årsresultat	2.090	1.828
- ikke-kontrollerende eierinteressers andel av årsresultat	-34	-32
- korrigert for renter på hybridkapital ført direkte mot EK	-37	-33
Korrigert årsresultat	2.018	1.763

2) Beregning av egenkapitalbevisbrøk (morbank) (mill. kr)	31.12.18	31.12.17
Eierandelskapital	2.597	2.597
Utjevningfond	5.602	5.079
Overkursfond	895	895
Fond for urealiserte gevinster	99	81
Annen egenkapital	-	-
A. Sum egenkapitalbevisierens kapital	9.193	8.652
Grunnfondskapital	5.126	4.831
Fond for urealiserte gevinster	56	45
Annen egenkapital	-	-
B. Sum grunnfondskapital	5.182	4.877
Avsetning gaver	373	322
Avsatt utbytte	661	571
Egenkapital ekskl. hybridkapital	15.409	14.422
Egenkapitalbevisbrøk A/(A+B)	63,95%	63,95 %
Egenkapitalbevisbrøk til disponering	63,95%	63,95 %

Note 44 - Utbytte/konsernbidrag fra datterselskaper

Utbytte (mill. kr)	2018	2017
SpareBank 1 Finans Midt-Norge	62	51
EiendomsMegler 1 Midt-Norge	23	42
SpareBank 1 Regnskapshuset SMN	-	30
Allegro Kapitalforvaltning	-	20
MAVI XV	-	148
SpareBank 1 SMN Invest	63	58
SpareBank 1 SMN Card Solutions	1	1
SpareBank 1 SMN Kvartalet	-	10
Sparebank 1 Bygget Trondheim	-	4
Sparebank 1 Bygget Steinkjer	1	1
Sum utbytte	151	364